

Nordisk samarbeid på konkurranseområdet

UTVIDGAT NORDISKT SAMARBETE VID HANDLÄGGNING AV KONKURRENSÄRENDEN

En rapport från en arbetsgrupp med representanter för de nordiska konkurrensverken

14.12.1999

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	1
1 TILLSÄTTANDE AV DEN NORDISKA ARBETSGRUPPEN	2
1.1 Mandat og sammensætning	2
1.2 Arbejdsgruppens rapport	2
2 BEHOVET FOR UTVIDGAT NORDISK SAMARBEID	3
2.1 Innledning	3
2.2 Behov for samarbeid i enkeltsaker	3
2.3 Utvekklingen internasjonelt	6
2.3.1 Utvekklingen inom EES- og EU-konkurrensregler	6
2.3.2 Utvekklingen på multilateral nivå på konkurrensområdet	7
2.3.3 Utvekklingen av det bilaterala samarbeidet på konkurrensområdet	8
2.3.4 Nordisk samarbejde i skattesager	9
2.4 De ulike former for samarbeid	10
2.4.1 Innledning	10
2.4.2 Nærmere om de ulike typer samarbeid	11
2.4.2.1 Erfaringsutveksling	11
2.4.2.2 Utvæxling av meddelanden	12
2.4.2.3 Utveksling av ikke taushetsbelagt informasjon	14
2.4.2.4 Utveksling av informasjon som er underlagt taushetsplikt med samtykke	15
2.4.2.5 Koordinasjon av myndighetenes saksbehandling	16
2.4.2.6 Negative Comity	19
2.4.2.7 Positive Comity	20
2.4.2.8 Utveksling av informasjon som er underlagt taushetsplikt	21
2.4.2.9 Informasjonsinnhenting	24
2.4.2.10 Gjensidig tildeling av ekstraterritorial jurisdiksjon	26
3. KONKLUSION OCH ARBETSGRUPPENS REKOMMENDATIONER	26
3.1 Økt samarbeid innenfor dagens legale rammer	27
3.1.1 Erfaringsutveksling	27
3.1.2 Utvæxling av meddelanden	27
3.1.3 Utveksling av informasjon i enkeltsaker	27
3.1.4 Konsultasjoner og koordinering av aktivitet	27
3.1.5 Positive og negative comity	27
3.2 Økt samarbeid på lengre sikt	28
3.2.1 Samarbeidsavtale	28
3.2.2 Endringer i statenes nasjonal lovgivning	29

Bilagor:

1. Internationella utvekklingen
2. Oversikt av nasjonal lagstiftning

Sammanfattning

I rapporten som tagits fram av en arbetsgrupp med representanter för de nordiska ländernas konkurrensverk redovisas behovet av, och förutsättningar för ett utvidgat samarbete mellan myndigheterna.

Genom att företagens verksamhet i allt högre grad har kommit att sträcka sig utanför de nationella gränserna ställs krav på utvidgat samarbete mellan konkurrensmyndigheter i olika länder för att på ett effektivt sätt kunna hindra olika för samhällsekonomin skadliga konkurrensbegränsningar och förvärv. Detta gäller särskilt information i enskilda ärenden, handräckning för att hämta in information för ett annat lands räkning samt koordinering av åtgärder i vissa ärenden.

Frågor om samarbete mellan myndigheter behandlas också på multilateral nivå. OECD har tagit fram rekommendationer till medlemsländerna om detta för att öka myndigheternas möjligheter att ingripa mot skadliga konkurrensbegränsande beteenden. Kommissionen och EUs medlemsländer har också föreslagit att internationella konkurrensregler och regler för samarbete på konkurrensområdet skulle bli föremål för förhandling inom WTO. Bilateral avtal finns t.ex. mellan USA och Canada och mellan USA och EU.

Inom EES finns på konkurrensområdet regler för utväxling av information och handräckning mellan Europeiska kommissionen, EFTAs övervakningsorgan och respektive myndigheter i EU och EFTA-staterna. Dessa regler gäller emellertid inte för samarbete mellan de nationella konkurrensmyndigheterna.

De nordiska konkurrensmyndigheterna har traditionellt haft ett nära samarbete på ett övergripande plan. De möjligheter till samarbete som idag finns bör dock utvecklas mot bakgrund av att samgående mellan företag och olika former av konkurrensbegränsningar allt oftare berör flera nordiska länder.

Det finns därför ett behov av att i högre utsträckning utväxla information i enskilda fall och av konsultationer och koordinering av aktiviteter. Även de fall där åtgärder och beslut i ett land får konsekvenser i ett annat land bör vara föremål för samarbete. Detta gäller också konkurrensbegränsande förfaranden i ett land som endast har konsekvenser i ett annat land. Arbetsgruppens föreslår i första hand att riktlinjer för samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna tas fram. Riktlinjerna skall främst omfatta utväxling av meddelanden mellan myndigheterna i fall som kan vara av intresse i ett annat nordiskt land. Dessa former av samarbete är idag i viss utsträckning möjliga inom ramen för existerande lagstiftning men inte då det rör sig om sekretessbelagda uppgifter och att ta in uppgifter för ett annat lands räkning.

Mot bakgrund av att det i allt högre grad visat sig att samarbete mellan de nordiska länderna är nödvändigt för att effektivt kunna ingripa mot de konkurrensbegränsningar som berör ett eller flera av de nordiska länderna är det angeläget att även få möjligheter till utväxling av sekretessbelagda uppgifter och att kunna lämna handräckning. Arbetsgruppen föreslår att nödvändiga ändringar av lagstiftningen i respektive länder genomförs och att ett samarbetsavtal ingås mellan de nordiska länderna för att möjliggöra ett samarbete mellan konkurrensmyndigheterna.

1 Tillsättande av den nordiska arbetsgruppen

1.1 Mandat og sammensætning

Samarbetet mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna har varit nära och kan uppvisa långa traditioner.¹ Den nordiska offentlighetsprincipen har borgat för goda möjligheter att idka informellt samarbete. De nordiska konkurrensmyndigheterna har som en följd av förändringarna i omvärlden ansett det vara viktigt att diskutera behovet av utökat samarbete. Denna slutsats drogs vid konkurrensmyndigheternas årliga nordiska möte i Visby i September 1998. Vid mötet konstaterades det att det finns ett behov av att intensifiera samarbetet vid utredning av konkurrensärendena. Konkurrensverkens generaldirektörer beslöt att tillsätta en arbetsgrupp för att närmare utreda behovet av ett utökat samarbete.

Arbetsgruppens uppdrag har varit att utreda:

1. i vilken mån det ur konkurrensverkernas synvinkel vore skäl att utvidga gällande samarbete mellan de nordiska konkurrensverker vid tillämpningen av nationella, EU- och EES-konkurrensregler, under såväl gällande lagstiftning som på längre sikt,
2. i vilka fall ett ökat samarbete skulle vara speciellt nödvändigt,
3. vilka samarbetsformer det potentiella utvidgade samarbetet borde innehålla och
4. på vilket sätt det vore önskvärt och möjligt att förverkliga samarbetet.

Till medlemmar i arbetsgrup valdes Jytte Boesgaard och Kristian Simonsen från Konkurrencestyrelsen (Danmark), Helge Stemshaug och Tone Ripel (till början av september 1999) och Helle Thorsen (från mitten av september 1999) från Konkurransetilsynet (Norge) och Ylva Qvarnström och Hans Paulander (Pia Törsleff-Hertzberg under 1998) från Konkurrensverket (Sverige), Gudmundur Sigurdsson från Samkeppnisstofnun (Island) och Lisbe Suni från Konkurrensverket i Finland. Då arbetsgruppen tillsattes utsågs Finland att leda gruppens arbete och det beslöts att arbetsgruppen skulle presentera rapport vid det nordiska mötet i Finland i september 1999.

Arbetsgruppen har hållit sammanlagt fyra möten och lämnat en mellanrapport till verkchefsmötet i Danmark i mars 1999.

1.2 Arbejdsgruppens rapport

Arbejdsgruppens rapport blev præsenteret på det nordiske møde i Saariselkä (Finland) i september 1999, hvor konkurrensverkens generaldirektører på et særskilt møde vedtog foreliggende rapportens konklusioner og forslag. Rapporten skall ges till respektive nordiska ländernas ministerier (departement) som skall besluta om eventuella ytterligare åtgärd enligt arbetsgruppens rekommendation på långt sikt.

---

¹ Det nuværende samarbejde mellem de nordiske konkurrencemyndigheder går tilbage til 1956, hvor Det Nordiske Økonomiske Samarbejdsudvalg besluttede at nedsætte et specialudvalg til at belyse eventuelle forskelle i pris – og monopollovgivningen og den administrative praksis i de nordiske lande. Det førte til regelmæssige møder med generaldirektøerne og en kreds af sagsbehandlere. På sin 9. session i februar 1961 vedtog Nordisk Råd rekommandation nr. 14 om videreudvikling af samarbejdet mellem fagmyndighederne på konkurrencereguleringens område, hvori der gives udtryk for, at det hidtidige samarbejde bør fortsættes og udvikles under frie former, bl.a. således at der med jævne mellemrum afholdes møder og udveksles publikationer m.v.

2 Behovet for utvidgat nordisk samarbeid

2.1 Innledning

Spørsmålet som skal drøftes i denne rapporten er hvorvidt det er behov for et tettere samarbeid mellom de nordiske konkurransemyndigheter enn det som finner sted i dag. Spørsmålsstillingen er bl.a. foranlediget av at de nordiske konkurransemyndigheter har varit optaget af de samme sager og problemstillinger næsten samtidigt. Det gælder både fusjonssager og konkurrencesager, och i de senere år har der vist sig at være en særlig interesse for at etablere fællesnordiske arbeidsgrupper om mere specifikke emner. Det synes derfor særlig relevant å drøfte hvorvidt dagens samarbeid er velegnet til å møte de utfordringer man står ovenfor i enkeltsaker. I tillegg vil det bli drøftet hvordan eventuelt utvidet samarbeid kan foregå, samt hvilke legal hindringer som finnes. Deler av kapitlet bygger i alt det vesentlige på et sammendrag av Vedlegg 1 hvor det gis en oversikt over den internasjonale utvikling vedrørende håndhevings-samarbeid og Vedlegg 2 hvor dagens legale situasjon i de nordiske stater mht. muligheten for intensivt samarbeid drøftes.

2.2 Behov for samarbeid i enkeltsaker

I de senere år har fokus i stadig større grad vært rettet mot konkurransemyndigheters behov for å samarbeide i enkeltsaker på tvers av landegrensene. Dette gjelder særlig grenseoverskridende fusjons- og kartellsaker. Forklaringen er primært at nye handelsmønstre har utviklet seg i takt med liberaliseringen av verdenshandelen og den tekniske utviklingen. Virkningen av liberaliseringen har man kunnet observere på så vel globalt som regionalt (f.eks. EU/EØS) og nasjonalt nivå. På nasjonalt nivå har dette medført at nasjonale tilsynsmyndigheters jurisdiksjon ikke lenger sammenfaller med omfanget av de markedene och verksamhet man er satt til å føre tilsyn med.

Dette gjelder også de nordiske konkurransemyndigheter. Gjennom de senere år har man kunnet observere at markedenes geografiske utstrekning utvides slik at man oftere har med grenseoverskridende markeder och verksamhet å gjøre. Det synes å bli stadig flere markeder som ikke er begrenset til én stat eller en del av denne, men hvor markedet omfatter to eller flere stater. Nærliggende eksempler er markedene for finans, energi, tele/media/it, transport, skogbruk mv. Dette skyldes bl.a. at mange av de legale hindringer som tidligere hindret foretakene fra å operere utenfor sine hjemmemarkeder er fjernet, særlig som følge av EU/EØS. Denne tendensen forsterkes ved at visse tidligere produktmarkeder, som f.eks. tele- og mediamarkedene, konvergerer til ett marked. Samtidig har det foregått en økende konsentrasjon. I utviklingen mot færre og større aktører har også grenseoverskridende fusjoner, der foretakene har vært hjemmehørende i ulike stater, funnet sted. Særkilt i løpet av det siste året har man hatt en rekke slike i Norden, f.eks. innenfor tele, finans og skogbruk. Videre opererer stadig flere foretak utenfor sitt tradisjonelle hjemmemarked som følge av samarbeidsavtaler og nyetablering. Selv om mange samarbeidsavtaler styrker konkurransen, har man dessverre samtidig observert flere internasjonale kartellsamarbeid også i Norden.

Selv om liberaliseringen i hovedsak innebærer positive velferdsvirkninger, bl.a. fordi den ofte leder til økt importkonkurransen og bedre effektivitet, skaper den nye utfordringer for tilsynsmyndighetene. En del tiltak har allerede blitt truffet som en konsekvens av at foretagens virksomhet ikke lenger stopper ved landegrensene, i erkjennelsen av at den offentlige styring må organiseres på andre måter enn tidligere. Blant annet har man utviklet overnasjonale systemer som EU og EØS. I tillegg har man sett fremveksten av multilaterale og bilaterale samarbeidsregler. Videre har det börjats diskutere om internasjonale konkurranseregler borde trengs i regi av WTO.

Som en følge av at de internasjonale rammevilkår er vesentlig annerledes enn for bare få år siden, står de nordiske konkurransemyndigheter ovenfor en rekke utfordringer:

- For det første vanskeliggjøres effektiviteten av håndhevingen når det ikke er samsvar mellom nasjonalstatens jurisdiksjon og de økonomiske virksomhet. I en situasjon med flernasjonale enheter har f.eks. konkurransemyndighetene problemer med å få utlevert informasjon/bevis som befinner seg utenfor denne statens grenser, selv om informasjonen har betydning for konkurransesituasjonen i den pågjeldende stat. Dette skyldes at nasjonale myndigheter som utgangspunkt bare kan benytte tvangsmidler for å få utlevert opplysninger innenfor statens eget territorium. Foretakene har mao. ingen plikt, slik situasjonen er per i dag, til å utlevere opplysninger til en annen stats konkurransemyndighet. I tillegg finnes det legale hindre som forhindrer myndighetene i den stat hvor opplysningene befinner seg å innhente disse opplysningene på vegne av den andre stats myndigheter og/eller utlevere alle typer opplysninger til andre staters myndigheter.

Praksis viser flere saker hvor håndhevingen sannsynligvis kunne vært mer effektiv dersom en stats konkurransemyndighet hadde fått adgang til opplysninger som befant seg utenfor den berørte stats grenser, eller man fritt kunne gitt opplysninger videre til den annen stats myndigheter. Dette gjelder ikke bare i kartellsaker var parterna ligger i ulike länder, men alla typ av konkurransesaker, særskilt var den som misstänkts vara skyldig har moderbolag i ett annat land.

- For det andre er faren for motstridende avgjørelser større i dagens situasjon enn tidligere trots att ländernas konkurranselagstiftningar har konvergerat under tiden. Siden den økonomiske integrasjonen har medført at stadig flere markeder er grenseoverskridende, slik at mer enn én myndighet ofte vil være kompetent i samme sak, kan saksutfallet få betydning for konkurransesituasjonen også utenfor ens egen stat. Typisk vil mer enn én stats konkurransemyndighet være kompetent i grenseoverskridende fusjonssaker uten fellesskaps- eller EFTA-dimensjon².

Arbeidsgruppen kjenner några konkrete saker³ hvor det er fattet motstridende avgjørelser av de nordiske konkurransemyndigheter. Risikoen for dette øker jo flere

---

² Se om kompetensfordelingen mellom nasjonale myndigheter og EU/EFTA i förvärsärenden i bilaga 1, s. 4.

³ F.eks. dansk/svensk cementsag om Øresundskonsortiet

markeder det blir som geografisk strekker seg ut over én stats grenser. Muligheten for parallell håndheving og mera koordinerade avgjørelser, vil også kunne minske foretakenes kostnader ifm. grenseoverskridende fusjoner.⁴

Det synes å være flere løsninger på de ovennevnte utfordringer:

- Ett alternativ kan være å overlate all håndhevingen til overnasjonale organer etter overnasjonale regler i konkurransesaker som har økonomisk virkning i mer enn en stat. En slik løsning vil kreve uforholdsmessig store ressurser hos de overnasjonale organer, samtidig som det vil lede til en sterk sentralisering. Utelukkende å satse på en slik løsning synes derfor ikke å være politisk ønskelig. Heller ikke synes en slik løsning å være særlig effektiv. Som Europa-kommisjonen har fremhevet, vil håndhevingen av EF-reglene bli mer effektiv dersom man involverer de nasjonale konkurransemyndigheter i større grad enn i dag.⁵ Siden utelukkende å overlate alle grenseoverskridende saker til Kommisjonen og ESA synes uaktuelt, bør følgelig den løsning man søker i stedet være forenlig med dagens overnasjonale ordning som allerede finnes i Norden gjennom EF og EØS.
- For det andre kan man velge å harmonisere mera den nasjonale lovgivning. Dette kunne i viss grad redusere faren for motstridende avgjørelser i og med alle anvender det samme regelverket. Faren for avvikende beslut finns ändå genom att tillämpningen och tolkning av lagstiftningen kunde variera. Ytterligare vil denne løsningen ikke være tilstrækkelig til å effektivisere håndheving, da dette alternativet ikke løser den utfordring som skyldes manglende samsvar mellom de økonomiske rammevilkår og nasjonalstatens jurisdiksjonsgrenser. Av denne grunn vil arbeidsgruppen ikke diskutere dette alternativet i særlig detalj.

---

⁴ Se Erik Werlauff, Lovmæssige hindringer for fusion og virksomhedskøb mellem virksomheder i de nordiske lande, Rapport til Nordisk Ministerråd, 1998, på s. 55-56: "Imidlertid kan det anføres som en hindring for at betragte Norden som hjemmemarked, at virksomheden kan komme i klemme mellem de enkelte landes konkurrencemyndigheder, som du fra deres lands lovgivning anlægger en afvigende synsvinkel på én og samme handlemåde. Denne afvigende synsvinkel kan og skal man ikke fjerne, og virksomheden må derfor indstille sig på, at dens handlemåde m.v. skal være "i orden" efter konkurrencereglerne i alle de lande, hvor virksomheden agerer (samt efter EU's konkurrenceregler, hvis virksomheden har en vis størrelse hhv. markedsandel). Man kunne imidlertid alligevel lette situationen ganske meget for virksomhederne, hvis man indrettede systemet således, at lovgivningen garanterer virksomheden en fællesnordisk myndighedsbehandling, således at indgivelse af en henvendelse til en myndighed i ét nordisk land automatisk indebærer, at sagen også anses for at være indleveret til myndighederne i det eller de andre nordiske lande, som er involveret. Et sådant koordinert grænseoverskridende samarbejde praktiseres allerede i et vist omfang, men man kunne gennem fællesnordiske regler garantere virksomheden en sådan koordineren behandling og godkendelse." Følgelig, hevder Werlauff på s. 61, vil det "indebære fjernelse af nogle væsentlige hindringer, hvis man garanterede virksomhederne koordinert myndighedsbehandling, når de agerer i flere nordiske lande og herved har brug for én eller anden myndighedsgodkendelse, ikke blot inden for skatte- og konkurrenceområdet, men mer generelt. I sin yderste konsekvens kunne der etableres et "nordisk Erhvervsråd – Den fællesnordiske Erhvervsmyndighed" med ansvar for koordineringen, men også en lovfæstelse av myndighedernes pligt til parallel behandling af sager involverende flere landes myndigheder vil være et fremskridt."

⁵ Se till.ex. Vitboken om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, Kommissionsprogram nr 99/027, s.4.

- For det tredje kunne staterna ges en möjlighet att använda på ett utvidgat sätt sine egna konkurrensregler eksterriortelt. Dette innebærer till.ex. at man anvender befogenheter av sin egen lovgivning på atferd som finner sted på en annen stats territorium, og som har virkninger på ens egne virksomheder, der er beliggende i en annen statsterritorium. I hvilket omfang man kan nuförtiden anvende sine egne regler eksterriortelt kan vara begränsad, samtidig som det kan være politisk kontroversielt. De nordiske stater har ikke noen utbredt tradisjon, som f.eks. USA, til å anvende sin nasjonale lovgivning eksterriortelt. Behovet reduseres også av at det finnes overnasjonale konkurrensregler i EU og EØS.
- For det fjerde, og langt mindre inngripende, kan man utvikle samarbeidsformer mellom de ulike staters konkurransemyndigheter. Slikt samarbeid vil både kunne effektivisere håndhevingen, samtidig som den kan redusere behovet for eksterriortell anvendelse av nasjonale regler og faren for motstridende avgjørelser. Denne løsningen har blitt benyttet av en del stater de senere år. For eksempel har EU inngått samarbeidsavtaler med USA og Canada, i tillegg har Tyskland og Frankrike, USA og Canada, USA og Australia samt Australia og New Zealand, inngått slike avtaler. De avtaler som er inngått varierer imidlertid en god del mht. hvor omfattende samarbeidet er. Det må også nevnes at også OECD har anbefalt at man i større utstrekning bør inngå slike avtaler for å effektivisere håndhevingen.

Etter arbeidsgruppens vurdering synes det å utvikle nye samarbeidsformer mellom de nordiske konkurransemyndigheter å være det mest hensiktsmessige alternativet, og arbeidsgruppen vil i det følgende drøfte alternative samarbeidsformer. Drøftelsen tar ikke sikte på å være uttømmende.

2.3 Utvecklingen internationellt

2.3.1 Utvecklingen inom EES- och EU-konkurrensregler

For tillämpning av EES- og EU-regler er der på konkurrenceområdet etableret et forpligtende samarbejde om udveksling af oplysninger mellem Kommissionen, EFTA övervakningsmyndighet og konkurrencemyndighederne i de 15 EU-medlemsstater och Island, Norge og Liechtenstein. Samarbejdet omfatter også udveksling af fortrolige oplysninger från kommissionen och EFTA övervakningsmyndighet till nationella konkurrensmyndigheter og bistand ved kontrolundersøgelser. Samarbejdet mellem EU's eller EFTA's medlemsstater er derimod ikke reguleret af EU/EES's regler.

Behovet av ett utvidgat samarbete mellan de nordiska myndigheterna berör också konkurrensbegränsningsfall som EU- och EES-reglerna är tillämpliga på. De nordiska konkurrensmyndigheterna kan i princip samtidigt och i samarbete behandla ett konkurrensbegränsningsärende som också hör till kommissionens eller EFTAs övervakningsmyndighets kompetensområde.⁶ Tillämpning av nationella regler får inte innebära men för följderna av de åtgärder som vidtas med stöd av EU- eller

---

⁶ Se Bilaga 1, kapitel 1, s. 2.

EES-konkurrensregler.⁷ Tendensen inom EU har under den senaste tiden också varit att Kommissionen har strävat till att i allt större utsträckning koncentrera sig på fall som har större betydelse för gemenskapen och till att decentralisera behandlingen av konkurrensärenden till medlemsstaternas myndigheter.⁸ Detta skulle förstärkas enligt kommissionens vitbok om modernisering av artiklarnas 81 och 82 tillämpningsregler.⁹ Dette skyldes att de nationella myndigheter presumtivt har bedre kunnskap om de nationella markeder og de aktører som der opptrer enn det overnasjonale organet. Samtidig er det grunn til å anta at Kommisjonen og ESA ikke har ressurser til å prioritere alle saker med stor nasjonal og mera begränsad nordisk betydning, fordi disse ofte vil være relativt ubetydelige i en europeisk kontekst. Gennemføres de forslag i hvidbogen om decentral anvendelse af EU's konkurrenceregler, det må forventes, at de nordiske konkurrencemyndigheder vil komme til at behandle i ännu större grad sager med gränseoverskridende momenter.¹⁰ Först og fremmest vil de antagligen være sager med virksomheder hjemmehørende i de nordiske lande og eventuelt tillige Østersølandene. Det vil medføre en øget behov for koordinering og samarbejde på nordisk plan. I vitboken föreslår kommissionen att det etableras en nät av konkurrensmyndigheter vars verksamhet bygger på nära samarbete (till.ex. utväxling av konfidentiell information).¹¹ Även om samarbetet mellan de nationella myndigheterna skulle regleras till följd av reformer enligt vitboken, är en utvidgat samarbete mellan de nordiska myndigheterna ändå nödvändigt för de konkurrensärenden som skall behandlas enligt nationella konkurrensregler.

2.3.2 Utvecklingen på multilateral nivå på konkurrensområdet

På multilaterala nivå har särskilt OECD arbetet för att skapa öget international koordination og konvergens på konkurrensområdet. Siden 1967 har der eksisteret et regulerat samarbejde mellem medlemslandene omkring konkurrencebegrænsende adfærd, som påvirker den internationale handel. Samarbejdet er formaliseret i en rekommandation, som blev senast revideret i 1995,¹² og tillämpning av forskrifter är frivilligt. Rekommandationen dels består af generelle forskrifter om notifikation, udveksling af oplysninger, konsultation, koordination av parallella utredningar og dels om procedurer til lösning af konflikter. Vidare finns i rekommandationen föreskrifter om hur man bistår varandra med att lokalisera och hämta in information

⁷ Förutsättning är att tillämpningen av de nationella konkurrensreglerna inte hindrar att EU- eller EES-konkurrensregler tillämpas helt och hållet samt enhetligt. Ärende 14/68, Walt Wilhelm, den Europeiska gemenskapernas domstolens utslag 13.2.1969, (Saml. 1969, sid. 15, punkt 6). I rättspraxis har man särskilt beaktat den i artikel 10 (tidigare artikel 5) ingående förpliktelsen, enligt vilken medlemsstaterna bör avhålla sig från alla sådana åtgärder som är ägnade att äventyra fullföljandet av de mål som uppsatts i fördraget.

⁸ Se Meddelande från kommissionen om samarbete mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter för handläggning av ärenden som omfattas av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, EGT C 313, 15.10.1997.

⁹ Vitboken om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, Kommissionsprogram nr 99/027, s. 17-18.

¹⁰ Se mera om Vitboken i bilaga 1, s. 7-8.

¹¹ Vitboken, s. 35.

¹² Revised recommendation of the Concil concerning Co-operation between Member Countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade, C(95)130/FINAL.

som finns inom varandras område och därtill behandlas positive¹³ och negative¹⁴ comity. Enligt den senaste rekommendationen från OECD:s ministerråd från 1998 uppmanas medlemsländerna att beakta de faktorer som kan hindra ett effektivt samarbete med andra medlemsländer vid åtgärder mot karteller.¹⁵

Kommissionen och EUs medlemsländer har vidare föreslagit att det genom generella regler inom världshandelorganisationen WTO skulle försäkras att det i alla WTO-länder skulle finnas en konkurrenslagstiftning och effektiv tillämpningsmyndighet. Ytterligare kunde man avtala om vissa samarbetsregler mellan medlemsländerna. De eventuella WTO-regler skulle efter Kommissionens och de flesta medlemsstaters uppfattelse tvärtemot till OECD-regler vara bindande till medlemstater. Imidlertid er det ikke sannsynlig at det vedtas slike regler innen nær fremtid.

2.3.3 Utvecklingen av det bilaterala samarbetet på konkurrensområdet

På konkurrensområdet er den kanskje meste kendte bilaterale aftale indgået mellem EU og USA. Denne samarbejdsaftale,¹⁶ som blev indgået i 1991, indeholder bl.a. regler om, at Kommissionen og de amerikanske konkurrencemyndigheder skal orientere hinanden om konkurrencesager, som er i varandras interesse, ligesom de kan udveksle ikke-fortrolige oplysninger. I 1998 blev den EU/USA-aftalen suppleret med en tillægsaftale¹⁷, som indeholder en "who-goes-first"-klausul baseret på princippet om positive comity. Dette innebærer at en part normalt kan udnyttja sin prøvningsrett for att underlåta att undersöka en viss verksamhet som hindrar konkurrensen som sker på den andra partens område. Kommissionens och USA's konkurrensmyndigheters samarbete har varit intimt. Avtalen har ansetts både utvidga och fördjupa samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna. Kommunikation mellan myndigheterna om t.ex. hur personalen analyserar ett fall har ansetts leda till att företagsförvärven handläggs snabbare och att behovet av tilläggsutredningar minskat.

EU har i 1999 indgået en tilsvarende samarbejdsaftale med Kanada, som i stort sätt överensstämmer med det första avtalet mellan EU och USA.¹⁸

Samarbetet mellan USA och Kanada har traditionellt varit intimt och har ökat senast genom det avtal som slöts 1995.¹⁹ Det på straffprocesser allmänt tillämpliga

---

¹³ Medlemstat ber myndigheterna i ett annat land att vidta åtgärder då ett förfarande som sker på det andra landets område har skadliga verkningar i den ifrågasatta medlemsstaten.

¹⁴ Medlemstat meddelar sin åsikt eller påbjuder konsultation, om ett annat lands myndighets undersökning eller rättsliga åtgärder kan påverka sagda medlemstats viktiga intressen. Det andra landet skall helt och fullt ta dessa åsikter i beaktande.

¹⁵ Recommendation of the Council concerning Effective Action against Hard Core Cartels, C(98)35, FINAL

¹⁶ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America regarding the applications of their competition laws, 23.9.1991, ändrat i 1995 (EGT L 131, 15.6.1995, s.38).

¹⁷ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America on the application of positive comity principles in the enforcement of their competition laws, 29.5.1998, (EGT L 173, 18.6.1998, s. 28).

¹⁸ Agreement between the European Communities and the Government of Canada regarding the application of the competition laws, (EGT L 175, 10.7.1999)

samarbetsavtalet mellan Kanada och USA (s.k. MLAT-avtalet)²⁰ gör det också möjligt för konkurrensmyndigheterna att utföra gemensamma granskningar och på begäran använda sina obligatoriska utredningsbefogenheter (inklusive inspektioner) vid utredning av fall som behandlas av den andra myndigheten. Vidare möjliggör MLAT-avtalet att myndigheterna efter inspektionerna kan utbyta konfidentiell information. Avtalet tillämpas i praktiken särskilt på pris- och anbudskarteller, som är kriminaliserade i konkurrenslagstiftningen i Kanada och USA. Som ett resultat av de gemensamma utredningsåtgärderna har man både i USA och i Kanada ålagt flera företag och privata personer sanktioner.

Den år 1994 stiftade IAEAA-lagen ger de amerikanska konkurrensmyndigheterna möjlighet att med utländska regeringar sluta samarbetsavtal för civilprocesser motsvarande MLAT-avtalet (Mutual Antitrust Enforcement Assistance Agreements, "MAAs"). Myndigheterna har möjlighet att överenskomma om utbyte av konfidentiell information som de innehar, lämnande av handräckning åt annan myndighet och om att hålla konfidentiell information man fått av en annan myndighet konfidentiell. Lagen förutsätter att utbytet av information är ömsesidigt. Det första avtalet av denna slag har år 1999 slutits med Australien.²¹

Flere stater både i Europa og uden for Europa har indgået bilaterale aftaler om samarbejde i konkurrencesager. Aftaler mellem Tyskland og Frankrig og Australia og New Zealand er nærmere beskrevet i bilaget.²²

2.3.4 Nordisk samarbejde i skattesager

På toldområdet er der indgået en nordisk aftale om gensidig bistand,²³ og en tilsvarende aftale findes på skatteområdet,²⁴ som trådte i kraft den 8. maj 1991.

På skatteområdet har de nordiske lande indgået udover den nordiske bistandsaftale andre former for internationale bistandsaftaler med det formål at kunne udveksle kontroloplysninger. EU's bistandsdirektiv 77/799 med senere ændringer om gensidig bistand mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder inden for området direkte og indirekte skatter omfatter således udveksling af kontroloplysninger mellem samtlige EU-lande.

Udveksling af kontroloplysninger i skattesager skal altid foregå gennem den kompetente myndighed i det enkelte land, dvs. i Danmark varetages denne opgave af Told – og Skattestyrelsen. Kun oplysninger, som er udvekslet gennem de kompetente myndigheder, har retsgyldighed. Alle oplysninger, som udveksles, er

¹⁹ Agreement between the Government of the United States of America and The Government of Canada Regarding the Application of Their Competition and Deceptive Marketing Practices Laws, 3.8.1995.

²⁰ Treaty between the Government of the United States of America and the Government of Canada on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, 18.3.1985.

²¹ Agreement between the Government of the United States of America and the Government of Australia on Mutual Antitrust Enforcement Assistance, 27.4.1999.

²² Bilaga 1, ss. 13-14 och ss. 19-21.

²³ SopS 43-44/82

²⁴ Bekendtgørelse nr. 42 af 30/4 1992 af overenskomst mellem de nordiske lande om bistand i skattesager

undergivet en særlig tavshedspligt og må ikke videregives til uvedkommende. Bestemmelserne om tavshedspligt findes i de enkelte aftaler, f.eks. i artikel 21 i den nordiske bistandsaftale, som henviser til de nationale regler om tavshedspligt.

Oplysninger, som er modtaget fra et land i medfør af en aftale om gensidig bistand, må kun anvendes i forbindelse med spørgsmål og sager om beskatning, som er omfattet af den relevante aftale, og oplysningerne på ikke udleveres til andre forvaltningsmyndigheder.

Udveksling af kontroloplysninger kan ske enten efter anmodning, automatisk eller spontant. Til brug ved en undersøgelse af en konkret sag kan den kompetente myndighed i én stat bede den kompetente myndighed i en anden stat om at fremskaffe oplysninger eller gennemføre undersøgelser, dvs. efter anmodning, mens automatisk udveksling af oplysninger går på "masseoplysninger". Spontane kontroloplysninger er informationer, som uopfordret sendes til en anden stat, fordi oplysningerne skønnes at være af interesse for skattemyndighederne i denne stat. Udveksling af spontane oplysninger tillægges stor værdi i det gensidige samarbejde på skatteområdet. Myndigheterna på skatte- liksom på tull- området utväxlar även mycket information som kan anses vara affärshemligheter och handräckningen d.v.s. utredning på begäran av en annan myndighet är mycket vanliga. Inom både områdena kan tjänstemän från den stat som framställt en begäran delta i den utredning eller inspektion som görs på den andra statens territorium.

2.4 De ulike former for samarbeid

2.4.1 Innledning

Det finnes en rekke alternative muligheter for samarbeid mellom nasjonale konkurransemyndigheter. De ulike samarbeidsformer kan være mer eller mindre formalisert, og samarbeidets intensitet/omfang vil også variere.

Nedenfor vil arbeidsgruppen redegjøre nærmere for enkelte samarbeidsformer. Ved definisjonen av de ulike samarbeidsformer bygger arbeidsgruppen i all hovedsak på OECDs "CLP report on positive comity" av 10. juni 1999,²⁵ samt ulike eksisterende samarbeidsavtaler.²⁶

Det vil også bli foretatt en nærmere vurdering av de ulike samarbeidsformer. De ulike samarbeidsformer vil kunne være mer eller mindre hensiktsmessige i forhold til forskjellige sakstyper. Noen vil være praktiske i mange tilfeller, mens andre vil antakelig benyttes mer unntaksvis. Dette vil imidlertid ikke nødvendigvis medføre at det ikke er ønskelig å ha muligheten til å samarbeide på måter som sjelden vil være aktuelt, fordi når samarbeidsformen først er aktuell å benytte kan det være viktig i den saken det gjelder.

De ulike samarbeidsformer må ses i sammenheng; flere vil kunne brukes parallelt og vil trolig også fungere mer effektivt dersom de brukes på samme forhold. Det synes imidlertid mest hensiktsmessig å behandle de ulike samarbeidsformer hver for seg.

²⁵ DAFFE/CLP(99)19

²⁶ Lag liste over hvilke avtaler arbeidsgruppen har basert sitt arbeide på.

2.4.2 Nærmere om de ulike typer samarbeid

2.4.2.1 Erfaringsutveksling

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette er et uformelt samarbeid som blant annet kan gå ut på gjensidig informasjon om hvordan nasjonal konkurranseregelverk er utformet, hvordan det praktiseres, samt hvordan ulike konkurransebegrensninger bør håndteres.

Hovedvekten av dagens samarbeid mellom de nordiske konkurransemyndigheter kan beskrives som erfaringsutveksling. Dette gjelder så vel det årlige møtet mellom de nordiske konkurransemyndighetene (Nordisk møte) som de regelmessige møter mellom generaldirektørene.

Vurdering

Bakgrunnen for slikt samarbeid er primært at myndighetene i ulike stater ønsker å holde seg orientert om utviklingen av ny lovgivning og nye metoder i andre stater, samt lære av deres erfaringer med håndheving av konkurranselovgivningen.

Arbeidsgruppen ser det som nyttig at det gis gjensidig informasjon om hverandres lovverk, utviklingen av ny lovgivning samt om konkurransemyndighetenes praktisering av konkurranselovgivningen. Mye av denne type informasjon vil finnes på de respektive konkurransemyndigheters hjemmesider samt i publikasjoner. På andre områder, som for eksempel planlagte lovendringer eller utvikling av nye økonomiske/juridiske metoder til bruk for saksbehandlingen, vil det imidlertid være ønskelig med et tettere samarbeid enn i dag. Tilsvarende vil gjøre seg gjeldende med hensyn til praktisk etterforskningskompetanse til å behandle især kartellsaker.

Gruppen mener det er ønskelig at Nordisk møte også omfatter mer konkrete spørsmål av betydning for konkurransemyndighetenes oppgaver. Dette ble gjort i Nordisk møte 1999, der håndheving og sanksjoner var behandlet nærmere i workshops. Gruppen er av den oppfatning at samarbeid som går ut på å lære av hverandres erfaringer med håndheving av konkurranselovgivningen kan være svært nyttig og at slikt samarbeid bør utvides/intensiveres i forhold til i dag etter modell av årets 1999 Nordisk møte. Samarbeidet kan f.eks. gjelde hvordan man håndterer en bestemt type saker, som for eksempel karteller, men kan også gjelde spørsmål/problemer i forhold til enkelt markeder.

Samarbeidet kan gjøres innenfor rammen av Nordisk møte eller det kan samarbeides i samarbeidsgrupper med medlemmer som arbeider med den type saker og/eller markeder der det er ønskelig med tettere samarbeid.

Legale hindringer

Det finnes ikke legale hindringer i noen av de nordiske statene for denne typen samarbeid.

Konklusjon

Arbeidsgruppen mener at denne typen samarbeid er viktig og nyttig, men at det er ønskelig med et mer intensivt samarbeid, det vil si samarbeid som er mer direkte innrettet på konkurransemyndighetens håndheving av konkurranselovgivningen enn det eksisterende. Dette gjelder særlig orientering av saksbehandlere om utvikling av lovgivning og videreformidling av de ulike staters myndigheters erfaringer med håndheving av deres konkurranselovgivning.

2.4.2.2 Utväxling av meddelanden

Hva går samarbeidsformen ut på?

Denne form for samarbeid går ut på at én konkurransemyndighet informerer en annen stats myndigheter om saker som antas å være av interesse for den myndighet. Det kan være nærmere definerte saker der en annen sats intresser berøres, for eksempel der et foretak i en fusjonssak er hjemmehørende i en annen stat eller der det er funnet indikasjoner på et grenseoverskridende kartell. Det kan informeres enten når en sak åpnes, under etterforskningen eller etter at saken er ferdig behandlet og det foreligger avgjørelse.

OECD har i en rekommandasjonen fra 1995, om samarbeid mellom konkurransemyndigheter, kommet med anbefalinger om hva som det bør notiseres om, samt prosessregler om hvordan notifisering skal foregå.²⁷ OECD anbefaler at en medlemsstat i den grad en etterforskning eller prosedyre under konkurranselovgivningen kan ha en effekt på andre staters interesser bør de(n) berørte konkurransemyndighet(er) notiseres.²⁸ Rekommandasjonen legger opp til at det normalt bør notiseres i starten av en etterforskning. Notifikasjonen bør gjøres skriftlig og bør være så detaljert at det er mulig for den notifiserte stat å foreta en foreløpig vurdering av sine nasjonale interesser i saken.²⁹

Bilaterale samarbeidsavtaler inneholder ofte bestemmelser om en notifikasjonsordning. Till.ex. i følge av avtale mellom US – Canada skal den ene avtalepart notisere den annen avtalepart om saker som er under etterforskning/til behandling, såfremt saken berører den annen parts vesentlige interesser. Myndigheterna informerar också varandra om alla väsentliga misstankar om verksamhet som strider mot konkurrenslagstiftningen och som kan förutsätta att den andra parten vidtar verkställighetsåtgärder (sk. ”tips”).³⁰

De nordiske konkurransemyndigheter notiserer i dag uformelt og etter behov i enkelttilfeller, som er under behandling.

---

²⁷ Revised recommendation of the Council concerning Co-operation between Member Countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade, C(95)130/FINAL.

²⁸ Se OECDs 1995 rekommandasjon punkt 3 for nærmere detaljer om i hvilke saker det bør notiseres.

²⁹ Se OECDs 1995 rekommandasjon punkt 4 for nærmere prosedyreregler for notifisering.

³⁰ Se vedlegg 1, s. 16-17.

Vurdering

Bakgrunnen for regler for utvaxling av meddelanden er at det anses for å være viktig at konkurransemyndighetene informerer varandra særkilt om grænseöverskridande utredningar var en mera intensifiat samarbeite kunde vara nyttigt.

Detta är ett viktig meddel genom vilket man kan få information till. ex. om att samma konkurransärende samtidigt är under behandling vid de olika ländernas myndigheter eller om myndigheterna skulle ha interesse att börja utreda samma fall. Utväxling av meddelanden er en viktig forutsetning for å finna ärendena tillräckligt tidigt var ett utvidgande samarbeite, till.ex. en koordinerande saksbehandling, kan effektivisiera vår utredningsarbeite. Arbeidsgruppen har inntrykk av at den største utfordringen med denne form for samarbeid trolig er at nordiske konkurransemyndigheter tradisjonelt har inte i stor grad tänkt på om en annan stats myndighet kunde vara intresserad av ärendets behandling. Utväxling av meddelanden är i sig inte heller fruktbart om det inte leder till samarbeite mellom myndigheterna och man därigenom inte känner några positive effekter. Dette er trolig noe av årsaken til at det i så vidt liten grad meddelas om saker som det som er tilfellet i dag, til tross for OECD-rekommandasjonen. OECD-rekommendationen er også på vissa mån for omfattande. Det har i praksis vist seg at flere stater har behandlet samme saker, men at dette ikke har vært kjent før saksbehandlingen har kommet langt eller at saken er avgjort. Informering av en annan myndighet nær en sak av eventuell gemensam interesse kommer till behandling ville muliggjort et tettere samarbeid mellom myndigheterna i disse sakene. Det är också viktigt att av en annan myndighet få information om sådan väsentlig verksamhet som misstänks kunna strida mot konkurranslagstiftningen (sk. "tips").

För att få tillstånd en bättre ordning bör särskilda riktlinjer for samarbeitet mellom de nordiska myndigheterna tas fram. Det är också nödvändigt att se till att berörda personer inom respektive myndighet uppmärksammas på att denna typ av utväxling av information är en viktig förutsättning for utvidgat samarbeite mellom myndigheterna.

Legale hindringer

Så fremt informasjonen ikke er taushetsbelagt i medhold av den enkelte stats alminnelige taushetspliktsregler eller forbudt å utveksle etter andre regler, er det i utgangspunktet ingen legale hindringer for utväxling av meddelanden.

Konklusjon

Arbeidsgruppens mener det vil være ønskelig att de nordiske konkurransemyndigheter meddelar varandra på mera systematisk sätt om utredningsåtgärder och företagens verksamhet som kan effektivisiera saksbehandling. Det kunde avtalas mellom de nordiske konkurransemyndigheter i vilka fall sådan meddelning skulle förverkligas. Det er samtidig viktig att samarbeidsprosedyrene for informering av en annan myndighet ikke blir for kompliserte eller omfattende, fordi dette i praksis lett vil vanskeliggjøre et samarbeid. Dersom det utarbeides egne retningslinjer mellom de nordiske stater kan

dette gjøre saksbehandlerne mer oppmerksom på når det er ønskelig å informera de andra myndigheterna.

2.4.2.3 Utveksling av ikke taushetsbelagt informasjon

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette er en type samarbeid der konkurransemyndighetene i enkeltsaker utveksler informasjon som etter deres nasjonale lovgivning ikke er taushetsbelagt, og derfor fritt kan utveksles med andre staters myndigheter. Opplysninger underlagt nasjonale taushetspliktsregler kan ikke utveksles med andre staters konkurransemyndigheter innenfor denne typen samarbeid.

OECD har i sin rekommandasjon fra 1995 tatt til orde for at nasjonale konkurransemyndigheter bør utveksle informasjon i enkeltsaker for å effektivisere håndhevingen av regler om konkurranseskadelig atferd i internasjonal handel, med mindre slik samarbeide ikke er forenlig med viktige nasjonale interesser. Dette er også utdypet i OECDs rekommandasjon om Hard Core Cartels fra 13. mai 1998.³¹ OECD gir her uttrykk for at medlemsstatene på frivillig basis bør utveksle dokumenter og annen informasjon som er i deres besittelse med andre medlemsstaters myndigheter.

De nordiske konkurransemyndigheter utveksler i viss grad denne typen av informasjon.

Vurdering

Denne typen samarbeid er ønskelig fordi det i praksis har vist seg at myndighetene i en stat med jevne mellomrom får informasjon som er av interesse for myndighetene i en annen stat i forbindelse med sistnevntes behandling av enkeltsaker. Dette kan for eksempel være informasjon som myndighetene i en stat allerede har om et selskap, men som det er vanskelig eller tungvint for myndighetene i den annen stat å få tak i. Det vil dermed være mer effektivt å utveksle denne informasjonen enn at myndigheten selv prøver å skaffe til veie informasjon, noe som kan være både ressurskrevende og i praksis vanskelig eller umulig. Eftersom foretagens virksomhet allt oftare har gränsöverskridande karakter, ökar behovet att utväxla informationen för behandling av enskilda fall.

For den enkelte saksbehandler kan det kanskje være vanskelig å se den direkte nytten for egen saksbehandling ved å bruke ressurser på å gi fra seg informasjon. På den annen side forutsetter dette et gjensidig samarbeid slik at alle stater både vil motta og overlevere informasjon. Mottak av informasjon kan være nyttig fakta innspill eller som bevis til bruk i avgjørelsen av enkeltsaker, og kan dermed gjøre håndhevingen mer effektiv.

Samarbeidet bygger på frivillighet, og det er i utgangspunktet ikke meningen at den enkelte konkurransemyndighet selv på eget initiativ skal oversende opplysninger til

---

³¹ Recommendation of the Council concerning Effective Action against Hard Core Cartels, C(98)35, FINAL.

en annen stats konkurransemyndighet. Det normale vil være at myndigheten i én stat spør om myndigheten i en annen stat sitter med informasjon som ikke er taushetsbelagt og som gjelder et nærmere bestemt forhold.

Med en utvæxling av meddelanden vil myndighetene få kunnskap om hvilke saker myndigheter i andre stater behandler av interesse for en selv, og dermed ha et bedre grunnlag for å spørre etter informasjon.

Legale hindringer

Denne form for samarbeid er mulig innenfor dagen lovgivning og krever således ikke lovendring i noen av statene.

Konklusjon

Gruppen ser det som ønskelig at de nordiske konkurransemyndigheter gjensidig utveksler opplysninger som ikke er underlagt taushetsplikt, i forbindelse med behandlingen av enkeltsaker der dette er hensiktsmessig. En viss veiledning om hva som anses som ikke-taushetsbelagt informasjon i den enkelte stat, og som uten videre kan overleveres, finnes i Vedlegg 2.

2.4.2.4 Utveksling av informasjon som er underlagt taushetsplikt med samtykke

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette samarbeid omfatter utveksling av informasjon som i utgangspunktet er underlagt taushetsplikt i henhold til nasjonal lovgivning, men der de som beskyttes av taushetsplikten samtykker til at informasjonen kan overleveres til en annen stats konkurransemyndigheter. Samtykket kan være kvalifisert, f.eks. ved at det settes vilkår for mottakerstatens bruk av de opplysningene. Med nuvarande lagstiftning kan man dock inte med villkor garantera absolut skydd för information, som har inte normalt sådant skydd i mottakerstatens lovgivning.

De nordiske konkurransemyndigheter har hittil ikke utvekslet denne typen informasjon, men spørsmålet har vært brakt opp ifm. grenseoverskridende fusjoner.

Vurdering

De samme hensyn som gjør seg gjeldene i forhold til utveksling av ikke-taushetsbelagte opplysninger gjør seg også gjeldene i forhold til taushetsbelagte opplysninger. Per i dag er det imidlertid av legale årsaker ikke mulig å utveksle taushetsbelagte opplysninger. Et unntak gjelder imidlertid der den som er beskyttet av taushetspliktreglene samtykker i at opplysningene overleveres en annen stats konkurransemyndigheter.

I praktiken, særkilt i samarbeidet mellom EU/USA, har det visat sig at særlig i grenseoverskridende fusjoner vil partene gi samtykke til at taushetsbelagte opplysninger overleveres til andre staters konkurransemyndigheter for at saken skal bli avgjort så raskt som mulig. På detta mån företagen kan också undvika myndigheternas motstridande åtgärder, till.ex. åtaganden för godkännande av

förvärv. Det er også grunn til å tro at en klager kan være villig til å samtykke til at taushetsbelagte opplysninger overleveres i den grad dette vil kunne tjene hans interesser.

Det er imidlertid inte för alla typ av ärendena at de som er beskyttet av taushetspliktsreglene ønsker å samtykke til overlevering. Det vil som regel ikke være i foretakets egen interesse dersom man utsettes for sanksjoner hvis informasjonen blir utlevert. Dette synes særlig å gjelde kartellsaker eller saker om misbruk av markedsrett.

Legale hindringer

Denne form for samarbeid er mulig innenfor dagens regelverk, men siden taushetspliktsreglene ikke er like i alle stater vil det vara nödvändigt att säkerställa at mottakerstatens myndighet kan tilgodose avsenderlandets ønske om hemmeligholdelse. Alla information som en myndighet anser vara konfidentiell har inte automatiskt ett absolut skydd i mottagarländernas myndigheter. Gällande äffärshemligheter finns det dock ingen skillnad enligt lagstiftningen varifrån myndigheterna har fått informationen. Skyddet av äffärshemligheter är det samma om det är en annan myndighet eller företag själv som har givit informationen.

Konklusjon

Arbeidsgruppen anbefaler at denne samarbeidsformen innføres mellom de nordiske konkurransemyndigheter i de saker der det er hensiktsmessig. Antakelig er dette mest aktuelt i fusjonssaker.

2.4.2.5 Koordinasjon av myndighetenes saksbehandling

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette er en type samarbeid der statene frivillig søker å finne løsninger for behandlingen av enkeltsaker. Dette kan for eksempel være konsultasjoner, diskussionerna mellan myndigheterna før en sak blir avgjort och koordinering av åtgärder, till.ex. før gjennomføringen kontroller (dawn raids) i kartellsaker for å muliggjøre at man kan kontrollere selskaper i ulike land på samme tidspunkt. Denne type samarbeid kan også gå ut på at statene på frivillig basis i enkeltsaker avtaler at den ene stat starter kontroller eller treffer avgjørelse i saken, mens denne annen stat utsetter behandling av saken til den andre statens avgjørelse foreligger ("who goes first").

En særlig form for "who goes first" er "presumption of suspension" var partene avtaler at den forespørrende part normalt forutsettes å avstå fra eller utsetter å behandle saken når den retter en anmodning til en annen stat når spesiella villkor är oppfyllda. Saken må gjelde overtredelse av den forespurte stats konkurranselovgivning. En slik ordning er eksempelvis nedfelt i avtalen mellom USA og EU, men omfatter ikke fusjonssaker. Forutsetningen om å avstå gjelder, i henhold til avtalen mellom USA og EU, bare der det enten foreligger skade for den forespørrende stats eksportører men ikke deres forbrukere, eller overtredelsen i hovedsak foretas eller har virkning på den forespurte stats territorium.

Forutsetningen for at den forespørrende stat avstår fra å behandle saken er at den forespurte stat vil foreta en etterforskning og håndheve overtredelsen med passende sanksjoner, samt at den setter av nødvendige ressurser for å innhente nødvendig informasjon og at den vil avslutte etterforskningen innenfor det avtalte tidsrom. Den stat som foretar etterforskningen skal holde den forespørrende stat informert om etterforskningen. Den spørrende stat kan velge å avstå fra å behandle saken selv om ikke alle de nevnte vilkår er oppfylt.

OECD anbefaler i sine rekommandasjoner fra 1995 og 1998 at statene i sin forfølgning av konkurranseskadelig aktivitet bør koordinere sine aktiviteter så langt dette er hensiktsmessig og mulig. Rekommandasjonen fra 1995 inneholder nærmere anbefalinger for gjennomføringen av et slik samarbeid om koordinering av etterforskning, assistanse til en annen stat i en etterforskning og konsultasjoner i forbindelse med behandlingen av en sak.

Konkurransemyndighetene har i dag, spesielt i fusjonssaker, til en viss grad konsultert hverandre når man har vært kjent med at samme sak har vært behandlet hos en annen konkurransemyndighet. Myndighetene har i et fåtall saker koordinert sin aktivitet i kartellsaker. Når det gjelder avtaler om "who goes first" har dette ikke forekommet mellom de nordiske konkurransemyndigheter. Dette synes heller ikke vara möjligt i fusjonssaker pga. stramme tidsfrister.

Vurdering

Bakgrunnen for denne typen samarbeid er at konsultasjoner og koordinering mellom myndigheten vedrørende behandling av enkeltsaker kan bidra til en mer effektiv håndheving av konkurranselovgivningen. Det är möjligt till.ex. att en myndighet anser efter konsultationen att det räcker att den annan stats myndighet fortsätter utredningar i ett förvärvärenden. I praktiken har det bemärkt att konsultation och koordination mellan myndigheterna kan också allmänt försnabba behandling av ärendena.³² Denne form for samarbeid er imidlertid ikke mulig å gjennomføre medmindre myndighetene kjenner att en ärende är också i behandling hos en annan myndighet. Utväxling av meddelanden, som gjør at myndighetene blir kjent med saker av interesse, synes dermed å være en nødvendig betingelse for at dette samarbeidet skal kunne fungere i praksis.

Konsultasjoner og koordinering kan også være hensiktsmessig for å hindre at konkurransemyndighetene treffer motstridende avgjørelser. Det kan for eksempel i en fusjonssak som berører to staters markeder vara möjligt att de två myndigheterna i onödan kräver motstridande villkor för att förvärv skall kunna godkännas.³³ Konsultation och koordination av myndighets åtgärder förutsätter dock i vissa fall att myndigheterna kan utväxla konfidentiell information mellan varandra om parternas ekonomiska förhållandena. Koordination av villkor i förvärvärendena är ett exempel

---

³² Se av koordination av EU's och USA's myndigheter, Commission report to the Council and the European Parliament on the application of the Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America regarding the application of their competition laws (1.1.1997-31.12.1997), 11.5.1998, s. 12.

³³ Det samma, s. 11. Motstridande villkor kunde avvickas till.ex. i Guinness/Grand metropolitan-ärendet.

på där det ofta kan vara hinder för samarbete mellan myndigheterna, om parterna inte ger sitt samtycke till utväxling av konfidentiell information. Ett hinder till effektivt samarbete kan också uppkomma i förvärvärenden därför att det finns olika regler och tidsfrister för anmälning av förvärvärendet i de nordiska länderna.

I kartellsaker kan det foreligge mistanke om at den ulovlige aktivitet skjer i flere av de nordiske statene. Særkilt i slike saker er faren for bevisforspillelse stor dersom et selskap får informasjon om at det er under mistanke for kartellvirksomhet. Dersom det først foretas kontroller av selskapene i en stat, kan det derfor være en fare for at kartelldeltakere som holder til i andre stater, ødelegger bevis. Det vil derfor være hensiktsmessig å foreta denne typen kontroller simultant, om möjligt, slik for eksempel Kommisjonen ofte gjør når den gjennomfører kontrollbesøk i flere stater. Koordinering av kontroller kan også vara nyttigt med andra typ av konkurranssärendena var det kan vara fare for bevisforspillelse, till.ex. i misstanke av missbruk av dominerande ställning. Når myndighetene i en stat er oppmerksom på muligheten for parallell etterforskning, bør det undersøkes om det er behov for eller ønskelig og mulig med koordinerte kontroller. Denne samarbeidsformen må bygge på frivillighet; en stats myndigheter har dermed ingen plikt til å koordinere sin aktivitet med andre dersom vedkommende myndighet ikke finner det hensiktsmessig.

Samarbeidet kan utvides ved at det avtales "who goes first". Bakgrunnen for slikt samarbeid er blant annet at myndighetene i en stat kan ha større interesse av en konkret sak enn myndighetene i en annen stat, eller at en annen stat er nærmere til å behandle saken. Det kan også være slik at problemene i én stat vil kunne løses tilfredsstillende dersom myndighetene i en annen stat behandler saken. I enkelte saker vil det følgelig kunne være mer effektivt dersom kun én stats myndigheter behandler saken.³⁴

Bakgrunnen for å avtale "presumption of suspension" er primært at det reduserer behovet for eksteritorial anvendelse av konkurranselovgivningen. Det ikke i praktiken har visat sig nødvendig å avtalefeste noe prinsipp om "presumption of suspension".

Legale hindringer

Konsultasjoner mellom konkurransemyndighetene er mulig innenfor dagens regelverk med forbehold for taushetspliktreglene. Det er imidlertid ikke alle saker der det kan avtales at en myndighet skal utsette eller avstå fra å behandle en sak. Förvärvärendena är särskilt sådana.

Konklusjon

Arbeidsgruppen ser det som hensiktsmessig at denne typen samarbeid utvikles. Særlig innenfor kartellsaker kan det være fordeler med konsultasjoner og samordnede aksjoner for å hindre at bevis forspilles og for å få en mer effektiv

---

³⁴ Se till.ex. Competition policy Newsletter 1998, number 3, s.13, om nyttigt samarbete mellan EU's och USA's myndigheterna i IRI/Nielsen-ärendet.

håndheving. Arbeidsgruppen antar imidlertid at slikt samarbeid vil bli betydelig mer effektivt dersom man samtidig har mulighet til å utlevere taushetsbelagte opplysninger. Arbeidsgruppen mener at det ikke er nødvendig å avtalefeste noe prinsipp om "presumption of suspension".

2.4.2.6 Negative Comity

Hva går samarbeidsformen ut på?

Med negative comity menes at en stat i sin håndheving tar hensyn til en annen stats legitime interesser i den utstrekning sistnevnte stat blir berørt av håndhevingen. Meningen av negative comity är primärt att undvicka konflikter i verkställighetsaktiviteter av olika landets konkurrensmyndigheter. I de ulike avtaler der dette er tatt inn varierer det hvor langt prinsippet rekker. Prinsippet er basert på frivillighet.

De langt fleste internasjonale avtaler som gjelder samarbeid i konkurransesaker, inneholder en eller annen form for negative comity. I avtalen mellom Canada og EU, se vedlegg 1, er det lagt til grunn at partene skal ta hensyn til den annen stats legitime interesser, når avgjørelsen av en sak berører den annen stats vesentlige interesser. Canada og USA har i sin samarbeidsavtale lagt til grunn at innenfor den nasjonale legale ramme skal myndighetene ta hensyn til den annen parts interesser dersom dette er i samsvar med egne nasjonale interesser, se vedlegg 1. Negative comity er også tatt inn i avtalen mellom Tyskland og Frankrike.

Vurdering

Negative comity innebærer i sitt minst form at myndigheten kan gjennomføre konsultasjoner om en stats verkställighetsåtgärd skal skade sina legitime interesser. Spørsmålet kan f.eks. dukke opp i en fusjonssak, var en villkor för godkännande av förvärvet i ett land kunde skada positiva påverkningar av förvärvet i ett annat land.

Ved vurderingen og avgjørelsen av et forhold, vil det ofte foreligge ulike løsningsalternativer. De ulike løsningene vil kunne ha ulike virkninger ikke bare på rent nasjonale interesser, men også på andre staters konkurropolitiske interesser. Det kan derfor være ønskelig at ikke bare rent nasjonale interesser tas i betraktning, men at det også vurderes om avgjørelsen har uønskede virkninger for en annen stats verkställighetsåtgärder.

Det er trolig slik at de ulike states interesser vil trekke i samme retning i mange situasjoner, for eksempel ved at et selskap som misbruker sin markedsrett i en stat også gjør det i andre stater. Dette vil imidlertid ikke alltid være tilfelle. Negative comity bygger imidlertid på frivillighet, slik at en stats myndigheter bare så langt den selv ønsker tar hensyn til legitime interesser av en annen stat. Det foreligger altså ingen plikt til å ta slike hensyn, men bare til å vurdere om viktige interesser i en annen stat skades og søke å minimalisere denne skaden i den grad dette er forenlig med nasjonale interesser.

Legale hindringer

Negative comity er mulig innenfor dagens lovgivning i den grad nasjonale interesser trekker i samme retning som den berørte stats. Derimot synes det mer usikkert, f.eks. i en fusjonssak, i hvilken grad man kan ta effektivitetsgevinster som oppstår i en annen stats område i betraktning i stat der konkurransebegrensningen oppstår.

Konklusjon

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at de nordiske konkurransemyndighetene bør følge prinsippet om negative comity, bl.a. fordi en lojal oppfølging vil være et viktig bidrag til å skape tillit og et godt samarbeidsklima i sin alminnelighet, samt at eventuelle skadelige virkninger av avgjørelser till andre myndighets verkställighetsåtgärder begrenses eller hindres. Prinsippet om negative comity bør følgelig nedfelles i en eventuell samarbeidsavtale mellom de nordiske stater.

2.4.2.7 Positive Comity

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette innebærer at en stat etter beste evne tar hensyn til en begjæring fra en annen stat om å åpne eller utvide en konkurransesak for å bringe en konkurranseregulering på den forespurte stats territorium til opphør når reguleringen har en uønsket eller skadelig virkning på den forespørrende stats interesser. Eventuell håndheving skal skje i medhold av den forespurte stats lovgivning. Prinsippet er basert på frivillighet hos den forespurte stat; det foreligger altså ingen plikt til å åpne eller utvide en sak. Positive comity vil redusere behovet for eksteritorial anvendelse av nasjonal konkurranselovgivning.

OECD tar i sin rekommandasjon om Hard Core Cartels fra 1998 til orde for at alle medlemsstatene har interesse i å bekjempe karteller og at myndighetene bør samarbeide for å få dette til, blant annet gjennom prinsippet om positive comity.

Som eksempel kan nevnes avtalene mellom EU og USA og USA og Canada inneholder bestemmelser om positive comity.

Vurdering

Positive comity er særlig begrunnet i ønsket om en effektivisering av håndheving av konkurransereglene, men har også sin begrunnelse i at slikt samarbeid kan forhindre eller minske problemer der myndighetene i ulike stater har eller hevder å ha overlappende jurisdiksjon. Positive comity søker således å redusere behovet for eksteritorial anvendelse av konkurransereglene. Det er for eksempel slik at enkelte stater, som for eksempel USA, i enkelte tilfeller hevder å ha jurisdiksjon til å håndheve og sanksjonere brudd på Us-konkurranselovgivning selv om handlingen har funnet sted utenfor USA og den har virkninger på ens egne virksomheder, der er beliggende i en annen statsterritorium. De nordiske konkurransemyndighetene har hittil ikke stått overfor denne type jurisdiksjonsspørsmål i særlig grad.

I de fleste tilfeller vil det være vanskelig for konkurransemyndighetene i en nordisk stat, for eksempel Norge, å stoppe en aktivitet i en annen stat, for eksempel Sverige, som har skadelig virkning i Norge. Det er mulig for konkurransemyndigheten å treffe vedtak om opphør av skadelig adferd i en annen stat, men vedtaket kan vanskelig håndheves og overtredelsen av vedtaket kan vanskelig sanksjoneres. Det er dermed en stor risiko for at selskapene som forpliktes av vedtaket ikke innretter seg etter det.

Denne svakheten ved at en stats myndighet vanskelig kan hindret uønsket aktivitet i en annen stat, vil kunne avhjelpest ved at myndighetene i den staten der aktiviteten foregår stopper denne. Dette vil trolig være uproblematisk dersom aktiviteten også er skadelig i den stat der selskapet holder til, slik at denne statens myndighet selv har en interesse av saken. Annerledes vil det være dersom det er ønskelig å åpne en sak eller utvide en sak til et forhold som volder liten skade på angjeldende stats konkurransepolitiske interesser. Det er nemlig ikke åpenbart at den forespurte stats myndigheter ønsker å bruke eller har adgang til å bruke ressurser på et forhold som ikke berører nasjonale interesser. Positive comity bygger på et prinsipp om frivillighet slik at ingen er forpliktet til å åpne eller utvide en sak. Dersom en stats myndigheter ikke ønsker å sette av ressurser kan den derfor fritt velge å la være å behandle forholdet.

Når det gjelder positive comity er det også viktig å huske på at det ikke er slik at dette bare vil medføre ekstra arbeid for den forespurte stat. Det vil kunne variere hvilken stat som retter forespørsel og som dermed oppnår en fordel ved at en annen stats myndigheter stopper aktivitet som har skadelige virkninger. Dessuten vil det trolig også i mange saker være slik at en aktivitet som i en stat virker skadelig også virker skadelig i den stat aktiviteten foretas, slik at konkurransemyndigheten i denne staten har en selvstendig interesse i å stanse aktiviteten.

Legale hindringer

Positive comity er i princip mulig innenfor dagens lovgivning. I sådana ärendena som grunder sig på anmälningar av företagen, såsom förvärvärendena i några länder, finns det hinder.

Konklusjon

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at positive comity samarbeid er ønskelig mellom de nordiske stater. Denne samarbeidsformen bør, på samme måte som negative comity, nedfelles i en eventuell samarbeidsavtale mellom de nordiske stater.

2.4.2.8 Utveksling av informasjon som er underlagt taushetsplikt

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette er en type samarbeid der konkurransemyndighetene i enkeltsaker kan utveksle informasjon som i utgangspunktet er underlagt de alminnelige taushetspliktsregler uten at det foreligger samtykke fra de som beskyttes av taushetsplikreglene.

OECD har i sin rekommandasjon fra 1998 om Hard Core Cartels tatt til orde for at medlemsstatene bør se nærmere på alle hindringer for effektiv samarbeid mellom konkurransemyndighetene i ulike stater i bekjempelsen av kartellvirksomhet. OECD oppfordrer statene til å eliminere eller minske slike hindringer for et effektivt samarbeid ved lovendringer og/eller bi- eller multilaterale avtaler.

USA's og Kanada's myndigheterna har möjligheten att utväxla konfidentiell information på grund av MLAT-avtalen i kriminaliserade ärendena och den 1994 stiftade IAEEA-lagen ger de USA's myndigheterna möjlighet att sluta motsvarande samarbetsavtal för civilprocesser. Ett dylikt avtal har år 1999 slutits med Australien.

Vurdering

Det är viktigt att de positive effekter av den internasjonella liberaliseringen inte skall äventyras av företagens gränsöverskridande virksomhet som begränsar konkurrensen såsom olagliga pris- og marknadsdelningkarteller, missbruk av dominerande ställning, hinder för parallellimport og förvärv som skapar eller förstärkar en dominerande ställning. Bevis av denna slags virksomhet är i särskild grad grundat på utredningen av företagens konfidentiella information. Det är i dag inte möjligt att utväxla konfidentiell information mellan konkurrensmyndigheterna utan att den vars interesse sekretessplikten galler ger sitt samtykke. I sådana fall där de involverande företagens virksomhet kan förbjudas og sanktioneras, har de inte interesse att ge sitt samtykke till utväxling av information. Det är i dag ikke heller möjligt att ge tips om olaglig virksomhet till en annan myndighet om sådant misstankar grundar sig på konfidentiell information. Möjligheterena att utväxla konfidentiell information kan vara en förutsättning för att konkurrensmyndigheterna skall kunna ingripa mot samhällekonomisk skadliga konkurrensbegränsningar og förvärv till nytta för konsumenternas välfärd.

De nordiska konkurrensmyndigheterna möter i utredning av ärenden allt oftare nordiska koncerar som har mor- og dotterbolag i andra länder inom centrala sektorer, såsom tele-, energi-, finans- og skogsektorena. Utväxling av konfidentiell information är därför även nödvändig i utredning av ärendena som endast är av nasjonellt interesse.

Erfarenheter från USA's og Kanada's konkurrensmyndigheter som har möjlighet till denna form av samarbeide under MLAT-avtalet styrker åt oppfattningen att utväxling av konfidentiell information möjliggör at konkurransemyndigheten får flere og sterkere bevis for eliminering av konkurranseskadelig adferd slik at håndhevingen av konkurransereglene kan blir mer effektiv.³⁵

Kommisjonen ser det som ønskelig og nødvendig med en mer desentralisert håndheving av EF 81/82 og EØS 53/54. Dette vil medføre at gränsöverskridande saker som tidligere ville ha blitt behandlet av Kommisjonen for fremtiden vil i høyer grad bli behandlet av nasjonale konkurransemyndigheter. For at den nasjonale håndhevingen skal bli effektiv er det viktig at nasjonale myndigheter samarbeider tett og har like gode samarbeidsmuligheter som nasjonale myndigheter og

---

³⁵ Bilaga 1, s. 19.

Kommisjonen, till möjligheten att utväxla konfidentiell information och ge handräckning. Dette styrker argumentene for at nasjonale konkurransemyndigheter bør ha mulighet til å utveksle taushetsbelagt opplysninger.

Legale hindringer

Ingen av konkurransemyndighetene i de nordiske statene har per i dag hjemmel til å utlevere opplysninger som er underlagt taushetsplikt til andre staters konkurransemyndigheter.

Det foreligger imidlertid et forslag om lovendring av den norske konkurranselov, som blant annet tar opp dette problemet. Dersom den foreslåtte endringen blir vedtatt av Stortinget vil Konkurransetilsynet, forutsatt at det foreligger en folkerettslig avtale, kunne utveksle taushetsbelagte opplysninger med andre staters konkurransemyndigheter.³⁶ Det er en forutsetning at mottaker bare kan formidle opplysningene videre med samtykke fra Konkurransetilsynet, og bare for det formål som samtykket omfatter. Av de 63 instanser som ble hørt før lovforslagets fremsettelse kom det bare kommentarer fra fire til dette punktet. To av høringsinstansene uttrykte bekymring for hvilke garantier en har for at de vilkår for informasjonsutveksling som fastsettes, overholdes. Videre ble det reist spørsmål om formuleringen av bestemmelsen er tilstrekkelig klar. Ved selv fremsettelsen av lovforslaget og som svar på kommentarene fremhevet departementet at informasjon kun vil kunne utveksles i henhold til folkerettslig avtale. Da det kun være aktuelt å inngå avtaler med land som må antas å ha like utviklede ordninger for behandling av opplysninger av sensitiv karakter som Norge, antas det at opplysningene vil være tilstrekkelig beskyttet.

I Danmark agter regeringen også at fremsætte et lovforslag om ændring af den nuværende konkurrencelov. Lovforslaget skal i lighed med det norske forslag bl.a. indeholde et forslag om mulighed for udveksling af fortrolige oplysninger med andre landes konkurrencemyndigheder. En sådan udveksling forudsætter dels en lovændring, dels indgåelse af en bi- eller multilateral aftale, der sikrer, at fortroligheden bevares i modtagerlandet. Modtagerlandet skal også have mulighed for at udveksle fortrolige oplysninger med den danske konkurrencemyndighed (resiprocitet). Ved rapportens offentliggørelse var det endnu ikke besluttet, hvornår forslaget til ændring af konkurrenceloven skulle fremsættes.

---

³⁶ Forslagets ordlyd:

"§ 1-8 Overlevering til fremmede konkurransemyndigheter av opplysninger av underlagt taushetsplikt.

For å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor fremmed stat eller internasjonal organisasjon kan Konkurransetilsynet uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi konkurransemyndigheter i fremmede stater opplysninger som er nødvendige for å fremme norske eller vedkommende stats eller organisasjons konkurranseregler.

Ved utlevering av opplysninger etter første ledd skal Konkurransetilsynet stille som vilkår at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra Konkurransetilsynet, og bare for det formål som samtykket omfatter.

Kongen kan gi forskrift om overlevering av opplysninger etter første og annet ledd."

I Finland är Konkurrensveketts rätt att utbyta sekretessbelagd information med en utländsk konkurrensmyndighet nuförtiden stadgat i allmän lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet, som trädde i kraft den 1.12.1999. Enligt en ny bestämmelse kan sekretessbelagda uppgifter lämnas till en utländsk myndighet, om samarbetet mellan den utländska och den finska myndigheten regleras i ett för Finland bindande avtal.

Konklusjon

Arbetsgruppen ser det som nödvändigt med mulighet för denne typen samarbete, og anbefaler at det arbeides videre for at alle de nordiske konkurransemyndigheter skal få mulighet til å utveksle også taushetsbelagte opplysninger. Dette vil være i overensstemmelse med OECDs rekommandasjon om hard core cartels.

Arbetsgruppen ser det som avgjørende at taushetsbelagte opplysninger som utveksles er underlagt taushetsplikt hos mottakermyndighetene. Gruppen finner det videre ønskelig at muligheten att utväxla konfidentiell information är ömsesidig, myndighetene i den enkelte stat kan nekte å utlevere taushetsbelagte opplysninger och at det settes begrensinger for bruken av informasjonen hos mottaker. Disse spørsmål bør imidlertid reguleres nærmere i en eventuell samarbeidsavtale. Det må også foretas en vurdering for å se om slike begrensninger er holdbare under nasjonal lovgivning.

2.4.2.9 Informasjonsinnhenting

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette innebærer at en stat kan forespørre en annen stat om å innhente informasjon til bruk for førstnevntes håndheving. Som følge av legalitetsprinsippet må den forespurte stat bruke bestemmelser i nasjonal lovgivning som grunnlag for informasjonsinnhenting.

OECDs anbefaler i sin rekommandasjon om Hard Core Cartels fra 1998 at nasjonale konkurransemyndigheter på vegne av andre staters myndigheter kan innhente dokumenter og annen type informasjon. En stat vil kunne avslå eller begrense en forespørsel om assistanse så langt dette ikke er mulig innenfor nasjonal lovgivning eller i strid med viktige nasjonale interesser.

Vurdering

Bakgrunnen for denne type samarbeid er at det har i praksis har vist seg å være behov for å innhente informasjon hos selskap som er hjemmehørende på en annen stats territorium, og at selskapene ikke alltid utleverer slik informasjon frivillig.

Som påfølgd av utvekligen av marknader, företagsverksamhet och koncentration i Norden, befinner sig i allt högre grad opplysningar som behövs i saksbehandlingen på en annan stats område. Bevis för olagligt verksamhet kan även huvudsakligen eller endast finnas utomlands, t.ex. om ett moderbolag är baserat i ett annat land. Det är därför nödvändigt att de nordiska myndigheterna har möjlighet att be om handräckning för informationsinhämtning av varandra.

Det är möjligt at den informasjon en stats myndigheter ønsker innhentet, ikke nødvendigvis er av interesse for myndighetene i den staten der informasjonen finnes. Det är dock nödvändigt att detta samarbete är ömsesidigt och myndigheterna har möjlighet att necka för handräckning till ex. för ressursskäl. I en rekke tilfeller vil det trolig også være slik at den stats myndigheter som er forespurte om å innhente opplysninger for en annen stat, selv vil ha interesse i opplysningene.

Legale hindringer

Denne formen for samarbeid er bara i begränsad mån mulig innenfor dagens lovgivning mellan nationella myndigheter. Konkurransmyndighetene kan ikke i princip innhente opplysninger, dersom opplysningene ikke er nødvendige for myndighetenes oppgaver etter nasjonal konkurranselov. Dersom det er slik at den forespurte stats konkurransemyndigheter selv vil ha interesse i opplysningene som ønskes innhentet och informationen inte är konfidentiell, vil dette neppe være problematisk i forhold til nasjonal lovgivning att innhente sådant information på frivilligt sätt. Dersom situasjonen derimot er slik at den forespurte stat ikke selv har interesse av opplysningene eller information kan antas att få bara med inspektioner, foreligger det i alle de nordiske statene rettslig hindringer for å innhente disse opplysningene. Det kan derfor ikke innhentes opplysninger alene med det formål å gi opplysningene videre til myndighetene i en annen stat.

Det er imidlertid foreslått en endring i den norske konkurranseloven som, dersom forslaget blir vedtatt, vil gi Konkurransetilsynet hjemmel til å innhente opplysninger for andre staters myndigheter, forutsatt at det foreligger en folkerettslig samarbeidsavtale.³⁷ Dette betyr at tilsynet kan be om opplysninger uten å ha egen interesse i disse. Det er etter § 6-6 straffbart å unnlate å etterkomme pålegg gitt etter § 6-1 første ledd. Det må presiseres at Konkurransetilsynets hjemmel til å foreta bevissikring ("dawn raids") etter lovens § 6-2 ikke utvides tilsvarende og tilsynet har fortsatt ikke hjemmel til å foreta bevissikring på vegne av en utenlandsk myndighet uten å ha egen interesse.

Konklusjon

Gruppen anser att denne form for samarbeid är nödvändigt mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna. Gruppen finner det videre ønskelig at möjligheten att ge handräckning är ömsesidig och myndigheterna i den enkelte stat kan nekte att ge handräckning för vissa skäl. Dessa skäl kan definieras i en eventuell samarbeidsavtale. Gällande inspektioner ("dawn raids") bør det troligen i første omgang gis möjlighet att vägra att ge handräckning om den stats myndighet var opplysningene befinner seg i ikke selv har interesse av opplysningene.

---

³⁷ Hvis forslaget blir vedtatt, blir ordlyden av § 6-1 første ledd som følger (endringen fremhevet med kursiv):

Enhver plikter å gi konkurransemyndighetene de opplysninger disse myndigheter krever for å kunne oppfylle sine gjøremål etter loven, blant annet for å undersøke en mulig overtredelse av denne lov eller vedtak i medhold av denne lov, eller for å undersøke pris- og konkurranseforhold ellers, og for å kunne oppfylle Norges avtaleforpliktelse overfor fremmed stat eller internasjonal organisasjon.

2.4.2.10 Gjensidig tildeling av ekstraterritorial jurisdiksjon

Hva går samarbeidsformen ut på?

Dette innebærer at en stats myndigheter er gitt ett fullt tvangsjurisdiksjon over handlinger foretatt på en annen stats territorium. Dette er et svært vidtrekkende samarbeid og så langt gruppen kjenner til, er det bare Australia og New Zealand som har inngått i denne typen samarbeid i viss konkurransesaker. Dessa länder har utsträckt förbudet mot missbruk av dominerande ställning att omfatta varandras områden och håndhevingsmyndigheterna och domstolarna kan operere på varandras territorium.

Vurdering

Dette er en særdeles vidtrekkende samarbeidsform og krever stora endringer i de nordiske stater prosess- og domstolslovgivning, samt i konkurranselovgivningen. Det at en nordisk stat skal ha fullt tvangsjurisdiksjon på en annen nordisk stats territorium vil være meget langtående i konkurransesaker, selv om man i prinsippet har godtatt dette i begrenset grad f.eks. for politiets vedkommende. Gruppen er følgelig av den oppfatning at slik samarbeid krever en grundigere utredning enn det har vært mulighet for i denne sammenheng, samtidig som spørsmålet reiser en rekke juridiske og politiske spørsmål som eventuelt bør utredes generelt, og ikke bare på konkurranseområdet.

Denne form for samarbeid er etter gruppens vurdering lite aktuelt på nåværende tidspunkt.

Legale hindringer

Ingen av de nordiske stater har innenfor dagens lovverk kompetanse til denne typen samarbeid.

Konklusjon

Arbeidsgruppen antar at det i dag trolig vil være liten politisk vilje til å gå inne på denne typen samarbeid. Eksistens av andre samarbeidsformer vil samtidig redusere behovet for denne type samarbeid.

3. Konklusjon och arbeidsgruppens rekommendationer

Arbeidsgruppen anser att de möjligheter till samarbete som idag finns bör utvecklas mot bakgrund av att samgående mellan företag och olika former av konkurrensbegränsningar allt oftare berör flera nordiska länder. Nya befogenheter för samarbetet är nödvändiga för att konkurrensmyndigheterna skulle ha tillräckliga medel för att kunna ingripa mot skadliga konkurrensbegränsningar och förvärv.

OECD har i sine rekommandasjoner fra 1995 og 1998 anbefalt at konkurransemyndighetene samarbeider i sin håndheving av konkurransereglene, og arbeidsgruppens forslag er i overensstemmelse med OECDs anbefalinger.

Gruppen vil imidlertid understreke at de foreslåtte tiltak kun vil muliggjøre et tettere samarbeid, bl.a. ved å fjerne en del av de rettslige skranker som finnes, men at de tiltak som foreslås ikke i seg selv vil lede til et tettere samarbeid. Et tettere samarbeid krever således tett oppfølging i tiden som kommer.

3.1 Økt samarbeid innenfor dagens legale rammer

3.1.1 Erfaringsutveksling

Gruppen mener det vil være nyttig med en även mera intensifierat kontakt mellom de nordiske konkurransemyndigheter der erfaringer utväxlas fra enkeltsaker eller saksområder, utvikling av økonomiske metoder og utviklingen på det juridiske området. Dette bør gjøres jevnlig for eksempel som et fast innslag på det årlige nordiske møtet eller i andre former eller fora.

3.1.2 Utväxling av meddelanden

De nordiske konkurransemyndigheter borde meddela hverandre om saker som kan effektivisera saksbehandling i större grad enn det som gjøres i dag. Gruppen foreslår at det lages egne riktlinjer för utväxling av meddelanden. Med riktlinjer menes ikke-bindende regler inngått mellom de nordiske konkurransemyndigheter, samt interne retningslinjer for gjennomføringen av samarbeidet fastsatt av den enkelte myndighet. Gruppen håper at egne riktlinjer vil hjälpa till meddelning, fordi dette vil gjøre de som kjenner sakene mer oppmerksom på positiva effekter av meddelanden samt at egne nordiske riktlinjer kan gjøre utväxling av meddelanden mer tilpasset de nordiske konkurransemyndigheter enn det OECD legger opp til.

3.1.3 Utveksling av informasjon i enkeltsaker

Særlig i de tilfeller der konkurransemyndighetene i ulike stater behandler det samme forhold/samme sak mener gruppen det vil være nyttig at det mellom myndighetene utveksles informasjon som kan være av nytte for den annen myndighet. Det er derfor ønskelig at det i större grad enn i dag utveksles informasjon som ikke er underlagt taushetsplikt og informasjon som er underlagt taushetsplikt men der det er gitt samtykke til utveksling (waiver).

3.1.4 Konsultasjoner og koordinering av aktivitet

Det anses også ønskelig med et tettere samarbeid i enkeltsaker gjennom konsultasjoner eller koordinert aktivitet for å få mer effektiv etterforskning (hindre at bevis forspilles) samt å unngå at de ulike myndigheter treffer motstridende avgjørelser.

3.1.5 Positive og negative comity

Gruppen ser det som ønskelig at det blir større oppmerksomhet om disse prinsippene i behandlingen av enkeltsaker enn det som er tilfellet i dag.

De nærmere prinsipper for gjennomføringen av det samarbeidet som gruppen ser som ønskelig på kort sikt kunde nedfelles i riktlinjer fordi de som i praksis skal

gjennomføre ovennevnte samarbeid på denne måte vil få retningslinjer å forholde seg til mht hvordan samarbeidet skal gjennomføres.

3.2 Økt samarbeid på lengre sikt

3.2.1 Samarbeidsavtale

Det bør etter gruppens vurdering arbeides videre mot en folkerettslig multilateral (eller bilaterale) samarbeidsavtale mellom de nordiske stater. De nordiska konkurrensmyndigheterna har en lång tradition att samarbeta mellan varandra och har samma kultur i tillämpning av konkurrenslagstiftningar. En fördjupning av samarbete är en naturligt påföljd och nödvändigt efter förändringarna i omsevärlden. Intensjonene med en slik avtale bør være å gjøre håndhevingen av konkurranselovgivningen mer effektiv. Dette er også formålet med de fleste andre samarbeidsavtaler som regulerer samarbeid mellom ulike konkurransemyndigheter, som for eksempel EU - USA, EU - Canada.

OECD oppfordrer i sin rekommandasjon vedrørende Hard Core Cartels fra 1998 at medlemsstatene inngår bi- eller multilaterale avtaler for å danne en ramme for samarbeid i kartellsaker.

Utveckling av nordisk samarbejde om håndhævelse af de respektive konkurrencelove är också konform med målsättning af Helsingforsaftalen mellan de nordiska länderna som gäller samarbetet bland annat på juridiska och ekonomiska området.³⁸

Etter gruppens vurdering bør en samarbeidsavtale inneholde:

1. Regler för utväxling av meddelanden
2. Konsultasjons – og koordineringsordning i forbindelse med enkeltsaksbehandling
3. Prinsippet om positive comity
4. Prinsippet om negative comity

---

³⁸ I Nordisk Råds-regi blev der i 1962 indgået den såkaldte Helsingforsaftale³⁸, der også skal tjene til tilrettelæggelse af det nordiske lovsamarbejde. Enligt Artikel 1 skal de nordiska staterna bl.a. bestræbe sig på at yderligere udvikle samarbejdet mellem landene på det retslige og økonomiske område. I Nordisk Råds anbefalinger³⁸ til Nordisk Ministerråd vedr. anvendelse af Helsingforsaftalen hedder det bl.a.:

"Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde", og "Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivningssamarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden."

5. Særlige bestemmelser om utveksling av informasjon i enkeltsaker. Etter gruppens vurdering bør en avtale inneholde en mulighet for å utveksle alle tre nedenstående kategorier opplysninger.
  - Ikke taushetsbelagt informasjon
  - Taushetsbelagt informasjon med samtykke (waiver)
  - Taushetsbelagt informasjon uten samtykke
6. Regler om behandlingen och användning av taushetsbelagt informasjon hos myndigheten som mottar slik informasjon fra myndighetene i en annen stat
7. Det bør avtales at myndighetene i en stat kan foreta informasjonsinnhenting for myndighetene i en annen stat

Det er ikke slik at alle ovennevnte samarbeidsformer er avhengig av en folkerettslig avtale for å kunne gjennomføres. Arbeidsgruppen mener imidlertid at dersom det først skal inngås en forpliktende samarbeidsavtale mellom de nordiske statene, vil det være mer oversiktlig å samle alle typer samarbeid i en avtale. Det er også slik at i andre samarbeidsavtaler som er inngått på konkurranseområdet er de ulike samarbeidsformer som statene ønsker å gjennomføre tatt inn i avtalen selv om dette ikke har vært strengt nødvendig for å kunne gjennomføre alle typer samarbeid som er ansett ønskelig.

Erfarenheter av skatte- og tullmyndigheterna som har långt haft en sådan typ av utvidgat samarbete skulle vara nyttigt att ta hänsyn till i formulering av avtalet.

3.2.2 Endringer i statenes nasjonal lovgivning

Gruppens forslag ovenfor mht samarbeid på lengre sikt krever lovendringer eller endringer i rättsordningen i alle statene for å kunne gjennomføres fult ut. Gruppen foreslår derfor, i samsvar med OECD rekommandasjonen fra 1998 som oppfordrer til å avskaffe hindringer for samarbeid ifm. hard core cartels, at det iverksettes tiltak for å foreta nødvendige internrettslige endringer.

INTERNATIONELLA UTVECKLINGEN	1
1. SAMARBETET MELLAN KONKURRENSMYNDIGHETERNA INOM EU OCH EES OCH DESS UTVECKLING	1
1.1 Nuvarande samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna i EU/EES	1
1.2 Utvecklingen inom EU och EES	5
2 UTVECKLINGEN PÅ MULTILATERAL NIVÅ	8
2.1 Inledning	8
2.2 OECD:s rekommendationer	8
2.3 WTO	10
3 SAMARBETSAVTAL TILLÄMPLIGA PÅ KONKURRENSOMRÅDET	11
3.1 Inledning	11
3.2 Samarbejdsaftalen mellem Tyskland og Frankrig	12
3.3 Samarbejdsaftalen mellem EU og Canada	13
3.4 Samarbejdsaftaler mellem EU og USA	14
3.5 Samarbetsavtaler mellem USA och Kanada	15
3.6 Erfarenheter av de av USA ingånga samarbetsavtalens tillämpning i praktiken	18
3.7 Samarbejdsavtale mellom Australia og New Zealand	19
4 MYNDIGHETSSAMARBETE PÅ ANDRA OMRÅDEN	20
4.1 Udviklingen i det nordiske samarbejde	20
4.2 Tullsektorn	21
4.3 Skattesektorn	23

Internationella utvecklingen

1. Samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna inom EU och EES och dess utveckling

1.1 Nuvarande samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna i EU/EES

1.1.1 Inledning

Artikel 81 (tidigare artikel 85) i fördraget om Europeiska gemenskapen och artikel 53 i EES-avtalet innehåller omfattande förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag. I artikel 82 (tidigare artikel 86) i fördraget och i EES-avtalets artikel 54 förbjuds missbruk av dominerande ställning. På konkurrensbegränsningar som verkställs inom EU kan vid sidan av nationella konkurrensregler tillämpas EUs konkurrensregler om begränsningen kan inverka väsentligen på handeln mellan EUs medlemsstater. EES-avtalets konkurrensregler kan tillämpas på sådana konkurrensbegränsningar som kan inverka på handeln mellan EU och minst en EFTA-stat, som undertecknat avtalet (nedan EFTA-stat), eller som kan inverka på handeln mellan EFTA-staterna.

Företagsförvärv som överskrider de gränser för omsättningen som fastslagits i rådets förordning 4064/89 bör meddelas den europeiska kommissionen. EFTAs övervakningsmyndighet bör meddelas om sådana företagsförvärv där den ifrågavarande förordningens gränser för omsättningen överskrids endast på EFTA-staternas område och vars behandlingen inte hör till kommissionens kompetens.

1.1.2 Kommissionens, EFTAs övervakningsmyndighets och de nordiska ländernas konkurrensmyndigheternas parallella kompetens i konkurrensbegränsningsärenden

I EES-avtalet har kompetensen att behandla konkurrensbegränsningsärenden delats mellan kommissionen och EFTAs övervakningsmyndighet, enligt one-stop-shop-principen, till någondera myndigheten, jfr. EØS artikkel 56.

Kommissionens eller EFTAs övervakningsmyndighetens kompetens att behandla vissa fall av konkurrensbegränsning utesluter dock inte de nordiska konkurrensmyndigheternas rätt att behandla samma fall med stöd av de nationella konkurrenslagstiftningarna. Detta är också i praktiken möjligt eftersom EG-fördragets och EES-avtalets inverkan på handeln enligt rättspraxis kan uppfyllas även i sådana fall där de deltagande företagen kommer från endast en stat. EFTAs övervakningsmyndighet och Islands och Norges konkurrensmyndigheter kan ha parallell kompetens att behandla samma konkurrensbegränsningsfall. Det finns inte klara bindande regler gällande kompetensfördelningen mellan konkurrensmyndigheterna för sådana här situationer. Kommissionen har dock år 1997 avgivit ett meddelande i vilket den definierar hur behandlingen av fall som hör till tillämpningsområdet för artiklarna 81 och 82 fördelas mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna. Enligt meddelandet behandlar kommissionen oftast själv de fall som berör företag, som idkar för ärendet betydande verksamhet i flera medlemsstater. Vidare

behandlar kommissionen ärenden som är särskilt viktiga ur gemenskapens synvinkel och som gäller till exempel ett nytt rättsligt problem. Enligt meddelandet hör sådana ärenden till medlemsstaternas myndigheter som har verkan huvudsakligen på nationell nivå. EFTAs övervakningsorgan forventes å utstede tilsvarende kunngjøring høsten 1999.

Enligt EG-domstolens rättspraxis har myndigheterna i medlemsstaterna rätt att skrida till åtgärder på basis av den nationella lagstiftningen, fastän samma reglering redan utreds av kommissionen. Förutsättning är i alla fall att tillämpningen av de nationella konkurrensreglerna inte, i fall som faller under artiklarna 81 och 82, hindrar att EUs konkurrensregler tillämpas helt och hållet samt enhetligt ("full and uniform application"). Vidare får tillämpning av nationella regler inte heller innebära men för följderna av de åtgärder som vidtagits med stöd av EUs konkurrensregler.¹ För samma fall kan dessutom i princip åläggas påföljder både på nationell och på EU-nivå. Vid åläggandet av en senare påföljd bör de tidigare sanktionerna beaktas.² Samma princip tillämpas också i relationen mellan EES-konkurrensreglerna och de nationella reglerna. Därmed kan de nordiska myndigheterna i princip samtidigt och i samarbete behandla ett ärende som också hör till kommissionens eller EFTAs övervakningsmyndighetens kompetens, i medhold av nasjonal lovgivning.

De nationella konkurrensmyndigheterna kan även förutom den nationella lagstiftningen direkt tillämpa förbuden i EES-avtalets artiklar 53 och 54³ och i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. De nationella myndigheterna har dock denna rätt så länge som kommissionen eller EFTAs övervakningsmyndighet inte har inlett en officiell undersökning (förordning nr 17, artikel 9, moment 3 (EG) och ODA Protokoll 4, Del I, kap. II, artikkel 9(3)). De nationella myndigheterna har inte heller rätt att bevilja regleringen undantag enligt 53 artikelns 3 moment eller i 81 artikelns 3 moment. Vid tillämpandet av de ifrågavarande EU- eller EES-konkurrensreglerna bör de nationella myndigheterna följa nationella verkställighetsregler till exempel vid utredandet av konkurrensbegränsningar och vid åläggandet av sanktioner. Inget nordiskt land har tills vidare sådana allmänna verkställighetsregler, men spørsmålet utredes för tiden i Sverige. Därmed tillämpas i praktiken EG- eller EES-konkurrensreglerna endast tillsammans med den nationella lagstiftningen i de nordiska länderna.

¹ Ärende 14/68, Walt Wilhelm, den Europeiska gemenskapernas domstolens utslag 13.2.1969, (Saml. 1969, sid. 15, punkt 6).

I rättspraxis har man särskilt beaktat den i artikel 10 (tidigare artikel 5) ingående förpliktelsen, enligt vilken medlemsstaterna bör avhålla sig från alla sådana åtgärder som är ägnade att äventyra fullföljandet av de mål som uppsatts i fördraget.

² Ärende 14/68, Walt Wilhelm, den Europeiska gemenskapernas domstolens utslag 13.2.1969

³ Myndigheternas i EFTA-staterna rätt att tillämpa artiklarna 53 och 54 är dock inte alldeles klar, emedan i EES-avtalet ingår inte ett stadgande som motsvarar fördragets artikel 84 (tidigare 88).

1.1.3 Kommissionens, EFTAs övervakningsmyndighetens och de nordiska ländernas konkurrensmyndigheternas parallella kompetens i ärenden som gäller företagsförvärv

Inom EES-området tillämpas vid övervakningen av företagsförvärv delvis one-stop-shop-principen. För företagsförvärv som uppfyller de i förordning 4064/89 fastställda gränserna för omsättningen, tillämpas inte EU-medlemsstaternas övervakning av företagsförvärv, utan de behandlas av kommissionen. Härav följer att de svenska, finska och danska reglerna för anmälan av företagsförvärv tillämpas endast i de fall att omsättningen inte uppgår till de i förordningen fastställda gränserna. I slike tilfelle kan heller ikke EFTA-statene anvende sine nasjonale konkurranseregler, jfr. EØS artikkel 57(2)(a). Inte heller tillämpas de isländska och de norska reglerna på företagsförvärv som hör till EFTAs övervakningsmyndighetens kompetens. EFTAs övervakningsmyndighetens kompetens att behandla företagskoncentrationer påverkar dog inte EU-medlemsstaternas konkurrensmyndigheters kompetens att undersöka ett företagsförvärv, jfr. EØS artikkel 57(2)(b).

1.1.4 EFTAs övervakningsmyndighetens och kommissionens samarbete med de nationella myndigheterna vid behandlingen av konkurrensärendena

Vid tillämpning av EU- eller EES-konkurrensregler skall kommissionen och EFTAs övervakningsmyndighet fortlöpande intimt samarbeta med de nationella konkurrensmyndigheterna. Övervakningsmyndigheterna sänder de nationella myndigheterna kopior av meddelanden och ansökningar, som inkommit till dem, samt av de viktigaste dokumenten som de tillställts (förordning nr 17, artikel 10, moment 1 och 2⁴, och ODA Protokoll 4, Del I, Kap. II, artikkel 10(1) og (2)). Kommissionens plikt är att förse de nationella myndigheterna med konfidentiella uppgifter är dock inte ovillkorlig.⁵

De nationella myndigheternas rätt att vidarebefordra och använda uppgifter som kommissionen och EFTAs övervakningsmyndighet tillställt dem är begränsad. De nationella myndigheterna får inte röja upplysningar som de inhämtat och som är av sådan art att de omfattas av sekretess (förordning nr 17, artikel 20, moment 2 och ODA Protokoll 4, Del, Kap. II, artikkel 20(2)). Upplysningar som kommissionen fått under utredningen av fallet och som inte är offentliga, anses vara sådan konfidentiell information. Företagens affärs- och yrkeshemligheter är sådan information⁶. De nationella myndigheterna får inte använda icke-offentliga upplysningar, som de fått av kommissionen eller EFTAs övervakningsmyndighet, vilka dessa erhållit genom att de ingått i ansökningar, meddelanden eller i svar på

⁴ I den allmänna verkställighetsförordningen nr 17 för artiklarna 81 och 82 ingår stadganden beträffande relationerna mellan kommissionen och medlemsstaterna. Motsvarande regler ingår också i de särskilda verkställighetsförordningarna som rör företagsförvärv och trafikens område (se till exempel 4064/89, artikel 19). Nedan nämns endast stadgandet i förordning 17.

⁵ Kommissionen tillställer till exempel inte de nationella myndigheterna sina interna dokument, eller uppgifter om sin källa, om källan bett om att hans/hennes identitet skall hemlighållas. Här baserar sig kommissionen på domstolens utslag i fallet *Adams* (Ärende C-145/83, Adams versus kommissionen (Saml. 1985 sid. 3539)). Se även SEP versus kommissionen, ärende C-36/92, Saml. 1994, sid. 1942.

⁶ Enligt förordning nr 17, artikel 20 moment 3: "Punkterna 1 och 2 skall inte utgöra hinder för offentliggörande av allmän information eller undersökningar som inte innehåller uppgifter om enskilda företag eller företagssammanslutningar." Se även kommissionens pro memoria 3.5.1999 till OECD-arbetsgruppen nr 3.

en begäran om utredning, direkt i sina åtgärder mot de berörda företagen. De nationella myndigheterna har dock rätt att utnyttja informationen då de skall avgöra huruvida det är nödvändigt att inleda undersökningar (EG-domstolens *Spanish Banks*-beslut⁷).

Enligt förordning nr 17, artikel 11, har kommissionen rätt att vid fullgörandet av sina uppgifter inhämta alla nödvändig information, av företagen och av medlemsstaternas regeringar och behöriga myndigheter. Det är dock inte klart huruvida kommissionen eller EFTAs övervakningsmyndighet på basis av ett motsvarande stadgande, även har en ovillkorlig rätt att av de nationella myndigheterna erhålla alla de sekretessbelagda uppgifter som ingår i de anmälningar vilka företagen har tillställt de nationella myndigheterna för den nationella processen. Vidare är oklart vilken rätt kommissionen har att nyttja dessa uppgifter.

De nationella myndigheterna har rätt att, i vilket skede som helst av kommissionens och EFTAs övervakningsmyndighets behandling, meddela sin uppfattning och avge utlåtanden i ärendet. EUs och EFTA-staternas myndigheter deltar dessutom i utredningen av fallen. De nationella konkurrensmyndigheterna har rätt och skyldighet att på begäran assistera kommissionen och EFTAs övervakningsmyndighet i de inspektionerna som dessa gör på deras områden. Kommissionen och EFTAs övervakningsmyndighet har även rätt att be de nationella myndigheterna att för deras räkning utföra en inspektion (förordning nr 17, artiklarna 13 och 14 och ODA Protokoll 4, Del I, Kap. II, artikel 13 og 14).

Medlemsstaterna i EU kan tillstålla kommissionen, och EFTA-staterna EFTAs övervakningsmyndigheter, en hemställan om att inleda utredningar om förseelser mot fördragets artiklar 81 och 82 och EES-avtalets artiklar 53 och 54 (förordning 17, artikel 3, moment a och ODA Protokoll 4, Del I, Kap. II, artikel 3(a)). Myndigheterna i medlemsstaterna i EU har även möjlighet att ensamma eller tillsammans med annan EU-medlemsstat begära att kommissionen behandlar ett visst företagsförvärv, som inte överskrider de omsättningsgränser som uppställts i de av EG fastställda stadgandena för övervakning av företagsförvärv (förordning 4064/89, artikel 22). På motsvarande sätt kan myndigheterna i en EFTA-medlemsstat begära att EFTAs övervakningsmyndighet behandlar ett visst företagsförvärv, som inte överskrider de omsättningsgränser som uppställts i de av EFTA fastställda stadgandena för övervakning av företagsförvärv. En EFTA-stat kan derimot inte begära att kommissionen behandlar ett visst företagsförvärv.

1.1.5 Samarbetet mellan EFTAs övervakningsmyndighet och kommissionen vid behandlingen av konkurrensärenden

EFTAs övervakningsmyndighet och kommissionen har en vittgående skyldighet att samarbeta vid behandling av konkurrensärenden som hör till tillämpningsområdet för EES-avtalets konkurrensregler. Myndigheterna konsulterar och informerar varandra i behandlingens olika skeden och delger varandra i enlighet med avtalet de

⁷ Ärende C-67/9, Dirección General de Defensa de la Competencia v Asociación Española de Banca Privada (AEB) et al., den Europeiska gemenskapernas domstolens utslag 16.7.1992 (Saml. 1992, sid. 4785-4838).

anmälningar som företagen givit. Sekretessbestämmelserna förhindrar inte att information kan ges en annan övervakningsmyndighet (EES-avtalets bilaga 23, artikel 9, moment 3 och EES-avtalets bilaga 24, artikel 9, moment 3). Myndigheterna kan även begära handräckning i utredningen av fallen. Vardera övervakningsmyndigheterna kan till exempel begära att inspektioner utförs på den andras område och aktivt delta i utförandet av inspektionerna. Den myndighet som mottagit begäran om handräckning utför inspektionen i samarbete med den nationella myndigheten i den stat där inspektionen utförs.

1.2 Utvecklingen inom EU och EES

Kommissionen har den senaste tiden strävat till att i allt större utsträckning koncentrera sig på fall som har en större betydelse för gemenskapen och på att decentralisera behandlingen av fallen av konkurrensbegränsning dvs överföra dem till medlemsstaternas myndigheter. Kommissionen har för detta ändamål år 1997 avgivit ett meddelande om samarbetet mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheterna för handläggning av ärenden som omfattas av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget.¹ Våren 1999 gav kommissionen därtill ut en vitbok om revision av förordning nr 17.² Selv om EFTAs övervakningsorgan ikke har utstedt en tilsvarende kunngjøring for forholdet mellom EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-statenes konkurransemyndigheter, er de synspunkter fremsettes i så vel kunngjøringen som hvitboken relevante også i en EØS-kontekst.

1.2.1 Meddelande om samarbetet mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna

Genom 1997 års meddelande strävar kommissionen efter att styra företagen till att ta kontakt direkt med den nationella myndigheten i fall som primärt har inverkan inom endast en medlemsstats område. Om ärendet inte är av tillräckligt intresse för gemenskapen kan kommissionen dessutom överföra ett fall som den behandlar till den nationella myndigheten. Överföringen kan dock förhindras av att endast kommissionen har rätt att bevilja undantag enligt artikel 81, moment 3.

Kommissionen har tillämpat meddelandet och överfört några fall att behandlas av de nationella myndigheterna i medlemsstaterna.

I Danmark har Kommissionens meddelelse om samarbejdet med de nationale konkurrencemyndigheder været anvendt i et enkelt tilfælde, som drejede sig om Danmarks Automobilforhandler Forenings (DAF) cirkulære om forhandleravance ved salg til andre EU – borgere. Kommissionen havde modtaget en klage over cirkulæret, hvor DAF gav udtryk for, at medlemmernes individuelle frihed til at fastsætte priser og rabatter måtte forstås således, at de fuldt legalt kunne fastsætte en højere avance ved salg til andre EU – borgere. Samtidig fik medlemmerne tilbudt juridisk bistand til at imødegå eventuelle angreb på en sådan prispolitik.

¹ EGT C 313, 15.10.1997.

² Vitboken om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, Kommissionsprogram nr 99/027.

Kommissionen overlod klagen til Konkurrencerådet, som pålagde DAF at udsende et rettelsescirkulære, hvori det skulle præciseres, at selv om medlemmerne i princippet har ret til selv at bestemme deres priser og avancer, giver det dem ikke ret til som sædvanlig praksis at kræve en højere pris, blot fordi køberen er bosat uden for Danmark.

Efter konkurrenceloven er sådanne initiativer fra en brancheforening forbudt, fordi de kan føre til en ensartet prisadfærd og begrænse afsætningen til bestemt kundegrupper, jf. Konkurrencestyrelsens pressemeddelelse af 30. september 1998.

Kommissionen har även en gång föreslagit att förseelser under artikel 81 som den behandlade skulle överföras till Konkurrensverket i Finland. Företagen som i dessa fall misstänktes ha gjort sig skyldiga till att hindra parallellimport, hade etablerat sig i ett annat land än Finland. Emedan Konkurrensverket inte av den andra medlemsstatens myndighet hade möjlighet att begära handräckning för att utföra en inspektion på dess område, ansåg Konkurrensverket sina utredningsmöjligheter i fallet vara otillräckliga.

Som nevnt har EFTAs overvåkningsorgan ikke utstedt noen tilsvarende kunngjøring om samarbeidet med nasjonale konkurransemyndigheter, selv om det forventes å gjøre dette i løpet av 1999, og det har heller aldri overført en sakn til Norge eller Island.

1.2.2 Revision af rådsforordning 17/62 (hvidbogen) – baggrund og indhold.

Kommissionen har den 30. april 1999 fremsendt en hvidbog om modernisering af gennemførelsesbestemmelserne til EU-Traktatens artikel 81 og 82 til Rådet for Den Europæiske Union. Hvitboken er EØS-relevant, slik at eventuelle endringer av regelverket også må gjøres gjeldende innen EØS-området.

Hvidbogen er Kommissionens forslag til en reform af den 37 år gamle rådsforordning nr. 17 fra 1962, der udstedt med hjemmel i EU-Traktatens artikel 83, stk. 1 (tidligere artikel 87, stk. 1). Reformen begrundes navnlig med, at Kommissionen ikke længere er i stand til at håndhæve konkurrencereglerne tilstrækkeligt effektivt.

Hidtil har kun Kommissionen i medfør af art. 81, stk. 3 (tidligere artikel 85, stk. 3), kunnet fritage anmeldte aftaler fra EU's forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler. Dette system var nødvendigt for at opbygge en effektiv ensartet konkurrencepolitik i hele fællesmarkedet. Dette mål er nu i hovedtræk realiseret.

Men samtidig har Kommissionens enekompetence til at fritage konkurrencebegrænsende aftaler indebåret en strøm af anmeldelser til Kommissionen. Dette har skadet en effektiv håndhævelse af EU-konkurrencereglerne.

De centrale elementer i Kommissionens forslag, der primært vedrører artikel 81 (tidligere artikel 85), er:

- At afskaffe Kommissionens system med anmeldelser og fritagelser. En aftale skal vurderes efter *hele* art. 81 (tidligere artikel 85), dvs. såvel forbudet i stk. 1 som fritagelsesmuligheden i stk. 3 men uden, at der er krav om, at en aftale skal være anmeldt. Der vil således være tale om en efterfølgende kontrol. Hvis Kommissionen behandler en aftale - eksempelvis på baggrund af en klage - kan den herefter enten forbyde aftalen eller træffe en *positiv afgørelse* om, at aftalen ikke er forbudt.
- Også at give de nationale konkurrencemyndigheder og domstole mulighed for at anvende i art. 81, stk. 3 (tidligere artikel 85, stk. 3). Det vil indebære, at også de nationale konkurrencemyndigheder og domstole skal kunne træffe beslutning var aftalens positiva effekter kan tas hänsyn till i beslutninger, og der kun har virkning for det pågældende lands territorium. Samtidig skal der udvikles et nært samarbejde mellem konkurrencemyndighederne, når aftaler berører flere lande, for at undgå modstridende beslutninger.
- En styrket efterfølgende kontrol med konkurrencebegrænsende aftaler. Kommissionen vil fremover tage flere sager op af egen drift. Herudover skal der foretages visse justeringer, der især drejer sig om Kommissionens beføjelser til at gennemføre kontrolundersøgelser og indhente oplysninger. Endelig styrkes klagerens retsstilling.

Samtidig vil man forhøje bøderne for overtrædelser af procedurebestemmelserne, der herved bringes på niveau med fusionskontrollforordningen. Endelig foreslås der indført solidarisk ansvar for medlemmerne af en sammenslutning af virksomheder for betaling af en bøde.

Kommissionen vil kun træffe afgørelser i særligt vigtige sager og især for at fastlægge praksis.

Kommissionens forslag forudsætter implicit, at alle medlemsstater giver de nationale konkurrencemyndigheder verkställighetsregler til at anvende EU-konkurrencereglerne direkte. P.t. Inget nordiskt land har hittills sådana allmänna verkställighetsregler.

1.2.3 Hvidbogens konsekvenser for arbejdsgruppens arbejde.

Den nordiske arbejdsgruppe om håndhævelse har i første omgang alene til hensigt at styrke håndhævelsen af de nationale, nordiske konkurrencelove. Gennemføres de i hvidbogen indeholdte forslag om decentral anvendelse af EU-konkurrenceregler, vil disse imidlertid medføre en øget behov for koordinering og samarbejde på nordisk plan. Det må således forventes, at de nordiske konkurrencemyndigheder vil komme til at behandle i ännu större grad sager med grænseoverskridende momenter. Først og fremmest vil de antagelig være sager med virksomheder hjemmehørende i de nordiske lande og eventuelt tillige Østersølandene.

Hvidbogen udgør således en yderligere begrundelse for et styrket samarbejde de nordiske konkurrencemyndigheder imellem. Der kan her henvises til hvidbogen forslag om udveksling af fortrolige oplysninger mellem de nationale

konkurrencemyndigheter (udveksling på horisontalt plan). Også set i lyset heraf, er et styrket samarbejde mellem de nordiske konkurrencemyndigheder nødvendigt.

2 Utvekligen på multilateral nivå

2.1 Inledning

På multilaterala nivå har särskilt OECD, för att uppnå en effektiv tillämpning av konkurrensreglerna, utarbetat rekommendationer till medlemsländerna rörande regler för samarbete mellan länder. Huvuddragen av de senaste redovisas nedan. 1995 års rekommendation hänför sig till konkurrensbegränsande beteenden som påverkar handeln mellan länder.³ 1998 års rekommendation rör s.k. hard core cartels.⁴ Rekommendationerna har endast i begränsad omfattning efterlevts av medlemsländerna.

Under den senaste tiden har det diskuterats om att man skulle börja förhandla om en utvidgning av det nuvarande internationella samarbetet inom WTO. Dessa regler skulle efter Kommissionens og de fleste medlemsstaters opfattelse till skillnad från OECDs regler vara bindande.

2.2 OECD:s rekommendationer

2.2.1 1995 års rekommendation

Enligt rekommendationen skall medlemsländerna, vid tillämpning av nationella konkurrensregler, inom ramen för vad övrig lagstiftning medger;

-underrätta andra medlemsländer, om möjligt i förväg, när konkurrensrättsliga förfaranden inleds som kan påverka andra länders intressen

-i de fall två eller flera medlemsländer angriper konkurrensbegränsningar inom internationell handel skall de samordna sina förfaranden så långt möjligt och lämpligt

-genom konsultationer samarbeta vid utarbetning och tillämpning av konkurrensrättsliga åtgärder som rör internationell handel

-vid dessa konsultationer lämna så mycket relevant information rörande konkurrensrättsliga tillämpningar och åtgärder som är möjligt och lämpligt

-påbjuda konsultation med ett annat medlemsland om ett konkurrensrättsligt förfarande där inletts och förfarandet kan påverka intressen i det egna landet

-beakta de yttranden som inkommit från medlemsländer som anser att ett medlemslands inledda förfarande påverkar egna intressen, framför allt sådana som föreslår alternativa åtgärder till förfarandet

³Revised recommendation of the Council concerning Co-operation between Member Countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade, C(95)130/final. Ersätter 1986 års rekommendation.

⁴ Recommendation of the Council concerning effective action against hard core cartels, C(98)35/final.

-påbjuda konsultationer med andra medlemsländer när ett eller flera företags agerande i dessa länder påverkar intressen i det egna landet

-lämna så mycket relevant information som möjligt rörande företags eller företagens agerande i de berörda länderna

-i de fall det står klart att företaget eller företagen genom konkurrensstridigt beteende skadar intressen i andra stater försöka förhindra detta beteende genom förhandlingar med företaget eller företagen eller inledning av konkurrensrättsliga förfaranden om möjligt

-underrätta "the Competition Law and Policy Committee" när tillfredsställande resultat genom konsultationer mellan två eller flera medlemsländer nås

-underrätta "the Competition Law and Policy Committee" när något tillfredsställande resultat ej kan nås så att de berörda medlemsländerna, om de alla samtycker till det, kan nyttja "the good offices" hos "the Competition Law and Policy Committee" för förhandlingar.

Till rekommendationen fogas vägledande regler för medlemsländernas konsultationer och kontakter med varandra.

2.2.2 1998 års rekommendation

Medlemsländerna skall säkerställa att deras nationella konkurrenslagstiftningar effektivt bekämpar s.k. "hard core cartels". En "hard core cartel" definieras som ett konkurrensbegränsande avtal, en överenskommelse eller ett samordnat förfarande bestående i prisöverenskommelser, marknadsdelningar, anbudssamverkan, produktionsrestriktioner eller kvoter.

Ett konkurrensbegränsande avtal, en överenskommelse eller ett samordnat förfarande är inte en hard core cartel om detta samarbete skäligen är påkallat eller direkt undantaget ur medlemsländernas lagstiftning så länge syftet med avtalet, överenskommelsen eller förfarandet är proportionerligt i förhållande till den konkurrensbegränsning detta medför.

Medlemsstaternas lagstiftning skall framför allt tillgodose behovet av;

-effektiva och adekvata sanktioner som avskräcker från konkurrensstridigt beteende

-institutioner med adekvata befogenheter att avslöja och ingripa mot hard core cartels samt med befogenheter att beslagta dokument och andra bevismedel.

Medlemsländerna skall vidare underrätta OECD årligen beträffande kategorier av konkurrensbegränsande avtal, överenskommelser eller samordnade förfaranden undantagna förbud i konkurrenslagstiftningen.

Medlemsländerna skall samordna sina åtgärder mot hard core cartels genom utarbetande av generella principer och åtgärder. Vid samarbetet skall medlemsländerna särskilt beakta;

-vikten av det gemensamma intresse som finns att bekämpa hard core cartels och att detta samarbete skall ske så långt varje medlemslands rättsregler medgiver

-att ett effektivt samarbete kan kräva att dokument och information hos ett medlemsland kan lämnas ut till ett annat medlemsland och att ett medlemsland på ett annat medlemslands vägnar insamlar information och dokument på frivillig basis eller genom användandet av processuellt tvång.

-medlemsländernas rätt att neka ett annat medlemslands myndigheter en begäran om assistens när landets lagstiftning eller egna intressen inte tillåter detta.

För att skapa en gemensam grund för samarbetet skall medlemsländerna uppmuntras att inträda i bilaterala eller multilaterala förhandlingar. Medlemsländer bör härvid;

-beakta de faktorer som kan hindra ett effektivt samarbete med andra medlemsländer mot hard core cartels och bör överväga medel, inklusive ändrad lagstiftning, för att avlägsna eller minimera sådana faktorer

-vara medvetna om att denna rekommendation ej har för avsikt att ändra tidigare rekommendationer från "the Council" eller hindra bilaterala eller multilaterala överenskommelser mellan medlemsländerna.

"The Competition Law and Policy Committee" uppmanas;

-föra en aktuell förteckning över sådana konkurrensbegränsande samarbeten som undantagits förbud i medlemsländerna

-tjäna som forum för diskussioner kring denna rekommendation på begäran av medlemsland

-övervaka efterlevnaden av denna rekommendation samt rapportera till "the Council" inom två år vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att förbättra samarbetet för bekämpande av hard core cartels mellan medlemsländerna.

2.3 WTO

Globaliseringen har sammen med de nye handelsmønstre ført til et behov for nye rammer for verdenshandelen. Det resulterede i, at GATT i 1995 blev afløst af en ny organisation for verdenshandelen, World Trade Organisation⁵. I WTO aftaler medlemmerne den globale ramme for handelspolitikken, som er med til at fastlægge vigtige betingelser for produktion og investeringer. Det gælder fx de næste store handelspolitiske forhandlinger, som begynder i år 2000. WTO bygger på et mere forpligtende samarbejde end GATT, og de fleste aftaler i WTO gælder for alle medlemslandene. Hertil kommer, at WTO har et bedre system til at løse handelskonflikter og sikre overholdelse af WTO-reglerne.

---

⁵ Se også WTO's hjemmeside på adressen www.wto.org.

På WTO's ministerkonference i 1996 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skulle se på samspillet mellem handel og konkurrence. Arbejdsgruppen skulle bl.a. analysere disse emner:

- bør alle WTO-medlemmer forpligtes til at indføre konkurrenceregler og oprette en national konkurrencemyndighed
- muligheden for fælles konkurrencepolitiske principper, dvs. en international ramme for en sammenhængende anvendelse af hvert WTO-medlems egen lovgivning
- muligheden for at oprette et instrument til at løse konflikter på konkurrenceområdet

Det er en langsigtet opgave at nå til enighed om internationale regler baseret på WTO's principper. Indflydelse herpå opnås både via EU og WTO. Når et emne skal drøftes i WTO, så koordinerer EU-landene først deres indbyrdes holdninger i Bruxelles.

Fordelen ved et samarbejde i WTO-regi er, at man skaber en sammenhæng til fri-handelssystemet og mellem en stor medlemskreds, som også omfatter udviklingslandene. Hertil kommer, at WTO-systemet indeholder en procedure for mægling i tvister.

I modsætning til EF-Traktaten vil et samarbejde i WTO ikke have integration som et erklæret mål. Alligevel kan det europæiske samarbejde på nogle punkter udgøre en kilde til inspiration. Det må dog understreges, at man ikke lægger op til at oprette en overnational myndighed, som skal håndhæve reglerne i konkrete tvister. Det er heller ikke et mål at harmonisere indholdet af de enkelte staters konkurrenceregler.

Målet er således i første omgang, at alle WTO-lande etablerer en konkurrencemyndighed, som kan håndhæve nationale konkurrenceregler. Endvidere er det EU-landenes holdning, at en eventuel multilateral aftale bør indeholde regler om visse kerneområder af typiske konkurrencebegrænsninger, herunder f.eks. hard-core karteller. Endelig bør de fundamentale WTO-principper om nationalbehandling, mestbegunstigelse og transparens finde anvendelse ved håndhævelse af konkurrencereglerne.

3 Samarbetsavtal tillämpliga på konkurrensområdet

3.1 Inledning

Den tilltagande internationaliseringen har även aktualiserat ett ökat bilateralt samarbete mellan konkurrensmyndigheter runtom i världen. Av medlemsstaterna i EU har de franska och tyska konkurrensmyndigheterna ingått ett samarbetsavtal. EU har ingått ett flertal avtal, vilka innehåller bestämmelser om konkurrensregler och samarbete mellan konkurrensmyndigheter. De mest centrala avtalen om verkstäl-lighetssamarbete har ingåtts med USA (1991 och 1998) och med Kanada (1998).

USA har ingått fyra övriga bilaterala samarbetsavtal på konkurrensområdet med Tyskland (1976), Australien (1981 och 1999), Kanada (1984 och 1995) och Israel

(1999). Avtalet med Australien är det första som baseras på International Antitrust Assistance Act (IAEAA) från 1994 som möjliggör ett utvidgat samarbete. Mest långtgående är samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna i Australien och Nya Zeeland: Parterna har beviljat varandra rätt att tillämpa extraterritorialt sina konkurrensregler på varandras områden. Arbetsgruppen granskar nedan några av de mest centrala avtalen på konkurrensområdet och i synnerhet samarbetet mellan USA:s och Kanadas konkurrensmyndigheter.

3.2 Samarbejdsaftalen mellem Tyskland og Frankrig

Tyskland og Frankrig indgik den 8. juni 1984 en samarbejdsaftale vedr. bekæmpelse af konkurrencebegrænsende aktiviteter⁶.

Aftalen medfører en pligt for parterne til at underrette hinanden om indledning af konkurrencesager, der kan berøre parternes interesser, jf. artikel 6. Det gælder navnlig sager, der vedrører virksomheder hjemmehørende på den anden nations territorium.

Konkurrencemyndighederne har mulighed for at rette henvendelse til hinanden for at modtage enhver information vedr. konkurrencebegrænsende aktiviteter, fusioner, virksomhedssammenlægninger og markedsituationen i landene tillige med oplysning om de økonomiske og juridiske kriterier, landene lægger til grund for bedømmelse af aftalerne m.v.

Konkurrencemyndighederne er forpligtede til at efterkomme sådanne forespørgsler, i det omfang dette er muligt. Der er således også tale om, at myndigheden skal tilvejebringe ikke allerede forhåndenværende information, jf. artikel 3. Denne forpligtelse udvandes – med respekt af pact sunt servanda-princippet – dog af bestemmelsen i artikel 5, hvorefter aftaleparterne ikke er forpligtet til at efterkomme sådanne forespørgsler, særligt i tilfælde af, at den hermed forbudne informationsudveksling er i modstrid med gældende bestemmelser om tavshedspligt eller af hensynet til statens sikkerhedsmæssige, økonomiske eller offentlige interesser.

Såfremt der finder informationsudveksling sted, forpligtes modtagerstaten til at behandle de modtagne oplysninger som fortrolige, i det omfang den pågældende stats love giver mulighed herfor. Endvidere må den udvekslede information alene bruges til konkurrenceretlige formål.

Bundeskartellamt (Herr Christian Ewald) har oplyst, at aftalen fortsat er yderst nyttig i det daglige samarbejde mellem de tyske og franske konkurrencemyndigheder. Herr Ewald anførte således, at selv om aftalen ikke er nødvendig for samarbejdet, er den med til gøre det at lettere. Der erindres her om, at aftalen trådte i kraft forud for vedtagelsen af OECD-rekommandationerne fra 1986 og 1995. Samarbejdet foregår på såvel direktions-, som sagsbehandlerniveau og er koncentreret om anmeldelser vedrørende konkurrencebegrænsende aftaler,

⁶ Bekanntmachung des Abkommens zwischen der Regierung der Bundesrepublik Deutschland und der Regierung der Französischen Republik über die Zusammenarbeit in bezug auf wettbewerbsbeschränkende Praktiken, Bundesgesetzblatt 1984, del II, p. 758ff.

medens der på grund af organisatoriske og lovgivningsmæssige forskelle ikke er så udbygget et samarbejde på fusionsområdet.

3.3 Samarbejdsaftalen mellem EU og Canada

Det overordnede formål med aftalen⁷ er at indføre et system til samarbejde og samordning mellem Kommissionen og den canadiske konkurrencemyndighed for at gøre håndhævelsen af kartellovgivningen mere effektiv og mindske risikoen for konflikter og overlappende beslutninger.

For De Europæiske Fællesskabers vedkommende omfatter aftalens anvendelsesområde EF-traktatens artikel 81 og 82 om henholdsvis forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler m.v. og misbrug af dominerende stilling, forordning nr. 4064/89 om kontrol med fusioner og virksomhedsoverdragelser, EKSF-traktatens artikel 65 og 66 samt gennemførelsesforordninger vedtaget på grundlag af disse bestemmelser.

For Canadas vedkommende omfatter samarbejdsaftalen den canadiske Competition Act og bestemmelser herunder.

Ifølge udkastet til aftalen skal den ene aftalepart underrette den anden aftalepart om sager, der er under efterforskning, såfremt disse kan berøre den anden parts væsentlige interesser.

Når en sag er udpeget som værende af væsentlig betydning for begge parter, vil parterne kunne iværksætte aftalens bestemmelser om samarbejde eller samordning.

Parterne kan nå til enighed om at samordne deres håndhævelsesforanstaltninger og/eller yde hinanden bistand og dermed øge sandsynligheden for, at konkurrencebegrænsende aftaler bringes til ophør. Denne form for samordning og bistand må kun finde sted, når den er i overensstemmelse med parternes lovgivning og væsentlige interesser.

Aftalen indeholder bestemmelser om såvel positiv og negativ som traditionel "comity". Positiv "comity" indebærer, at den ene part kan anmode den anden om at iværksætte håndhævelsesforanstaltninger. Traditionel eller negativ "comity" betyder, at den ene part tager hensyn til alle relevante faktorer, når dens håndhævelsesforanstaltninger kan berøre den anden parts væsentlige interesser.

Endelig indeholder aftalen bestemmelser om udveksling af oplysninger mellem parterne, der dog er begrænset, idet den eksisterende lovgivning på dette område forbliver uændret.

Parterne må ikke udveksle oplysninger, når dette er i strid med enten eksisterende lovgivning eller uforenelig med deres interesser. Aftalen tilskynder imidlertid parterne til at udveksle oplysninger, der normalt betragtes som fortrolige. Forinden udveksling af fortrolige oplysninger finder sted, skal parterne afgøre, hvorvidt de

---

⁷ Agreement between the European Communities and the Government of Canada regarding the application of the competition laws, (EGT L 175, 10.7.1999)

involverede fysiske eller juridiske personer vil tillade denne udveksling. Fortroligheden af oplysninger, der udveksles i henhold til aftalen, skal overholdes af parterne.

Aftalen forventes at træde i kraft i 1999.

3.4 Samarbejdsaftaler mellem EU og USA

Den eksisterende samarbejdsaftale mellem EU og USA blev indgået den 23. september 1991 og ændret den 10. april 1995.⁸ Aftalen svarer stort set til den aftale, der er beskrevet ovenfor mellem EU og Canada. Ifølge en revisionsklausul skulle aftalen tages op til fornyet overvejelse efter to år. Det er årsagen til, at Europa-Kommissionen den 24. juli 1996 henstillede til Rådet at træffe afgørelsen om samarbejdet med USA vedrørende anvendelsen af konkurrencereglerne.

Formålet med henstillingen var at bemyndige Kommissionen til at indlede forhandlinger med USA med henblik på indgåelse af en aftale (2. generationsaftale) om styrkelse af samarbejdet vedrørende anvendelse af konkurrencereglerne.

Kommissionen udarbejdede herefter et udkast til en 2. generationsaftale med USA, der trådte i kraft den 4. juni 1998.⁹

Aftalen omfatter ikke fusionskontrol.

Hensigten med aftalen er at tilskynde aftaleparterne til at handle efter "positive comity"-principperne.

Ved "positive comity" forstås, at en part, der mener, at konkurrencebegrænsende aktiviteter, som optræder på den anden parts område og som skader dennes interesser, kan anmode den anden parts konkurrencemyndigheder om at iværksætte passende håndhævelsesforanstaltninger. Denne mulighed gælder, selv om den førstnævnte part selv har iværksat eller påtænker at iværksætte håndhævelsesforanstaltninger.

Aftalen omfatter ikke udveksling af fortrolige oplysninger, idet virksomheder, der er genstand for konkurrencemyndighedernes undersøgelse stadig skal give udtrykkeligt samtykke inden videregivelse af fortrolige oplysning kan finde sted.

3.5 Samarbejdsaftaler mellem USA og Kanada

Behovet av samarbejde mellan konkurrensmyndigheterna i USA och Kanada har på grund av det geografiska läget traditionellt varit stort och genom det nordamerikanska frihandelsavtalet, NAFTA, som trädde i kraft år 1994, har det blivit än större. Myndigheterna i USA och Kanada har strävat till att öka sitt

⁸ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America regarding the applications of their competition laws, 23.9.1991, ändrat i 1995 (EGT L 131, 15.6.1995, s.38).

⁹ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America on the application of positive comity principles in the enforcement of their competition laws, 29.5.1998, (EGT L 173, 18.6.1998, s. 28).

ömsesidiga samarbete senast genom det avtal som slöts 1995¹⁰ och som ersatte avtalet från 1984.¹¹ Syftet med det tidigare avtalet var särskilt att undvika och minimera konflikter som uppstår i samband med att konkurrenslagstiftningen tillämpas. I det nuvarande avtalet har tyngdpunkten förflyttats till ett allmänt intimare samarbete mellan myndigheterna vid behandling av fall. USA och Kanada har år 1990 slutit ett allmänt s.k. MLAT-samarbetsavtal¹² som tillämpas på straffprocessen. Avtalet innebär att även samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna får större befogenheter.

3.5.1 Samarbetsavtal beträffande konkurrensområdet

Avtalet från år 1995 tillämpas allmänt på samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna på alla områden. Det innehåller regler om notifikation gällande myndigheters verkställighetsåtgärder och om annan utbyte av information, om samordning av myndigheters verkställighetsåtgärder samt om positive and negative comity.

Avtalet ger dock inte myndigheterna ytterlig kompetens att t.ex. ge handräckning åt den andra parten och åsidosätter inte sådan nationell lagstiftning som står i konflikt med avtalet.¹³ Vidare gör avtalet det möjligt att ta i beaktande nationella intressen då parterna överväger i vilken utsträckning olika former av samarbete utnyttjas.

Notifikation och utbyte av uppgifter

Konkurrensmyndigheterna i USA, Federal Trade Commission (nedan FTC) och Department of Justice (nedan DOJ) samt Competition Bureau i Kanada meddelar med stöd av avtalet varandra om alla verkställighetsåtgärder som kan "ha betydelse för den andra partens viktiga intressen". Informationspliktens kriterier motsvarar således OECD-rekommendation. I USA-Kanada-avtalet har de situationer då kriterierna uppfylls emellertid definierats mera i detalj. Såsom dylika verkställighetsåtgärder definieras i avtalet bl.a. åtgärder som:¹⁴

- har betydelse för den andra partens verkställighetsåtgärder,
- gäller konkurrensbegränsningar som verkställs helt eller delvis på den andra partens område (undantag är begränsningar av mindre betydelse),
- gäller företagsförvärv vari sakägare eller företag som innehar bestämmanderätten i sakägare är ett företag som är bildat eller inregistrerat som juridisk person enligt den andra partens lagstiftning,
- gäller verksamhet som man antar att krävs, uppmuntras eller godkänns av den andra parten,
- gäller rättsmedel som fordrar eller förbjuder verksamheten på den andra partens territorium,

¹⁰ Treaty between the Government of the United States of America and the Government of Canada regarding the application of their competition and deceptive marketing practices laws, undertecknat 3.8.1995.

¹¹ Memorandum of Understanding Between the Government of Canada and the Government of the United States of America as to Notification, Consultation and Cooperation with Respect to the Application of National Antitrust Laws, 9.3.1984.

¹² Treaty between the Government of the United States of America and the Government of Canada on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters (det så kallade "MLAT"-avtalet), undertecknat 1990.

¹³ John Parisi, Enforcement Co-operation Among Antitrust Authorities, 1999 European Competition Law Review, Issue 3, sid. 135.

¹⁴ Artikel II.2, punkt a-f, och III.3, punkt b, i avtalet.

- gäller införskaffande av uppgifter på den andra partens territorium antingen genom myndighetsbesök eller på annat sätt och
- gäller verksamhet som kan ha även skadlig inverkan på den andra partens territorium.

Myndigheterna informerar även varandra om alla väsentliga misstankar om verksamhet som strider mot konkurrenslagstiftningen och som kan förutsätta att den andra parten vidtar verkställighetsåtgärder eller som kan vara betydelsefulla för verkställigheten.¹⁵

Konkurrensmyndigheterna kan med stöd av avtalet, på begäran, överlåta uppgifter som de innehar, vilka är av betydelse för den andra partens verkställighetsåtgärder. Avtalet åsidosätter dock inte sådan nationell lagstiftning i USA¹⁶ eller Kanada¹⁷ som hindrar överlåtande av konfidentiella uppgifter. Därmed kan myndigheterna med stöd av det ifrågavarande avtalet utbyta konfidentiella uppgifter beträffande företag endast om de ger sitt samtycke därtill. Med konfidentiella företagsuppgifter avses största delen av den information som företagen tillställt myndigheterna och omfattar även andra uppgifter än företagens affärshemligheter.¹⁸ Myndigheterna i USA kan inte heller överlåta sådan information som de fått vid förhandsanmälan av företagsförvärv. Konkurrensmyndigheterna i USA (FTC) och (DOJ) och Competition Bureau i Kanada utbyter regelbundet icke-offentliga uppgifter som myndigheterna innehar. Icke-offentliga uppgifter som överlämnas kan t.ex. vara information om att utredningar inleds och en noggrannare analysering av fallet, såsom definiering av marknaderna, av regleringens inverkan på konkurrensen och möjliga påföljder därav samt offentliga information om företag.¹⁹ Tjänstemännens informella kontakter kan vara t.o.m. dagliga om man behandlar samma företagsförvärv.²⁰

Notifikationer och konsultationer mellan parterna är konfidentiella. Parterna strävar efter att i enlighet med deras lagstiftnings bibehålla all konfidentiell information som de mottar konfidentiell. Konfidentiell information som mottas vid samordnandet av verkställigheten får inte utan den andra partens samtycke användas till annat än verkställighet av konkurrenslagstiftningen och den får inte överlämnas till andra myndigheter än de som verkställer konkurrenslagstiftningen.²¹

Representanter för myndigheterna sammankommer regelbundet årligen för att diskutera ärenden som hänför sig till tillämpningen av deras lagstiftning. Ärenden som diskuteras är bl.a. prioriteringar och de planerade ändringarna av

¹⁵ Artikel III.3, punkt d i avtalet.

¹⁶ John Parisi, Enforcement Co-operation Among Antitrust Authorities, 1999 European Competition Law Review, Issue 3, sid. 135.

¹⁷ Generaldirektören för Competition Bureau i Kanada tolkar dock artikel 29 i den kanadensiska konkurrenslagstiftningen så att den möjliggör överlämnande av information till utländsk myndighet då det är fråga om att erhålla handräckning eller om samarbete med annan myndighet vid utredningen av ett kanadensiskt fall. Den kanadensiska advokatföreningens konkurrensrättsliga avdelning har ifrågasatt denna befogenhet. Se Calvin S. Goldman, Q.C. and Milos Barutciski, International Competition Law in the 1990s: A Canadian Perspective, The Oslo Competition Conference, June 13-14, 1996, sid. 9.

¹⁸ Parisi, sid. 138.

¹⁹ Telefonsamtal Charles Stark/DOJ, 9.6.1999 och Approaches to promoting cooperation and communication among members including in the field of technical cooperation, submission by the United States, sid. 5.

²⁰ Approaches to promoting cooperation and communication among members including in the field of technical cooperation, submission by the United States, s.4 och 5.

²¹ Artikel X. 5 och 6 i avtalet.

konkurrenspolitiken och dessutom utbyter man information om de sektorer som är föremål för gemensamt intresse.²²

Samordning av verkställighetsåtgärder och handräckning

Då myndigheterna samtidigt behandlar fall som är anknutna till varandra (föremål för undersökning är t.ex. samma företag, verksamhet eller reglering) kan de överväga att samordna sina verkställighetsåtgärder.²³ Härvid beaktas t.ex. hur en samordning kan påverka parternas förmåga att uppnå verkställighetsåtgärdens mål, hur den kan sänka myndigheternas och sakägarnas kostnader för verkställighetsåtgärderna samt nyttan av samordningen av rättsmedlena både för myndigheter och sakägare.²⁴ Parterna kan vid samordnad verkställighet på den andras begäran fråga sakägarna om tillstånd att överlämna konfidentiell information till annan myndighet. Myndigheterna har också i vissa civilprocesser, speciellt i ärenden gällande övervakning av företagsförvärv, fått sakägarnas tillstånd att överlåta informationen.²⁵

I avtalet godkänner parterna uttryckligen att den andra partens myndigheter kan besöka varandras territorium vid utförandet av utredningsåtgärder.²⁶ Avtalet ger dock ingen möjlighet till egentlig handräckning. Parterna kan dock inofficiellt på eget territorium främja en annans myndighets insamling av information. Myndigheterna kan t.ex. ta kontakt med företag som inte lämnat information till den myndighet som bett om den.²⁷

Positive och negative comity

Part kan begära att en annan konkurrensmyndighet att vidta verkställighetsåtgärder i fall där en konkurrensbegränsande åtgärd som verkställts på den andras territorium inverkar menligt på den begärande partens betydande intressen (positive comity). Den part som mottagit begäran är skyldig att noga överväga att inleda utredning eller att enligt begäran utvidga en sådan.²⁸

Inom ramen för vad lagstiftningen tillåter beaktar även myndigheterna den andra partens betydande intressen i alla sina verkställighetsåtgärder, om det är i samklang med de egna viktiga intressena (negative comity). Den andras intressen kan därmed i princip beaktas då man beslutar om omfattningen av utredningarna och påföljdernas natur. I avtalet granskar man mera detaljerat vilka omständigheter som bör beaktas vid övervägandet.²⁹

²² Artikel IX i avtalet.

²³ Artikel IV.1 i avtalet och Approaches to promoting cooperation and communication among members including in the field of technical cooperation, submission by the United States, s.4.

²⁴ Artikel IV.2 i avtalet.

²⁵ Telefonsamtal Charles Stark/DOJ, 9.6.1999.

²⁶ Till exempel myndigheterna i Förenta Staterna kan förhöra representanter för ett företag och privatpersoner på en annan stats territorium. Myndigheterna kan dock inte utföra inspektioner på varandras territorium.

²⁷ Artikel III.3, punkt a i avtalet och telefonsamtal Parisi / FTC 17.6.1999

²⁸ Artikel V i avtalet.

²⁹ Artikel IV i avtalet.

3.5.3 Samarbetsavtal om straffprocess

Det allmänt på straffprocesser tillämpliga samarbetsavtalet MLAT gör det möjligt för myndigheterna att idka ett vidare samarbete i konkurrensärenden. Avtalet tillämpas i praktiken särskilt på pris- och anbudskarteller som är kriminaliserade i konkurrenslagstiftningen i Kanada och USA. Myndigheterna kan i dessa fall med stöd av avtalet utföra gemensamma granskningar och på begäran använda sina obligatoriska utredningsbefogenheter (inklusive inspektioner) vid utredandet av fall som behandlas av den andra myndigheten samt efter inspektionerna utbyta konfidentiell information.³⁰

3.5.4 Utvidgade befogenheter medför nya samarbetsavtal

Den år 1994 stiftade IAEAA-lagen ger DOJ och FTC möjlighet att med utländska regeringar sluta samarbetsavtal för civilprocesser motsvarande MLAT-avtalet (Mutual Antitrust Enforcement Assistance Agreements, "MAAs").

Myndigheterna har möjlighet att överenskomma om utbyte av konfidentiell information som de innehar, vid handräckning åt annan myndighet, och om att hålla konfidentiell information man fått av en annan myndighet konfidentiell.³¹ Lagen förutsätter att utbytet av information är ömsesidigt. Ett dylikt avtal har år 1999 slutits med Australien och myndigheterna i USA hoppas att de kan sluta liknande avtal även med andra myndigheter. Konkurrensmyndigheterna i Kanada har även uttryckt sin önskan att sluta ett dylikt avtal med USA.³²

3.6 Erfarenheter av de av USA ingådda samarbetsavtalens tillämpning i praktiken

De avtal som USA ingått på konkurrensområde med EU och Kanada är inte officiella internationella avtal och därför åsidosätter de inte nationell lag. Myndigheterna i USA anser i alla fall att samarbetsavtalen har utvidgat och fördjupat konkurrensmyndigheternas samarbete. Dessutom har samarbetsavtalen lett till ett ökat förenhetligande av de informella närmandena. Vid företagsförvärv börjar samarbetet ofta med att den myndighet på vars område part, viktigt bevismaterial eller tillgångar finns, meddelas att fallet är anhängigt. Samarbetet är intimt om en annan myndighet behandlar samma förvärv. Om parterna ingår förbindelser i flera länder, samarbetar myndigheterna för att ha förenhetliga rättsmedel. Myndigheternas samarbete har lett till att förvärv behandlas snabbare och har minskat behovet av tilläggsutredningar.³³

Gällande MLAT-avtalet har DOJ och Competition Bureau i flera fall samarbetat och med stöd av avtalet utfört flera gemensamma granskningar.³⁴ Man har upplevt samarbetet som mycket nyttigt och det har hjälpt myndigheterna att samla in bevis i

³⁰ Då domstol ger tillstånd till inspektioner kan den ställa villkor för överlämnandet av uppgifter. Goldman-Barutciski, sid. 11.

³¹ Parisi, sid. 135.

³² Nederländernas konkurrenslag ger möjlighet att med vissa begränsningar sluta avtal om utbyte av information. Parisi, sid. 136.

³³ Parisi, s. 139.

³⁴ Telefonsamtal Charles Stark/DOJ 9.6.1999.

utredningarna av karteller. Som ett resultat av de gemensamma utredningsåtgärderna har man både i USA och i Kanada ålagt flera företag och privata personer sanktioner.

3.7 Samarbeidsavtale mellom Australia og New Zealand

Konkurrans- og forbrukermyndighetene i Australia (The Australian Trade Practice Commission) og New Zealand (New Zealand Commerce Commission) inngikk den 29. juli 1994 en samarbeidsavtale.³⁵

Formålet med avtalen er å fremme samarbeid og koordinering mellom de to staters myndigheter og begrense mulighetene for uenighet mellom statene ved håndheving av konkurranse- og forbruker lovgivning, forutsatt at uenigheten ikke skyldes forskjellig lovgivning i de to statene. Utveksling av informasjon og samarbeid innenfor en rekke områder vil gjøre myndighetens arbeid mer effektivt, samt at det vil medføre en bedre utnyttelse av myndighetenes knappe ressurser.

Avtalen omfatter all aktivitet som konkurranse- og forbrukermyndighetene driver, herunder blant annet etterforskning, avgjørelser, utdanning og forskning.

Etter avtalens punkt 3.2 skal en stat på forespørsel fra den annen gi all informasjon og assistanse som er forespurt med mindre dette er umulig på grunn av nasjonal lovgivning. Den forespurte stat skal, dersom det skal innhente informasjon for den annen stat, gjøre dette innenfor sine nasjonale lovhjemler for å innhente informasjon.

I medhold av punkt 4 i avtalen foreligger ingen plikt til å utveksle informasjon som er underlagt taushetsplikt eller informasjon som er gitt myndigheten med forbehold om at informasjonen ikke må gjøres kjent. Partene har plikt til å holde opplysninger, som er mottatt fra den annen part og som er underlagt taushetsplikt, fortrolig og med begrenset adgang ved intern arkivering. Partene er enig om at det særlig er informasjon som vil kunne gjøre håndhevingen av deres regelverk mer effektiv, medføre at duplisering unngås, som gjelder gjennomføring samordnet etterforskning informasjonsinnhenting og utdanning, fremmer bedre forståelse for hverandres juridiske og økonomiske betingelser, samt informasjon om utviklingen i de respektive stater som er av interesse å utveksle.

Håndhevingsbistand er nærmere regulert i avtalens punkt 5.3. Denne type bistand inkluderer blant annet å gi adgang til informasjon som myndigheten er i besittelse av (forutsatt at punkt 4 ikke er til hinder for dette), ta opp forklaring av vitner og innhente dokumenter, samt koordinering av håndhevingsaktivitet dersom statene er enige om at dette vil være nyttig i en spesiell sak. Partene skal dersom det er mulig ta hensyn til den andre parts synspunkter under koordinerte aktiviteter.

I punkt 5.2 er det gitt nærmere regler om notifisering av håndhevingsaktivitet. Dersom en etterforskning eller annen håndhevingsaktivitet eller lovgivning eller

---

³⁵ Co-operation and Co-ordination Agreement between the Australian Trade Practices Commission and New Zealand Commerce Commission, 29.7.1994.

annen rettslig aktivitet berører viktige interesser hos denne annen avtalepart skal denne informeres. En stat skal informere den annen stat dersom det foretas etterforskning av en person som oppholder seg i den annen stat.

Punkt 6 i avtalen inneholder særlige prosedyreregler for gjennomføringen av samarbeidet.

Utveksling av ansatte er regulert i punkt 7 i avtalen.

Innenfor nasjonal lovgivning og interessene til den enkelt stat skal det i henhold til punkt 10 tas hensyn til den annen stats interesse. Dersom den annen stats interesse på noe tidspunkt skulle bli krenket skal det umiddelbart tas kontakt.

Når det gjelder den praktiske gjennomføringen av avtalen har new zealandske myndigheter opplyst at avtalen har vært benyttet aktivt av partene og at den er sett på som svært nyttig for begge parter. Det blir sett som en begrensning for samarbeidet at partene bare i begrenset grad kan utveksle taushetsbelagt informasjon på grunn av statenes nasjonale lovgivning.

I tillegg til ovennevnt er det slik at når det gjelder skade på den annen stats territorium har statene utvidet deres mulighet når det gjelder å håndheve misbruk av markedsrett til omfatte hverandres territorium. Det er slik at håndhevingsmyndighetene og domstolen kan operere på hverandres territorium³⁶. Dette er en type gjensidig innrømmelse av ekstraterritorial jurisdiksjon på hverandres territorium. Denne type samarbeid går betydelig lengre en det som er mulig i de aller fleste andre stater.

4 Myndighetssamarbeide på andra områden

4.1 Udviklingen i det nordiske samarbeide

Skandinavisk og nordisk lovsamarbeide har lange traditioner og har bl.a. rod i de "De nordiske Juristmøder", der indledtes i 1872. I dette regi blev der i 1946 nedsat et nordisk udvalg for lovsamarbeide, hvis opgaver det bl.a. var at følge lovgivning af interesse for lovsamarbeidet. Systemet afløstes i 1959-60 af et såkaldt kontakmandssystem, repræsenteret ved jusitsministeriernes departementschef som kontakmand for nordisk lovsamabejde. Dette system afløstes i 1974 af en embedsmandkomité for lovgivningsspørgsmål bestående af de nordiske justitsministre under Nordisk Ministerråd.

I Nordisk Råds-regi blev der i 1962 indgået den såkaldte Helsingforsaftale,³⁷ der også skal tjene til tilrettelæggelse af det nordiske lovsamarbeide. Enligt Artikel 1 skal de nordiska staterna bl.a. bestræbe sig på at yderligere udvikle samarbeidet mellem landene på det retslige og økonomiske område. I Nordisk Råds anbefalinger³⁸ til Nordisk Ministerråd vedr. anvendelse af Helsingforsaftalen hedder det bl.a.:

³⁶ Se OECDs "CPL report on positive comity", DAFFE/CPL(99)19 på side 7 med henvisninger

³⁷ Samarbejdsoverenskomsten af 23. marts 1962 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Senest ændret ved overenskomst af 29. september 1995.

³⁸ Nordisk Råd, 22. session, 1. samling (1974), pp.- 168-175 og 397-415.

"Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde", og "Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivningssamarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden."

På ovenstående baggrund kan det konkluderas, at utveckling av nordisk samarbete om håndhævelse af de respektive konkurrencelove är konform med målsättning af Helsingforsaftalen.

4.2 Tullsektorn

4.2.1 Inledning

De nordiska länderna har ingått ett avtal om ömsesidigt bistånd i tullärenden som möjliggör ett nära samarbete. Avtalet är ett så kallat flerpartsavtal³⁹. Inom den Europeiska unionen har det samarbetet mellan myndigheterna i medlemsstaterna stadgats genom en rådets förordning⁴⁰. De nordiska länderna har även slutit avtal om ömsesidigt handräckning i tullärenden genom bilaterala avtal. I de bilaterala avtalen har man bl.a. avtalat om utbyte av sekretess belagd information⁴¹. I den internationella tullorganisationen har man fastställt ett modellavtal som de bilaterala avtalen i allmänhet följer.

4.2.2 Utbyte av information

Enligt det nordiska avtalet och enligt rådets förordning bör myndigheterna på eget initiativ eller på begäran ge varandra all nödvändig information om sådana åtgärder som bryter eller misstänks att bryta mot tullagstiftningen. Myndigheterna utbyter även information om nya sätt och metoder att bryta mot tullagarna och om andra intressanta omständigheter som rör tullbrott.

De nordiska tullmyndigheterna utbyter även mycket information som kan anses att vara affärshemligheter. Enligt uppgift som erhållits av tullstyrelsen kan man i praktiken överlämna allt slags information. Handlingarna som överlämnas kan till exempel vara handelsfakturor, varur framgår företagets export till tredje länder (hur mycket och till vilket pris). Information som getts på basis av avtalen bör behandlas konfidentiellt av den stat som mottagit den. Informationen är sekretessbelagd. Den bör ges samma skydd som motsvarande information åtnjuter enligt den nationella lagstiftningen i den givande staten.

Den erhållna informationen och handlingarna kan användas för att garantera att tullagstiftningen tillämpas korrekt, för att förhindra brott mot tullagstiftningen, för

³⁹ Avtal mellan de nordiska länderna om ömsesidigt bistånd i tullärenden, SopS 43-44/82

⁴⁰ Rådets förordning 515/97 om det ömsesidiga biståndet mellan förvaltningsorganen i medlemsstaterna samt samarbetet mellan förvaltningsorganen i medlemsstaterna och kommissionen för säkerställandet av en klanderfri tillämpning av lagstiftningen beträffande tull- och jordbruksärenden

⁴¹ Finland har till exempel sammanlagt femton bilaterala tullavtal; de senaste med Ungern, Ukraina och Polen.

att utreda förbrytelser och vid åtalsförfarande till exempel som bevis. Den överlämnade informationen berörs av ett förbud mot vidare överlåtelse. Enligt förbudet får inte informationen överlåtas till en annan stat utan att den överlåtande myndigheten därtill gett sitt tillstånd (tex till polisen för användning vid brottsutredning). Tillstånd ges i praktiken alltid⁴².

4.2.3 Handräckning

Enligt avtalen skall tullmyndigheterna på begäran av annan avtalsstat ge den begärda utredningen om verksamhet som bryter eller misstänks att bryta mot tullagstiftningen. Utredningen kan vara en inspektion i ett företags lokaler. Då man så överenskommit (från fall till fall) kan tjänstemän från den stat som framställt begäran delta i utredningen av ärendet och i inspektioner som görs på den andra statens territorium.

Förvaltningshandräckningen har en mycket central ställning i tullsamarbetet⁴³. Det är vanligt att sända över tjänstemän som på ort och ställe tar del i undersökningarna, speciellt då det är fråga om ett större ekonomiskt brott⁴⁴. Den stat som mottagit utredningsbegäran svarar alltid för kostnaderna för utredningen.

4.2.4 Undantag från förpliktelsen att lämna uppgifter och ge handräckning

Enligt det nordiska avtalet har tullmyndigheten rätt att helt eller delvis vägra bistå eller den kan ställa vissa villkor för bidtående. Detta är möjligt om fullgörandet av begäran om bistånd är ägnat att skada den stats, som mottagit begäran, självbestämmanderätt, säkerhet, allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen. I rådets förordning nämns som grund för vägran den allmänna ordningen i medlemsstaten eller andra centrala intressen, i synnerhet dataskydd. I de bilaterala avtalen har man dessutom gett myndigheterna möjlighet att förutom av de ovannämnda skälen vägra ge bistånd ifall samtycke skulle innebära en kränkning av industri-, affärs- eller yrkeshemligheter. Praxis är i alla fall att man alltid ger den informationen och handräckningen som begärts⁴⁵.

4.2.5 Samarbetet i praktiken

Ett fungerande och nära samarbete mellan tullmyndigheterna i de olika länderna har ansetts vara en av de viktigaste förutsättningarna för effektiv tullövervakning. Tullmyndigheterna får flera anhöllanden om information och handräckning per dag. Allt informationsflöde registreras inte ens utan mycket är även bilateralt, regionalt samarbete som sker på lägre nivå än mellan de centrala ämbetsverken. Eventuell resursbrist har inte försvårat besvarandet av begäran om information, som kommit från en annan stat, eftersom dessa har getts företräde framom behandlingen av andra ärenden. De nordiska tullmyndigheterna möts årligen för att diskutera de

⁴² Per telefon Esko Hirvonen/Finlands tullstyrelsen, 7.6.1999

⁴³ Per telefon Esko Hirvonen/Finlands tullstyrelsen, 7.6.1999

⁴⁴ De finländska tjänstemännen deltar oftast i undersökningar i Estland och i Ryssland.

⁴⁵ Se till exempel avtalet mellan regeringen i Republiken Finland och regeringen i Ukraina om ömsesidigt bistånd i tullärenden, art. 17.

praktiska erfarenheterna och de tolkningsproblem som eventuella uppkommit vid tillämpandet av avtalet⁴⁶.

4.3 Skattesektorn

Inom OECD har man slutit ett multilateralt avtal om handräckning mellan myndigheterna. Parter i detta avtal är de nordiska länderna, Nederländerna, Polen och Förenta Staterna⁴⁷. Mellan de nordiska länderna har man år 1989 slutit ett avtal om handräckning i skatteärenden⁴⁸. Det inbördes samarbetet, mellan de kompetenta myndigheterna i medlemsstaterna i EU, har dessutom reglerats i ett EG-direktiv⁴⁹. De nordiska länderna har även slutit bilaterala avtal om handräckning⁵⁰.

4.3.1 OECD:s allmänna avtal

OECD:s allmänna avtals tillämpningsområde är omfattande; det tillämpas åtminstone på alla centrala direkta och indirekta skatter. Avtalet gäller utbyte av sådan information som kan antas ha betydelse för fastställande av skatter, skatteuppbörd, indrivning av skatteskulder och andra verkställighetsåtgärder samt för förfarande hos förvaltningsmyndighet eller inledande av förfarande hos rättstillämpande myndighet. Uppgifter erhållna på basis av det allmänna avtalet får avtalspart emellertid använda i ett brottsmål endast om den avtalspart som överlämnat informationen på förhand därtill gett sitt medgivande. I avtalet har man dessutom, i likhet med det nordiska avtalet, inkluderat stadganden om samtidiga skatteutredningar.

Nederländerna, Polen och Förenta Staterna har gjort vissa förbehåll till avtalet.

4.3.2 Det nordiska avtalet om handräckning i skatteärenden

Det nordiska avtalet tillämpas på nästan alla gällande skatter. Enligt avtalet är staterna skyldiga att antingen på begäran, utan separat begäran eller automatiskt ge varandra handräckning i skatteärenden. Biståndet kan gälla bl.a. utbyte av information mellan myndigheter och utredningar, skatteuppbörd och indrivning som görs för annan myndighets räkning.

4.3.2.1 Utbyte av information

Mellan de nordiska länderna utbytes automatiskt viss information, såsom information om utbetalade pensioner och räntor. Utan separat begäran kan information överlämnas i fall där myndigheterna i samband med utredningar och inspektioner upptäcker omständigheter som kan vara till nytta för myndigheterna i en annan stat. Information som utbyts mellan myndigheterna är till sin natur i allmänhet bokföringsmässiga kontroller om vissa fakturors riktighet: t.ex. hur något

⁴⁶ Per telefon Esko Hirvonen/ Finlands tullstyrelsen, 7.6.1999

⁴⁷ Allmänna avtalet om ömsesidig handräckning i skatteärenden, SopS 21/1995.

⁴⁸ Avtalet mellan de nordiska länderna om handräckning i skatteärenden.

⁴⁹ Rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd mellan kompetenta myndigheter i medlemsstaterna på de direkta skatternas och mervärdesskattens område (mervärdesskatten har fogats till tillämpningsområdet genom rådet direktiv 79/1070/EEG).

⁵⁰ Till exempel Finland har avtal om ömsesidigt bistånd i skatteärenden med Förenta Staterna och Tyskland.

företags faktura bokförts hos ett annat företag. Dessutom har man utväxlat uppgifter som ingår i handelsregistret.

En begäran om införskaffande och överlämnande av uppgifter kan avslås om samtycke skulle leda till yppande av affärs- eller yrkeshemlighet. I praktiken ger man alltid den informationen och handräckningen som ett annat nordiskt land begärt; under de senaste 20 åren har det inte förekommit ett enda fall där begärda uppgifter inte skulle ha överlämnats. Affärshemligheter utväxlas mellan myndigheter endast i den utsträckning uppgifterna gäller affärsförbindelserna mellan de ifrågavarande företagen, t.ex. hur mycket och till vilket pris ett svenskt företag har sålt varor till ett finländskt företag. Information om vad ett finskt företag sålt till tredje part överlämnas inte. Skyddet för affärshemligheter har inte ansetts gälla för bolag som hör till samma koncern.

I avtalet har inte stadgats om användningsbegränsningar för överlämnade uppgifter och på dem tillämpas sekreterstadganden i den nationella lagen i det mottagande landet (även partsoffentlighet). Erhållna uppgifter har kunnat användas förutom för att fastslå skattehöjningar även i skattebrottsmål⁵¹.

4.3.2.2 Handräckning

Enligt avtalet har staterna förbundit sig utan separat begäran eller i enskilda fall efter framställan ge varandra utredningar. Utredningarna kan gälla t.ex. inhämtande av skattedeklarationer eller andra anmälningar samt skatteinspektioner hos företag. Utredningarna kan göras endast inom ramen för vad den nationella lagstiftningen tillåter. De finländska myndigheterna kan t.ex. inte på de svenska skattemyndigheternas begäran, begära av en finländsk bank information om dess svenska kunder, emedan de finländska myndigheterna enligt finsk lag inte har rätt till detta. I praktiken är skatteutredningar som görs på begäran av en annan stat mycket vanliga och man upptäcker ofta i sådana undersökningar omständigheter som kan leda till åtgärder även i det land som utfört utredningen. Kostnaderna för skatteutredningar, som sker på annan stats begäran, står alltid den stat som mottagit begäran för.

I avtalsstaterna kan man även utföra samtidiga skatteinspektioner och myndigheterna kan byta betydelsefull information som då framkommit. Om gemensamma skatteinspektioner förhandlas på framställan av någon avtalsstat och varje avtalsstat avgör själv om den vill delta i åtgärden. En annan stats myndighet kan även tillåtas närvara vid en sådan inspektion. Myndigheternas samtidiga inspektioner är mycket vanliga och de används speciellt i samband med koncernskattegranskningar. Enligt den på förfarande tillämpliga praxisen håller inspektionsgrupperna, innan granskningen inleds, ett gemensamt möte där man kommer överens om bland annat tidpunkten för granskningen och hurdan information man söker. Efter granskningen håller man ett nytt möte där de olika ländernas myndigheter jämför den erhållna informationen. Informationen som framkommit i samtidiga skatteinspektioner får inte yppas för andra än de

⁵¹ Per telefon Jarmo Mielonen/Finlands skattestyrelsen, 4.6.1999.

myndigheter som behandlar fastställandet, uppbörden av eller indrivningen av sådana skatter som avses i avtalet eller som avgör besvär eller åtal som ansluter sig till dem⁵².

4.3.3 EG-direktivet om myndigheternas ömsesidiga handräckning

Direktivet om ömsesidig handräckning (77/799) berör i sin nuvarande form bland annat inkomst- och förmögenhetsskatter samt mervärdesskatter och vissa acciser. Direktivet motsvarar rätt långt det nordiska avtalet och enligt det kan till exempel utbytet av information ske antingen på begäran, utan separat begäran eller på eget initiativ. Direktivet innehåller dock en strängare användningsbegränsning för utväxlad information: överlämnad information får under inga omständigheter användas för andra ändamål än för beskattning och för sådant förfarande som är avsett för eller som ansluter sig till fastställande av skatt⁵³. Enligt direktivet kan man även avslå begäran om överlämnande av uppgifter om det skulle leda till yppande av affärshemligheter. Direktivet har ratificerats i alla medlemsstater.

4.3.4 Samarbetet i praktiken

Informationen som erhållits genom samarbetet används främst för att försäkra sig om att skatter inte olagligen kringgås och för att förhindra dubbelbeskattning. Utbyte av information är mycket vanligt och redan till exempel de finländska skattegranskningsenheterna (ärenden som rör mervärdesskatt behandlas inte) behandlar hundratals fall årligen. På samma sätt som inom tullförvaltningen prioriterar man även mellan skattemyndigheterna en annan stats begäran om information.

De nordiska myndigheterna har en egen arbetsgrupp, vars syfte är att följa med samarbetet och den kontinuerliga utvecklingen av detta. Ett av de viktigaste målen för arbetsgruppen just nu är att förbättra feedbacken gällande informationen som överlämnats, dvs fastställa om den myndighet som begärt informationen haft nytta av den och om den lett till åtgärder⁵⁴.

---

⁵² id.

⁵³ De finländska skattemyndigheterna har inte ännu någon erfarenhet av den praktiska tillämpningen av begränsningen.

⁵⁴ Per telefon Jarmo Mielonen/Finlands skattestyrelsen, 4.6.1999.

Bilaga 2

ÖVERSIKT AV NATIONELL LAGSTIFTNING	1
1 Danmark	1
2 Finland	5
3 Island	11
4 Norge	15
5 Sverige	22

Översikt av nationell lagstiftning

1 Danmark

1.1 Nationell konkurrenslagstiftning och konkurrensmyndigheternas oppgifter och befogenheter i Danmark

Konkurrenzelovens principper og hovedindhold

Den danske konkurrenzelov, som trådte i kraft den 1. januar 1998, er baseret på forbudsprincippet og "one-stop-shop" – princippet. Konkurrenzelovens § 6 indeholder et generelt forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler m.v., som svarer til artikel 81 i EF-traktaten, mens konkurrenzelovens § 11 om forbud mod misbrug af dominerende stilling svarer til EF-traktatens artikel 82. På samme måde som i EU kan der meddeles fritagelse til aftaler, som anmeldes til Konkurrencerådet, medmindre de pågældende aftaler er omfattet af en bekendtgørelse om gruppefritagelse.

I Danmark er meddelt de samme gruppefritagelser som i EU samt en særlig dansk gruppefritagelse til kædesamarbejde. Konkurrencerådet har også mulighed for at meddele en erklæring om ikke-indgreb (negativattest, forudsat der foreligger en anmeldelse til Konkurrencerådet.

"One-stop-shop" – princippet i konkurrenzelovens § 4 indebærer, at aftaler, som er omfattet af en EU-gruppefritagelse, automatisk er undtaget fra det generelle forbud i konkurrenzelovens § 4.

Konkurrenzeloven indeholder ikke bestemmelser om fusionskontrol, men der er indført en pligt til at give Konkurrencestyrelsen meddelelse om gennemførte fusioner.

For så vidt angår tele – og energiområdet er det sektorspecifikke tilsyn henlagt til henholdsvis Telestyrelsen og energistyrelsen.

Konkurrenzelovens administration

Konkurrenzeloven administreres af Konkurrencerådet. Konkurrencestyrelsen er sekretariat for Konkurrencerådet og varetager på rådets vegne den daglige administration af loven.

Denne arbejdsdeling betyder, at Konkurrencerådet træffer afgørelse i sager af principiel eller særlig stor betydning, mens Konkurrencestyrelsen træffer afgørelse i de øvrige sager.

Offentlig håndhævelse og sanktioner

Konkurrencerådet og Konkurrencestyrelsen har følgende retsmidler til brug for håndhævelse af lovens bestemmelser:

- indhentning af oplysninger.
- gennemførelse af kontrolundersøgelser.
- Udstedelse af påbud.
- pålæggelse af tvangsbøder.
- Pålæggelse af bøder.

Konkurrencerådet har ret til at indkræve alle **oplysninger**, der skønnes nødvendige for rådets virksomhed eller til afgørelse af, om et forhold er omfattet af loven.

Oplysningerne kan bl.a. bestå i regnskaber og regnskabsmateriale, udskrift af bøger, andre forretningspapirer og elektronisk lagrede data. Der er dog ikke hjemmel til at kræve, at der afgives en mundtlig forklaring over for rådet eller styrelsen.

Den personkreds, der er omfattet af pligten til afgivelse af oplysninger, omfatter ikke alene parter i verserende sager, idet Konkurrencerådet til brug for sit oplysende arbejde samt til belysning af markedsforholdene på et bestemt marked m.v. er berettiget til at rette henvendelse til enhver relevant virksomhed/person.

Konkurrencestyrelsen kan gennemføre **kontrolundersøgelser** af virksomheder, herunder kontor-, forretnings-, fabriks- og lagerlokaler samt transportmidler, i det omfang styrelsen skønner, at sagens karakter gør det påkrævet at indhente de fornødne oplysninger.

En kontrolundersøgelse kan ikke udstrækkes til at omfatte direktionens private boliger eller undersøgelse af virksomhedens eksterne rådgiveres lokaler.

Gennemførelse af en kontrolundersøgelse forudsætter forudgående indhentelse af en retskendelse.

Under selve kontrolundersøgelsen er Konkurrencestyrelsen berettiget til at gøre sig bekendt med (og tage kopi af) enhver oplysning til brug for rådets virksomhed efter loven. Konkurrencerådet kan dog ikke beslaglægge dokumenter, harddisks, disketter m.v., og Konkurrencestyrelsen kan heller ikke forsegle lokaler m.v. Det er heller ikke muligt at foretage egentlige afhøringer af personer på stedet.

Konkurrencestyrelsen har i 1998 foretaget sin første uanmeldte kontrolundersøgelse i elbranchen, som førte til afsløring af et hemmeligt kartel. Da et lignende kartel var under opklaring i Norge, har Konkurrencestyrelsen og Konkurrentsetilsynet haft lejlighed til under et uformelt møde at udveksle erfaringer og synspunkter vedrørende de gennemførte kontrolundersøgelser og den efterfølgende sagsbehandling, herunder dokumentation og gennemgang af bevismateriale. Det kunne konstateres, at de større virksomheder, som stort set var de samme i Danmark og Norge, var samarbejdsvillige i forhold til Konkurrencestyrelsen, mens de i Norge bevidst forsøgte at lægge hindringer i vejen for Konkurrentsetilsynets sagsbehandling.

Konkurrencestyrelsen har til brug for virksomhederne udarbejdet en vejledning samt en manual til brug for styrelsens embedsmænd, som skal forestå en kontrolundersøgelse.

Det er i øvrigt også Konkurrencestyrelsen, som bistår Kommissionen med gennemførelse af kontrolundersøgelser i medfør af EU's konkurrenceregler.

I forbindelse med konstaterede overtrædelser af forbudsbestemmelserne kan Konkurrencerådet udstede forskellige **påbud**, som bl.a. kan omfatte

- ophævelse af aftaler m.v.,
- prisindgreb indtil ét år ad gangen,
- trediepartsadgang.

Endvidere kan Konkurrencestyrelsens direktør på rådets vegne pålægge virksomheder, som ikke opfylder deres oplysningspligt, eller som undlader at efterkomme et påbud, daglige eller ugentlige **tvangsbøder**, som kan inddrives ved udpantning.

Pålæggelsen af en tvangsbøde er ikke til hinder for, at der tillige pålægges en strafferetlig bøde.

Forsætlige og groft uagtsomme overtrædelser af konkurrenceloven kan straffes med **bøder**.

Det gælder bl.a. overtrædelse af forbudet mod konkurrencebegrænsende aftaler m.v., undladelse af at meddele en fusion til Konkurrencestyrelsen og undladelse af at efterkomme et påbud. Virksomheder, som enten ikke opfylder deres oplysningspligt, eller som afgiver urigtige oplysninger, kan ligeledes straffes med bøder.

Når det drejer sig om overtrædelse af bestemmelsen om misbrug af dominerende stilling, er "førstegangsbøde"- overtrædelsen straffri. Har virksomheden fået et påbud i forbindelse med den første overtrædelse og gentager denne inden for 5 år, kan der pålægges bøde.

Der er tale om et strafferetligt bødesystem, hvor bøderne pålægges af domstolene. Det er fastsat, at det er Konkurrencestyrelsens direktør, som beslutter, om der skal rettes henvendelse til anklagemyndigheden med henblik på, at der rejses tiltale for overtrædelse af loven med samtidig anbefaling vedrørende bødestørrelsen. En sådan beslutning kan ikke ankes til Konkurrenceankenævnet.

Ved udmåling af bødestørrelsen i forbindelse med overtrædelser af forbudsbestemmelserne skal der tages hensyn til størrelsen af en opnået eller tilsigtet økonomisk fordel i det omfang, denne fordel ikke er blevet **konfiskeret**. Konfiskation sker efter reglerne i straffeloven, når der foreligger et strafbart forhold.

Privat håndhævelse

Konkurrencerådet påser overholdelsen af konkurrenceloven. Det tilkommer endvidere også de danske domstole at afgøre, hvorvidt der foreligger en overtrædelse af konkurrencelovens forbudsbestemmelser.

Det følger at konkurrenceloven, at forbudte aftaler er ugyldige. En eventuel skadelidt kan søge **erstatning** gennem et civilt søgsmål, som anlægges efter dansk rets almindelige regler.

1.2 Udveksling af oplysninger og positiv og negativ comity

De danske konkurrencemyndigheder kan hverken udveksle fortrolige oplysninger med andre danske myndigheder eller med konkurrencemyndighederne i andre lande. Det følger både af konkurrenceloven, forvaltningsloven og offentlighedsloven. Konkurrenceloven indeholder heller ikke bestemmelser om positiv og negativ comity.

De danske konkurrencemyndigheder er alene forpligtet til at udlevere fortrolige oplysninger i konkurrencesager til Europa-Kommissionen.

Oplysninger, som Konkurrencerådet modtager fra Kommissionen behandles fortroligt, jf. artikel 20 i Rådets forordning nr. 17/62, og ikke til andre formål, jf. den spanske bank-sag. Fortrolige oplysninger, som Konkurrencerådet eventuelt måtte modtage fra konkurrencemyndigheder i andre lande, vil som hovedregel være undergivet fuld offentlighed, medmindre væsentlige hensyn til f.eks. "rigets udenrigspolitiske eller udenrigsøkonomiske interesser, herunder forholdet til fremmede magter eller mellemfolkelige institutioner" gør det nødvendigt at begrænse retten til aktindsigt, jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1, nr. 2).

Begrebet fortrolige oplysninger i øvrigt er ikke nærmere defineret hverken i konkurrenceloven eller i offentlighedsloven. Det må derfor afgøres fra sag til sag, hvorvidt der er tale om fortrolige oplysninger, som ikke må offentliggøres eller udleveres til udenforstående danske som udenlandske myndigheder.

Bestemmelserne om offentlighed/hemmeligholdelse i konkurrencesager findes i konkurrencelovens § 13, der som hovedregel bestemmer, at de almindelige regler om offentlighed i forvaltningen ikke gælder for sager efter konkurrenceloven. Alene Konkurrencerådets afgørelser efter loven kan offentliggøres, og Konkurrencerådet kan også offentliggøre oplysninger om Konkurrencerådets virksomhed og generelle redegørelser.

Ved offentliggørelse kan oplysninger om tekniske forhold, herunder forskning, produktionsmåder, produkter samt drifts – og forretningshemmeligheder ikke offentliggøres, for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller den virksomhed, oplysningen angår. Endvidere kan oplysninger om enkelte kunders forhold i virksomheder, der er under tilsyn af Finanstilsynet, ikke offentliggøres.

Konkurrencestyrelsen samarbejder og udveksler ikke-fortrolige oplysninger med konkurrencemyndighederne i andre lande i overensstemmelse med OECD's rekommandationer. Med de nordiske konkurrencemyndigheder er der desuden tradition for et mere uformelt samarbejde, som dog heller ikke omfatter udveksling af fortrolige oplysninger, jf. punkt 3.2. Fortrolige oplysninger vil således kun kunne

udveksles med de berørte virksomheders udtrykkelige tilladelse, jf. AKZO – doktrinen, som også gælder i Danmark.

2 Finland

2.1 Nationell konkurrenslagstiftning och konkurrensmyndigheternas uppgifter och befogenheter i Finland

Konkurrensbegränsningar

Lagen om konkurrensbegränsningar i Finland bygger huvudsakligen på förbudsprincipen. I lagen förbjuds bruttoprissättning, anbudskarteller, priskarteller mellan konkurrenter samt karteller som begränsar produktionen, delar upp marknaden eller leveranskällorna (4-6 §). Missbruk av dominerande marknadsställning är också förbjudet (7 §). På andra än de i lag förbjudna horisontella och vertikala konkurrensbegränsningarna tillämpas missbruksprincipen. Särskilt ingripanden mot vertikala konkurrensbegränsningar förutsätter därmed att de kan konstateras ha skadliga verkningar för marknaden (9 §).

Reglerna motsvarar till stor del artiklarna 81 och 82 i EG:s grundfördrag. Den största skillnaden är att på vertikala konkurrensbegränsningar (med undantag av bruttoprissättning) tillämpas missbruksprincipen. Dessutom är i regel samverkan mellan konkurrenter för att begränsa produktionen, dela upp marknaden eller leveranskällorna förbjuden. Förbudet omfattar inte sådana begränsningar som är nödvändiga för olika arrangemang för att effektivisera produktionen eller distributionen eller främja den tekniska eller ekonomiska utvecklingen, och om nyttan huvudsakligen kommer kunderna eller konsumenterna till godo. Därmed kan till exempel specialiseringsavtal mellan konkurrenter stå utanför förbudet. Företagen är dock skyldiga att visa att arrangemangen ökar den ekonomiska effektiviteten.

Förbjudna konkurrensbegränsningar kan på ansökan i enskilda fall beviljas dispens och det kan meddelas förhandsbesked om huruvida ett arrangemang berörs av förbuden enligt lagen (icke-ingripandebesked). Dispens eller besked kan dock inte sökas när det gäller förbud mot missbruk av dominerande marknadsställning.

För tillämpande av förbjudna konkurrensbegränsningar bestäms en administrativ påföljdsavgift (konkurrensbrottsavgift), om inte förfarandet anses vara obetydligt eller om det annars anses omotiverat att bestämma avgift för att trygga konkurrensen. Påföljdsavgiften kan vara högst 10 procent av varje i konkurrensbegränsningen delaktigt företags omsättning under det föregående året.

Företagsförvärv

Till Konkurrensverket skall efter den lagändring som trädde i kraft 1.10.1998 anmälas företagsförvärv i vilka parterna tillsammans har en global omsättning som överskrider 2 miljarder mark och minst två av parterna har en global omsättning som överskrider 150 miljoner mark. Vidare förutsätts det att förvärvsobjektet, det fusionerade sammanslutningen eller föreningen eller en sammanslutning eller en stiftelse som tillhör samma koncern eller ett samföretag som skall grundas bedriver

affärsverksamhet, dvs. saluför nyttigheter i Finland. Företagsförvärven skall anmälas till Konkurrensverket inom en vecka efter förvärvet av bestämmanderätten eller affärsverksamheten, offentliggörandet av köpeanbudet, beslutet om fusion inom de deltagande sammanslutningen och det konstituerande mötet av ett samföretag.

Om ett företagsförvärv resulterar i uppkomsten eller förstärkandet av en sådan dominerande ställning som på ett märkbart sätt hindrar konkurrensen, skall Konkurrensverket bedöma om det kan avstyra de skadliga verkningarna genom att ställa villkor för fullföljande av förvärvet. Om det inte räcker till att villkor ställs för företagsförvärvet, kan konkurrensrådet på framställning av Konkurrensverket förbjuda eller förordna om hävande av förvärvet.

Företagsförvärven behandlas vid Konkurrensverket i två steg. När anmälan har kommit in skall Konkurrensverket inom en månad (initialskedet) besluta om koncentrationen skall bli föremål för ytterligare undersökningar (sekundärskedet). Konkurrensverket skall inom tre månader från beslutet att inleda vidare åtgärder uppställa eventuella villkor för företagsförvärvet eller göra en framställning om förbud till konkurrensrådet.

Om förvärvet har fullföljts i strid med verkställighetsförbudet enligt lag, om parterna förfar på ett sätt som strider mot ett av konkurrensmyndigheterna utfärdat beslut eller en näringsidkare inte uppfyller sin anmälningsskyldighet, kan den ovan nämnda påföljdsavgiften bestämmas.

Konkurrensmyndigheterna, deras uppgifter och befogenheter

Konkurrensärenden handläggs av Konkurrensverket, konkurrensrådet och Högsta förvaltningsdomstolen samt länsstyrelserna.

Konkurrensverkets uppgift är särskilt att utreda konkurrensbegränsningar och företagsförvärv samt deras verkningar. Om Konkurrensverket observerar att någon har brutit mot förbuden i lagen eller att en skadlig konkurrensbegränsning inte på uppmaning av Konkurrensverket ändras eller undanröjs genom förhandlingar, gör verket i regel en framställning till konkurrensrådet. Verket kan också till rådet göra en framställning om förbud mot ett företagsförvärv. Verket beslutar om dispens eller icke-ingripandebesked kan beviljas. Det kan också ställa upp villkor för beviljande av dispens och godkännande av ett företagsförvärv. Om det är nödvändigt att omedelbart förhindra tillämpningen eller verkställigheten av en konkurrensbegränsning, har Konkurrensverket rätt att utfärda ett interimistiskt förbud eller ett leveransåläggande.

Konkurrensrådet är ett lagskipningsorgan av domstolstyp, som kan bestämma att ett lagstridigt förfarande skall upphöra och påföra en påföljdsavgift. Ärenden som avgjorts av Konkurrensverket i första instans kan också överklagas till rådet. Konkurrensrådets beslut kan sedan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen, fränsett beslut som gäller dispens och icke-ingripandebesked.

Länsstyrelserna bistår Konkurrensverket med att utreda konkurrensbegränsningar och kan på uppdrag av verket vidta åtgärder för att undanröja de skadliga verkningarna av konkurrensbegränsningar.

Behandlingen av konkurrensärenden hos andra administrativa myndigheter och i civilrättslig process

Försäkringsinspektionen har en parallell tillsynsrätt i konkurrensbegränsningsärenden och förvärvärenden inom försäkringssektorn. Vissa andra nationella myndigheter som övervakar att bestämmelserna inom särskilda sektorer efterföljs har befogenhet att behandla ärenden som i vissa begränsade fall kan överlappa de frågor som behandlas av konkurrensmyndigheterna i Finland. Dessa fall kan hänföra sig till kraven på särskilda tillståndsinnehavare att tillämpa en rättvis och skälig prissättning. Myndigheterna kan i allmänhet genomföra sina ålägganden genom att förelägga vite eller genom att uppställa som villkor att operatörens verksamhet skall avbrytas helt eller delvis. Bland dessa myndigheter kan nämnas trafikministeriet (telekommunikation), Teleförvaltningscentralen (post- och telekommunikationsfrågor), elmarknadscentralen och Produkttillsynscentralen (alkohollagstiftningen).

Konkurrensbegränsningsfrågor kan dessutom behandlas i allmän domstol och i skiljedomstol, särskilt när det gäller bestämmelserna om ogiltighet och skadestånd i lagen om konkurrensbegränsningar.

Konkurrensverkets utredningsfullmakter vid handläggning av ärenden

Konkurrensverket har rätt att av en näringsidkare eller en sammanslutning av sådana få alla uppgifter och handlingar som behövs för utredning av konkurrensbegränsningens innehåll, ändamål och verkningar samt konkurrensförhållandena. För att övervaka lagens förbud och de av konkurrensmyndigheterna meddelade skyldigheterna, förbuden och bestämmelserna följs har verket dessutom rätt att förrätta inspektioner i företagens affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon. Konkurrensverket beslutar om förrättande av sådana inspektioner.

När information skaffas fram genom inspektioner, har tjänstemän rätt att granska affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar som kan vara av betydelse i sammanhanget. Tjänstemän har rätt att kopiera de granskade handlingarna och rätt att på platsen kräva muntliga förklaringar.

Konkurrensverket har möjlighet att förelägga vite för att tvinga fram uppfyllande av de förpliktelser som avses i bestämmelserna om givande av information och inspektioner. Konkurrensrådet utdömer vitet.

Om någon lämnar oriktiga skriftliga eller viktiga muntliga uppgifter till konkurrensmyndigheterna, kan påföljden bli böter eller fängelse i högst sex månader.

2.2 Nationella bestämmelser om utväxlande av information

2.2.1 Regler gällande Konkurrensverket

Regler om överlämnande av information till utländska konkurrensmyndigheter

I Finland är allmänhetens rätt att få information om offentliga handlingar en grundläggande rättighet som garanteras i grundlagen. Det innebär att myndigheternas handlingar är offentliga, och därmed också tillgängliga för andra konkurrensmyndigheter, om inte offentligheten har begränsats genom lag av synnerliga skäl. Konkurrensmyndigheternas rätt att ge ut information begränsas särskilt av allmänna sekretessbestämmelser i lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (Nr 621/1999), som trädde i kraft den 1 december 1999.

Enligt lagen kan handlingarna delas in i tre grupper enligt offentlighetsprincipen: sekretessbelagda handlingar, handlingar som är offentliga enligt prövning (s.k. icke-offentliga handlingar) och offentliga handlingar.

Sekretessbelagda handlingar och uppgifter

I de ärenden som behandlas av konkurrensverket är de uppgifter som innehåller affärs- eller yrkeshemligheter *sekretessbelagda* och inte tillgängliga för konkurrensmyndigheterna i andra länder (24 § 1 st 17 och 20 p). Sekretessen är då *absolut*. Uppgifter kan ändå lämnas ut om den vars intresse sekretessplikten gäller ger sitt samtycke därtill (29 § 2 p).

Begreppet affärs- eller yrkeshemlighet finns inte uttryckligen definierat i lagen. Därför måste man i varje enskilt fall tolka vad som anses vara en affärs- eller yrkeshemlighet. Affärshemligheter är huvudsakligen av ekonomisk natur och har att göra med företagets bedrivande av handel, till åtskillnad från yrkeshemligheter, vilka anses vara främst av teknisk karaktär och som har att göra med yrkesskicklighet. Näringsidkarnas skyldighet att lämna uppgifter och förete handlingar gäller inte yrkeshemligheter av teknisk natur (23 § lagen om konkurrensbegränsningar), så konkurrensmyndigheterna är sällan i besittning av sådana uppgifter. I värdering om uppgift kan anses innehålla affärshemligheter kan man ta hänsyn till om företaget själv håller uppgifterna sekretessbelagda och om det skulle vara till ekonomisk skada för företaget om uppgifterna utlämnas. Som affärshemligheter betraktas ofta bl.a. enskilda uppgifter om företagets kostnader och kundrelationer samt företagets strategiska planer. Dessutom av dessa absolut sekretessbelagda uppgifter kan uppgifter om en någon annan motsvarande omständighet som har i samband med näringsverksamhet vara sekretessbelagda, om utlämnandet av uppgifter skulle medföra ekonomisk skada för näringsidkaren (lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § 1 st 20 p).

Om en handling innehåller sekretessbelagda uppgifter kan man till andra myndigheter lämna uppgifter och en kopia av handlingen till de delar som dessa inte är sekretessbelagda, om sekretessbelagda uppgifter kan uteslutas ur handlingen.

Till en utländsk myndighet kan dessutom lämnas sekretessbelagda uppgifter om samarbetet mellan den utländska och den finska myndigheten regleras i ett för Finland bindande avtal eller stadgande (30 §). Ett eventuellt nordiskt avtal på konkurrensområdet förutsätter ändå ett separat mandat för underhandling av avtal och att avtalen införlivas i finsk rätt genom lag eller förordning.

Icke-offentliga handlingar och uppgifter

Handlingar som är under utarbetande hos en myndighet såsom utkast till beslut eller förslag, utlåtanden, promemorior och andra utredningar som uppgjorts inom en myndighet för beredning av beslut blir offentliga när de är färdiga och senast i och med att behandlingen hos myndigheten är slutförd (6 §).

Konkurrensverket kan enligt prövning lämna uppgifter ur icke-offentliga handlingar, också till andra myndigheter.

Offentliga handlingar och uppgifter

Sådana handlingar eller uppgifter som inte klassificeras som sekretessbelagda eller icke-offentliga är offentliga, och kan överlåtas till konkurrensmyndigheterna i andra länder, oberoende av användningsändamålet. Diariet över konkurrensbegränsningsärenden, av vilket framgår vilka ärenden som är anhängiga hos verket och vilka handlingar som har tagits emot respektive skickats ut, är i regel offentligt.

Straff för utlämnande av uppgifter

För röjande av uppgifter som skall hållas sekretessbelagda eller utnyttjande av sådana uppgifter till egen eller andras fördel kan utdömas böter eller fängelse i högst två år (40 kap. 5 § strafflagen).

Uppgifter som mottagits av utländska myndigheter: offentlighet och användning

Uppgifternas offentlighet och utlämnande av dem i andra hand

Konkurrensverket är bundet till bestämmelserna i den ovan nämnda offentlighetslagstiftningen för alla mottagna handlingar. Uppgifter som innehåller affärs- eller yrkeshemligheter är sekretessbelagda även om handlingen har mottagits av en utländsk myndighet.

För andra konfidentiella uppgifter som mottagits av utländska myndigheter kan dessutom tillämpas en bestämmelse enligt vilken handlingar som gäller i Finland verksamma sammanslutnings förhållanden till andra staters myndigheter eller sammanslutning är sekretessbelagda, om lämnandet av uppgifter om dem skulle medföra skada eller olägenhet för Finlands internationella förhållanden eller förutsättningar att delta i det internationella samarbetet (24 § 1 st 2 p sk. utrikessekretessbestämmelse). Handlingar som överlämnats av en utländsk myndighet och som enligt dess lagstiftning är att betrakta som sekretessbelagda,

kunde hemlighållas i Konkurrensverket med stöd av denna bestämmelse. Detta kunde till exempel gälla handlingarna som innehåller uppgifter om inspektion, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra övervakningen eller dess syfte. Motsvarande nationella uppgifter är sekretessbelagda (24 § 1 st 15 p). Enligt motsvarande utrikessekretessbestämmelse om internationella undersökningsorgan beträtades handlingar som Konkurrensverket hade om ett anhängigt fall i Europeiska kommissionen som sekretessbelagda (Högsta förvaltningsdomstolens beslut 1997:21). I beslutet beaktades uttryckligen att kommissionen hade behandlat ärendet som konfidentiellt. Sekretessen för konfidentiell information mottaget av en annan myndighet är ändå inte automatisk, men bör övervägas i enskilda fall.

Överlämnande av uppgifter åt parterna i konkurrensärenden

En part i ett ärende har en mera omfattande rätt än vad som ovan angivits att få del av en icke-offentlig eller sekretessbelagd handling, om handlingen kan eller har kunnat påverka ärendets behandling. En uppgift behöver dock inte lämnas ut om det skulle strida mot ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse (11 §). En part kan till exempel inte få del av andra företags affärs- eller yrkeshemligheter. Även uppgiftslämnarens identitet kan hemlighållas om tungtvägande skäl föreligger. Som allmänt intresse kan beaktas exempelvis säkerställande av myndighetens möjlighet att sköta sina inspektions- och tillsynsuppgifter, som kan påverka tidpunkten för när en part har rätt att få information. En part har således alltid rätt att få information om sådana uppgifter och handlingar som Konkurrensverket har fått av en annan myndighet och som används som bevis mot parten i fråga, om tungtvägande skäl inte föreligger för att hålla information sekretessbelagd.

Överlämnande av uppgifter åt andra myndigheter än konkurrensmyndigheter

En domstol eller en annan myndighet kan få sekretessbelagda uppgifter eller handlingar om det finns en särskild bestämmelse om rätten att lämna ut eller få uppgifter (29 § 1 st 1 p). I konkurrensfrågor finns det ingen sådan uttrycklig bestämmelse. Produktövervakningscentralen eller länsstyrelsen har dock i princip rätt att av utan hinder av sekretessbestämmelserna få de uppgifter som de behöver för sina tillsynsuppgifter av andra myndigheter. De får inte ge ut affärshemligheter som ingår i uppgifter som mottagits av andra myndigheter (46 och 47 § alkohollagen).

Legala hinder för att information som erhållits från en annan myndighet används som bevis

I förvaltnings- och lagtillämpningsförfaranden är utgångspunkten i Finland den sk. fria bevisföringsprincipen. Detta innebär att myndigheten enligt eget övervägande kan ta ställning till beviskraften hos ett enskilt bevis. I regel kan myndigheten använda dokument som erhållits från andra offentliga instanser som bevis. Myndigheten bör förfara lagenligt vid inhämtningen av bevis. För lagstridigt inhämtade bevis gäller tjänsteansvar. Således kan konkurrensmyndigheterna i princip efter eget övervägande använda som bevis åtminstone sådan information som erhållits av utländsk myndighet, som denna myndighet haft befogenhet att överlämna.

2.2.2 Regler gällande övriga nationella konkurrensmyndigheter

Ovan beskrivna bestämmelser tillämpas på behandlingen av konkurrensärenden inte bara hos Konkurrensverket utan också hos länsstyrelserna och Högsta förvaltningsdomstolen. I motsats till dessa myndigheter är enligt den gällande lagen behandlingen i konkurrensrådet och rådets handlingar hemliga, om inte rådet annat bestämmer (12 § lagen om konkurrensrådet). Konkurrensrådet har dock rätt att lämna ut ett företags affärs- eller yrkeshemligheter till en annan myndighet, om företaget i fråga ger sitt samtycke därtill (24 § 1 st 17 och 20 p lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet). En part har också i konkurrensrådet rätt att ta del av handlingarna till den del de inte innehåller någon annans affärs- eller yrkeshemligheter (12 § lagen om konkurrensrådet).

2.3 Möjlighet att ge utredningshjälp till en utländsk nationell myndighet

Konkurrensverket har inte på lagstiftningen baserad rätt att ge handräckning åt en utländsk konkurrensmyndighet genom att för dennas räkning skaffa fram uppgifter, fransett EFTA-övervakningsmyndigheten och Europeiska kommissionen. Enligt den allmänna förvaltningsrättsliga principen skall ämbetsverket skaffa de uppgifter som det behöver för att sköta sina uppgifter. I princip torde det inte finnas hinder för att av enskilda begära frivilligt uppgifter för en annan myndighet. Härvid kan dock tvångsmedel inte användas för att få fram uppgifterna.

2.4 Möjlighet att ta hänsyn till positiva och negativa comity -principer

Lagstiftningen i Finland innehåller inga egentliga bestämmelser om positiva och negativa comity -principer. Möjligheterna att till Konkurrensverket framställa en begäran om åtgärder är dock inte begränsad, så i princip kunde en begäran om åtgärder också framställas av en annan konkurrensmyndighet. Utan särskilda bestämmelser eller ett förpliktande avtal är verket dock inte skyldigt att beakta andra konkurrensmyndigheters intressen i sin behandling av fallen, varken när behandlingen inleds eller när övriga åtgärder övervägs.

3 Island

3.1 Nationell konkurrenslagstiftning och konkurrensmyndigheternas uppgifter och befogenheter

Konkurrenzelovens principper og hovedindhold

Den islandske Konkurrenzelov, nr. 8 fra 1993, trådte i kraft den 1. marts 1993. Loven omfatter enhver form for erhvervsvirksomhed, såsom produktion, handel og service, uanset om driften varetages af enkeltpersoner, selskaber, offentlige parter eller andre. Loven gælder ikke om løn eller andre arbejdsvilkår for lønmodtagere i henhold til overenskomster.

Konkurrenzeloven er til dels baseret på forbudsprincippet og til dels på misbrugsprincippet. Med loven fra 1993 blev antallet af forbudsbestemmelser øget fra hvad det var tidligere, og de omhandler i dag mange former for skadelig

begrænsning af konkurrence. Aftaler eller samråd mellem virksomheder på samme salgstrin om priser, udformning af tilbud og fordeling af markeder efter landområder eller kunder er forbudt. Det er ligeledes forbudt på anden måde at fastsætte eller aftale eller påvirke priser, rabatter eller avance, der skal gælde ved videresalg af vare på næste salgstrin. Forbudet gælder ligeledes vejledning om beregning af pris, rabat eller avance. Det er sammenslutninger af virksomheder forbudt at fastsætte konkurrencehindringer eller opfordre til hindringer, der er forbudte i henhold til loven eller er i strid med konkurrencemyndighedernes afgørelser. Forbudet gælder ligeledes bestyrelsesmedlemmer i sammenslutninger, disses medarbejdere og personer, der er valgt til tillidshverv for sammenslutningerne.

Nærmere betegnet er lovens §10 indholdsmæssigt identisk med EØS-aftalens §53 (nu gældende EF artikel 81) og omfatter alment forbud mod konkurrenceforhindrende aftaler. Lovens §17 ligner derimod indholdsmæssigt meget §54 i EØS-aftalen (nu gældende EF artikel 82.) hvor konkurrencemyndighederne har tilladelse til at gribe ind over for virksomheders misbrug af deres markedsdominerende stilling. Indgreb kan bestå i forbud, forskrift eller tilladelse på bestemte betingelser. Til trods for ovennævnte bestemmelser kan virksomheder indgå aftaler eller indgå samarbejde selv om det fører til begrænsning af konkurrence, såfremt begrænsinger efter Konkurrencerådets vurdering kun har lille indvirkning på det relevante marked, jf. §13 i loven.

I Island gælder de samme gruppedispositioner som i EØS-området. Konkurrencerådet har ligeledes tilladelse til at give dispensation fra Konkurrencelovens forbudsbestemmelser i bestemte sager, efter at de er meddelt til konkurrencemyndighederne. Betingelser for en sådan dispensation er at konkurrencen øges på det relevante marked, at det kan forventes, at konkurrencehindrengers positive virkninger har større vægt end deres ulemper under de pågældende omstændigheder og at der hersker særlige omstændigheder, der vedrører almenhedens interesse, jf. §16 i loven.

En af nyhederne i loven er §18, der handler om fusioner af virksomheder. Bestemmelsen giver konkurrencemyndigheder mulighed for at gribe ind over for fusion eller overtagelse, der i væsentlig grad reducerer konkurrence og går i mod lovens formål. Indgreb fra konkurrencemyndighedernes side kan bestå i at ugyldiggøre en fusion eller stiller betingelser for den. En anden nyhed er en tilladelse for konkurrencemyndigheder til at foreskrive økonomisk adskillelse mellem driften af en virksomhed, der nyder monopol eller beskyttelse, og samme firmas konkurrerende virksomhed.

Konkurrencelovens administration

Handelsministeren varetager håndhævelsen af Konkurrenceloven og med hans fuldmagt varetager Konkurrencerådet, Konkurrencedirektoratet og ankenævnet for konkurrencesager den daglige administration af det område, som loven omfatter.

Konkurrencerådet håndhæver lovens anvisninger og forbud og bevilliger dispensation fra dem. Desuden fastsætter rådet foranstaltninger mod virksomheders konkurrencehæmmende fremfærd og handlinger som strider mod god

markedsføringssskik, bidrager til markedets gennemsigtighed og sørger for at offentlige foranstaltninger ikke begrænser konkurrence.

Konkurrencedirektoratet forbereder sager, der forelægges Konkurrencerådet og varetager rådets daglige virksomhed. Direktoratet har ligeledes tilladelse til at tage midlertidige beslutninger om enkelte sager.

Konkurrencerådets og Konkurrencedirektoratets afgørelser kan ankes til ankenævnet for konkurrencesager.

Offentlig håndhævelse og sanktioner

Konkurrencemyndighederne har mange udveje at ty til ved håndhævelse af loven. I henhold til §39 kan Konkurrencedirektoratet afkræve enkelte virksomheder, grupper og sammenslutninger af virksomheder alle oplysninger, der anses for at være nødvendige ved behandlingen af enkeltsager. Oplysninger, der kan komme på tale, er enhver form for drifts- og regnskabsmateriale, edb-registre, mødeprotokoller, notater og enhver form for arbejdsmateriale m.v. Direktoratet kan med samme hjemmel kræve at få udleveret materiale til undersøgelse. Konkurrencedirektoratet kan i forbindelse med undersøgelse af en sag foretage den nødvendige ransagning på en virksomheds arbejdssted og beslaglægge materiale, når der er særlig grund til at formode, at der er sket overtrædelse af loven eller konkurrencemyndighedernes afgørelser, jf. §40. Inden en sådan undersøgelse indledes, er det nødvendigt at indhente ransagningshjemmel hos domstolene.

Konkurrencemyndighederne har foretaget to uanmeldte efterforskningsbesøg hos virksomheder eller virksomheders organisationer, siden loven trådte i kraft. Den ene blev foretaget hos organisationen af importører og distributører af videofilm og det andet blev aflagt hos forsikringsselskabernes organisation. I begge tilfælde blev besøgene aflagt på grund af mistanke om ulovligt samarbejda. Efterforskningen førte til to indgreb fra Konkurrencerådets side og en sag er endnu under efterforskning. Granskningen blev foretaget under politiets ledsagelse.

Konkurrencerådet kan pålægge virksomheder eller virksomheders organisationer administrative bøder, såfremt de overtræder forbudsbestemmelser i Konkurrenceloven eller afgørelser, der er fattet i henhold til dem. Ved fastsættelse af bøder skal der tages hensyn til den skade, som konkurrencehindringerne har forvoldt og det udbytte, de har ført til. Bøderne kan beløbe sig til fra ISK 50.000 til ISK 40.000.000 men dog indtil 10% af omsætningen i det foregående kalenderår af den pågældende virksomhed hos hvert firma eller organisationen for de firmaer, der deltager i konkurrencehindringerne, såfremt deres bevislige udbytte af overtrædelse af lovens konkurrenceregler har oversteg et beløb af ISK 40.000.000.

Hvis en afgørelse, der er truffet i henhold til loven, ikke overholdes, kan Konkurrencerådet bestemme, at den eller de, som afgørelsen er rettet mod, skal betale daglige tvangsbøder, indtil afgørelsen overholdes.

Privat håndhævelse

En afgørelse truffet af Konkurrencerådet eller Konkurrencedirektoratet kan ikke indbringes for en domstol før en kendelse fra ankenævnet. Såfremt en part ikke vil acceptere ankenævnets kendelse, kan vedkommende anlægge annulations sag ved en domstol. Et sagsanlæg udsætter ikke ikrafttrædelsen af ankenævnets kendelse og ej heller hjemmel til at foretage udlæg i henhold til denne.

Aftaler, der er i modstrid med lovens forbudsbestemmelser, er ugyldige i henhold til lovens §49. Erstatning for skade, der skyldes konkurrencehindringer, må af virksomheder indhentes ved rettens hjælp.

3.2 Udveksling af oplysninger

Ved udveksling af oplysninger, uanset om det sker med udenlandske konkurrencemyndigheder eller indenlandske parter, er konkurrencemyndighederne bundet af Konkurrencelovens og Offentlighedslovens bestemmelser. Forvaltningsloven er ikke aktuel i dette tilfælde, idet den kun gælder retten for en sags parter til at gøre sig bekendt med dokumenter og andre materialer.

Konkurrenceloven indeholder både generelle bestemmelser om tavshedspligt og særlige bestemmelser. Den generelle bestemmelse findes i §50, hvor det hedder, at det ikke er dem, der er beskæftiget ved administration af loven, tilladt at oplyse om de forhold som de bliver bekendt med under deres arbejde og som skal holdes hemmelige. I henhold til Offentlighedsloven begrænser bestemmelsen i §50 dog ikke adgangen til materialer udover hvad der fremgår af Offentlighedsloven. De interesser, som det er meningen, at denne generelle bestemmelse om tavshedspligt skal beskytte, er almindeligvis de samme som bestemmelserne i Offentlighedslovens §§4-6 undtager eller begrænser fra indsigt. Det afhænger af fortolkningen af Offentlighedslovens §§4-6, hvorvidt adgangen til data er forbudt eller begrænset.

I Konkurrencelovens §27 findes der en særbestemmelse om tavshedspligt. Der hedder det, at det i erhvervs virksomhed, som loven omfatter, ikke er tilladt på utilbørlig vis at tilvejebringe eller forsøge at tilvejebringe oplysninger om eller rådighed over erhvervs mæssige hemmeligheder om virksomheden. Denne bestemmelse gælder ikke i den aktuelle sammenhæng.

Offentlighedslovens §5 må anses bl.a. at angå informationsudveksling med udenlandske konkurrencemyndigheder. Det hedder der, at det er ulovligt at give offentligheden adgang til materiale om personers private eller økonomiske anliggender, hvorom der med rimelighed kan kræves fortrolighed, undtagen med den pågældendes samtykke. Samme indskrænkninger gælder om data, der vedrører virksomheders og andre juridiske personers vigtige økonomiske eller handelsmæssige interesser.

Islandske konkurrencemyndigheder kan ikke udveksle oplysninger, der er beskyttet af Offentlighedslovens bestemmelser, med udenlandske konkurrencemyndigheder, uden den pågældende virksomheds eller parts samtykke. Denne konklusion kan drages af Konkurrenceloven i sig selv og Offentlighedsloven. Iøvrigt er der intet til hinder for udveksling af andre oplysninger.

En undtagelse herfra fremgår dog af Konkurrencelovens §43 og den angår udelukkende EFTA tilsynet og EU Kommissionen. Der hedder det, at islandske myndigheders lovpligtige tavshedspligt ikke skal være til hinder for at de giver de pågældende organisationer, der har med konkurrenceanliggender at gøre, samtlige de oplysninger, der er nødvendige ved gennemførelsen af konkurrenceregler i henhold til aftaler om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde. Bestemmelsen angår kun oplysninger, der er nødvendige ved gennemførelsen af EØS-områdets konkurrenceregler og de må kun anvendes ved kontrolorganisationernes behandling af konkurrenceanliggender. Organisationerne, der modtager oplysningerne, har for sin del tavshedspligt vedrørende de oplysninger, der tilvejebringes på denne måde.

4 Norge

4.1 Nationell konkurranselagstiftning och konkurransmyndigheternas uppgifter och befogenheter

Generelt

Den norske konkurranseloven er av 11. juni 1993 (krrl.), og trådte i kraft 1. januar 1994. Fra samme tidspunkt som loven trådte i kraft ble Pristilsynet og Prisdirektoratet slått sammen og fikk navnet Konkurransetilsynet.

Konkurranseloven bygger dels på et forbudsprinsipp og dels på et inngrepsprinsipp, i tillegg til fusjonskontroll. Konkurransetilsynet er satt til å håndheve konkurranseloven, og Arbeids- og administrasjonsdepartementet er klageinstans for Konkurransetilsynets vedtak. Konkurransemyndighetenes enkeltvedtak kan denne bringes inn for de alminnelige domstoler som en sivilrettslig sak mot staten.

Konkurransetilsynet er gjennom konkurranseloven gitt en generell kompetanse som omfatter alle markeder. Loven kommer dog ikke til anvendelse på "lønns- og arbeidsvilkår i tjeneste hos andre", jfr. § 1-3, andre ledd. Ved siden Konkurransetilsynet er det en rekke sektorspesifikke tilsyn; Post- og teletilsynet, Kredittilsynet, Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) og Eierskapstilsynet, som skal føre tilsyn med utvalgt sektorer eller markeder. Dette medfører at Konkurransetilsynet og sektormyndighetene innenfor enkelte områder har overlappende/parallell kompetanse til å behandle samme forhold. Dette innebærer en fare for at Konkurransetilsynet og en sektormyndighet i samme saksforhold kommer til forskjellig resultat. Den praktiske samhandlingen i saksbehandlingen av slik saker er i liten grad regulert i lovgivningen. Dette er søkt avhjulpet gjennom samarbeidsavtaler mellom Konkurransetilsynet og Post- og teletilsynet, Kredittilsynet og NVE. Konkurransetilsynet har ikke inngått noen samarbeidsavtale med Eierskapstilsynet.

Materielle regler i konkurranseloven

Konkurranseloven §§ 3-1 – 3-3 setter forbud mot at ervervsdrivende samarbeider om pris, anbud og markedsdeling samt forbud for en vareleverandør å søke å påvirke sine videreforsandlers prissetting (resale price maintenance). Loven setter i § 3-4

forbud mot at organisasjoner eller sammenslutninger oppfordrer eller fastsetter slik samarbeid som er forbudt etter krrl. §§ 3-1 – 3-3.

Loven oppstiller visse lovbestemte unntak fra forbudsbestemmelsene i §§ 3-5 til 3-8. For det første er det etter krrl. § 3-5 tillatt for to eller flere ervervsdrivende å samarbeide om enkeltprosjekter og inngi felles anbud eller tilbud for felles levering av varer eller tjenester. Dette unntaket gjelder bare dersom det i tilbudet er oppgitt hva samarbeidet går ut på og hvem som samarbeider. I krrl. § 3-6 er det gitt et unntak for eier- og konsernsamarbeid. Videre gjelder et særskilt unntak for samarbeid om salg eller levering av jordbruks-, skogbruks og fiskeriprodukter fra produsenter eller produsentorganisasjoner, jfr. krrl. § 3-8.

I tillegg til de lovbestemte unntakene som nevnt ovenfor kan Konkurransetilsynet med hjemmel i § 3-9 treffe vedtak, enten ved enkeltvedtak eller forskrift, om unntak fra konkurranselovens forbudsbestemmelser. Dette kan gjøres dersom konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes, det forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen, reguleringen har liten konkurransemessig betydning eller det foreligger særlige hensyn.

Konkurranseloven har ikke noe forbud mot utnyttelse av markedsrett tilsvarende EØS artikkel 54 / EF artikkel 82 (tidligere artikkel 86). Konkurransetilsynet kan imidlertid med hjemmel i krrl. § 3-10 gripe inn mot vilkår, avtaler eller handlinger dersom tilsynet finner at disse har til formål, virkning eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål i § 1-1, som er å sørge for effektiv ressursbruk ved å legge til rette for virksom konkurranse. Med hjemmel i § 3-10 kan det følgelig gripes inn mot både horisontalt samarbeid som ikke er forbudt, vertikale reguleringer og ensidig utnyttelse av markedsrett.

Fusjonskontroll er nærmere regulert i krrl. § 3-11. Etter krrl. § 3-11 kan Konkurransetilsynet gripe inn mot bedriftsmerger, dersom tilsynet finner at ervervet vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning i konkurransen i strid med lovens formål. Det er ingen plikt til å melde bedriftsmerger til konkurransemyndighetene. Heller er det ikke noe forbud mot å gjennomføre bedriftsmerget i Konkurransetilsynets prøvingsperiode.

Prosessuelle regler

Konkurranseloven §§6-1 og 6-2 oppstiller nærmere prosessuelle regler for hvordan Konkurransetilsynet kan innhente opplysninger, i tillegg gjelder en forskrift om opplysningsplikt, gransking, bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon av 31. mai 1995, fvl. § 14 og 15 samt at enkelte bestemmelser i straffeprosessloven¹ i medhold av krrl. § 6-2 er gitt tilsvarende anvendelse.

Etter krrl. § 6-1 har enhver plikt til å gi Konkurransetilsynet de opplysninger tilsynet trenger for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Med "enhver" menes alle

¹ Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981

personer og selskaper. Når det gjelder hvilke opplysninger tilsynet kan be om er dette i stor grad underlagt Konkurransetilsynet skjønn i forhold til hva tilsynet selv mener det har bruk for slik at det skal kunne løse sine oppgaver etter konkurranseloven. Det foreligger ingen plikt til på eget initiativ å gi tilsynet opplysninger, plikten til å gi opplysninger foreligger først etter at tilsynet har forespurt om opplysninger. Etter denne bestemmelsen kan tilsynet ikke søke fritt etter bevis i bedriften, med mindre det foreligger samtykke til dette, men må spørre etter den type dokumenter som er av interesse. Bedriften eller personen som er pålagt å gi opplysninger eller dokumenter har plikt til å utlevere disse innen den fastsatte frist.

Etter §6-1 har enkeltpersoner også plikt til å gi muntlige opplysninger etter spørsmål fra tilsynets tjenestemenn. Disse opplysningene blir sammenfattet i et skriftlig forklaringssammendrag.

Forhørsretten kan med hjemmel i krrl. § 6-2 treffe beslutning om bevissikring som omfatter bedrifter eller private hjem, etter begjæring fra Konkurransetilsynet. Dersom det foreligger beslutning om bevissikring kan tilsynet kreve adgang til fast eiendom for selv å søke etter bevis ("dawn raid"). Tilsynet kan få bistand fra politiet for å få adgang til lokalene eller for å få politiet til å avstenge lokalene i påvente av bevissikringsbeslutning, dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning.

Det er i medhold av krrl. § 6-6 straffbart ikke å etterkomme tilsynets pålegg etter §§ 6-1 eller 6-2.

Sanksjoner for overtredelse av konkurranseloven

Konkurranseloven setter straffeansvar, for både personer og selskap, for overtredelse av konkurranselovens forbudsbestemmelser eller vedtak fattet i medhold av loven, jfr. krrl. § 6-6 og straffeloven (strl) §§ 48a og 48b². Strafferammen er bøter eller fengsel i inntil seks år. I tillegg til straffen skal det som hovedregel foretas en inndragning av utbytte ved den ulovlige aktivitet, jfr. strl § 34. Konkurransetilsynet kan ikke selv straffeforfølge de som har overtrådt loven eller vedtak fattet i medhold av loven, men må overlate saken til påtalemyndigheten (politiet eller ØKOKRIM) for forfølgning.

Som et alternativ til strafferettslig forfølgning kan Konkurransetilsynet selv, i medhold av krrl. § 6-5, utferdige forelegg på vinningsavståelse. Dette er ikke et enkeltvedtak som kan påklages til departementet, men dersom de som er ilagt forelegg ikke vedtar dette kan tilsynet gå til alminnelig sivilrettslig søksmål for domstolen.

Konkurranseloven inneholder også hjemmel for Konkurransetilsynet til å treffe vedtak om tvangsmulkt for overtredelse av vedtak fattet i medhold av loven, jfr § 6-4. Dette er et alminnelig enkeltvedtak som kan påklages til departementet. Vedtak av

---

² Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

denne art vil i de fleste tilfeller være en løpende mulkt som løper helt til den som har overtrådt vedtaket innretter seg etter det.

I tillegg til at Konkurransetilsynet kan håndheve konkurranseloven, kan private parter gå til de alminnelige domstoler eller til namsretten for å få midlertidig forføyning. I henhold til krrl. § 5-1 er vilkår eller avtaler som er i strid med forbudene eller vedtak fattet i medhold av loven ugyldig. I tillegg kommer de alminnelige erstatningsregler til anvendelse.

4.2 Nasjonal lovgivning om utveksling av informasjon

Regler om overlevering av opplysninger til andre staters konkurransemyndigheter

Konkurransetilsynet er som forvaltningsorgan underlagt de alminnelige reglene i offentlighetsloven³ (offl.) og forvaltningsloven⁴ (fvl.) som gjelder offentlighet i forvaltningen. I utgangspunktet er det slik at alle opplysninger og dokumenter som et forvaltningsorgan er i besittelse av er offentlige, med mindre det foreligger hjemmel slik at opplysningene kan unntas fra offentligheten (taushetsrett) eller opplysningene er taushetsbelagte slik at de må unntas fra offentligheten (taushetsplikt).

Taushetspliktsreglene oppstiller nærmere regler om hvilke dokumenter som skal unntas fra offentlighet. Etter fvl. § 13 er opplysninger som gjelder noens personlige forhold samt opplysninger som gjelder tekniske innretninger eller fremgangsmåter samt drifts- og forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene gjelder underlagt taushetsplikt. Det er dermed slik at disse opplysningene skal unntas fra offentlighet.

Det gjelder imidlertid unntak fra fvl. § 13. Disse opplysningene kan gjøres kjent for andre i den utstrekning den eller de som har krav på taushet samtykker, jfr. fvl. § 13 a) nr. 1.

Krrl. § 6-3 har en særskilt bestemmelse om utsatt partsoffentlighet. Denne bestemmelsen innebærer at opplysninger som er innhentet i medhold av §§ 6-1 eller 6-2 kan Konkurransetilsynet unnta både fra offentligheten og fra partene i saken. Bestemmelsen sier at tilsynet "kan" unnta disse opplysningene, det foreligger dermed ingen plikt for tilsynet til å unnta opplysninger etter denne bestemmelsen.

De ovennevnte reglene gjelder generelt, herunder også overfor andre staters konkurransemyndigheter. Når det gjelder forholdet til andre nasjonale myndigheter har offl. en særskilt bestemmelse som gir Konkurransetilsynet hjemmel til å overlevere taushetsbelagte opplysninger i den grad opplysningene gjelder oppgaver som tilligger organet å ta seg av, for eksempel kan tilsynet overlevere alle opplysninger som gjelder mistanke om overtredelse av konkurranseloven til påtalemyndigheten (politiet eller Økokrim) slik at saken eventuelt kan følges strafferettslig.

³ Lov om offentlighet i forvaltningen av 19. juni 1970 nr. 69

⁴ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967

Når det gjelder overlevering av opplysninger til EFTAs Overvåkingsorgan og Kommisjonen inneholder EØS-konkurranseloven en særskilt bestemmelse i § 4 som gir tilsynet hjemmel til å overlevere taushetsbelagt opplysninger til disse organene⁵. Det kan også stilles spørsmålstejn ved om det foreligger en plikt i henhold til lojalitetsplikten til å overlevere opplysninger som gjelder organenes arbeidsoppgaver.

Arbeid- og administrasjonsdepartementet har fremmet forslag om en ny bestemmelse som krrl.. § 4-3 "Overlevering av opplysninger underlagt taushetsplikt til utenlandske konkurransemyndigheter". Dette forslaget er sendt på høring, og vil forhåpentlig behandles av Stortinget høsten 1999. Forslaget lyder:

"Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan Konkurransetilsynet, for å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor fremmed stat eller internasjonal organisasjon, gi konkurransemyndigheter i fremmede stater opplysninger som er nødvendig for å fremme norsk eller fremmed konkurranseregelverk.

Ved utlevering av opplysninger til myndigheter som nevnt i første ledd, skal Konkurransetilsynet stille som vilkår at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra Konkurransetilsynet, og bare for det formål samtykket omfatter.

Kongen kan gi nærmere regler om Konkurransetilsynets overlevering av opplysninger etter første og annet."

Dersom dette forslaget blir gjennomført vil altså Konkurransetilsynet kunne utveksle taushetsbelagte opplysninger med andre staters konkurransemyndigheter, forutsatt at det foreligger en samarbeidsavtale med angjeldende stat.

Overtredelse av taushetsplikten

Taushetsplikten for offentlige tjenestemenn gjelder både mens personen er ansatt i forvaltningen og etter at han eller hun har sluttet, jfr. fvl. § 13 og strl § 121. Den som forsettelig eller grovt uaktsomt krenker taushetsplikten kan etter strl § 121 straffes med bøter eller fengsel i 6 måneder. Dersom tjenestemannen begår taushetsbrudd med den hensikt å tilvende seg selv eller andre en uberettiget vinning kan fengsel i inntil 3 år anvendes.

Legale hindre for at opplysninger brukes som bevis

Det kan stilles spørsmålstejn ved om opplysninger eller dokumenter som er innhentet av konkurransemyndigheter i andre stater kan brukes som bevis under en konkurransesak som går for norske domstoler. Reglene for bevisførsel i norsk rett har i hovedsak utviklet seg gjennom rettspraksis. Utgangspunktet i norsk rett er at det foreligger et prinsipp om fri bevisføring for domstolen. Dette vil i utgangspunkt si at alle typer bevis kan føres uinnskrenket for retten, men at det er opp til domstolen å avgjøre hvor stor vekt den legger på de enkelte bevis. Det foreligger i

⁵ Lov om konkurranseregler i EØS-avtalen m.v. av 27 november 1992 nr. 110

utgangspunktet ingen legale hindre for at opplysninger innhentet i utlandet kan fremlegges for norske domstoler. Det kan imidlertid stilles spørsmåls tegn ved om dokumentene eller opplysningene kan benyttes som bevis dersom den myndighet som har innhentet bevisene har vesentlig videre fullmakter enn norske konkurransemyndigheter, for eksempel hjemmel til å avlytte telefon. Dette spørsmålet synes ikke avklart.

Regler om videreformidling av opplysninger mottatt av utenlands konkurransemyndighet

Offl. § 6 nr. 1 er en særskilt bestemmelse som regulerer offentlighet vedrørende dokumenter som inneholder opplysninger som dersom de ble kjent ville skade forholdet til fremmede makter eller organisasjoner. Disse opplysningene vil ikke i seg selv være taushetsbelagte, men gir Konkurransetilsynet mulighet til å unnta opplysningene fra offentlighet dersom en slik offentliggjøring vil kunne skade forholdet til andre stater eller organisasjoner.

4.3 Mulighet til å gi bistand til utenlands konkurransemyndighet og muligheten til å ta hensyn til positive og negative comity prinsipper

Konkurranseloven har ingen særskilte regler med hensyn til positive eller negative comity. Så lenge norske interesser trekker i samme retning som forespørrende stats vil dette ikke være problematisk. Det som kan være problematisk er å sette en annen stats interesser som trekker i en annen retning enn norske interesser foran de norske interessene. Konkurransetilsynet vil neppe kunne la en annen stats interesser gå foran viktige nasjonale interesser. Begge prinsipper er imidlertid basert på frivillighet slik at Konkurransetilsynet selv vurderer om tilsynet ønsker å ta hensyn til en annen stats interesse i sin saksbehandling eller om tilsynet ønsker å åpne en sak eller utvide en pågående sak. Konkurranseloven § 1-5 kan imidlertid sette skanker ved at konkurranselovens virkeområde er "vilkår, avtaler og handlinger som foretas, som har virkning eller som er egnet til å ha virkning her i riket". Etter avtale med fremmed stat eller organisasjon kan lovens virkeområde utvides.

Når det gjelder å innhente informasjon for andre staters konkurransemyndigheter er utgangspunktet i konkurranseloven for innhenting av opplysninger og dokumenter at Konkurransetilsynet bare kan innhente det tilsynet selv trenger av opplysninger for å kunne utføre sine gjøremål etter konkurranseloven, jfr. § 6-1. Dersom den utenlandske konkurransemyndighet ønsker at tilsynet innhenter opplysninger som tilsynet ikke har behov for å utføre sine gjøremål etter loven, har tilsynet ikke hjemmel til å innhente opplysningene.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har fremmet forslag om at Konkurransetilsynet med hjemmel i § 6-1 skal kunne innhente opplysninger for andre staters konkurransemyndigheter, dersom det foreligger en bilateral eller multilateral avtale som gir norske konkurransemyndigheter samarbeidsplikter. Det fremmes derimot ikke forslag om at det skal kunne foretas kontroller med hjemmel i § 6-2 for å innhente opplysninger for andre staters konkurransemyndigheter, det vil si at tilsynet ikke kan foreta "dawn raids" på vegne av utenlands

konkurransemyndighet, men kun be om opplysninger fra de aktuelle foretak og personer.

4.4 Sammenfatning av norske konkurransemyndigheters mulighet for samarbeid med konkurransemyndigheter i andre stater

I det følgende gis en sammenfatning av norske konkurransemyndigheters mulighet til å samarbeide (se kapittel 1.3 ovenfor) med konkurransemyndigheter i andre stater.

”Policy dialogue” skjer allerede i dag og er fullt mulig innenfor dagens lovgivning.

”Personal contacts” eller nettverk av personer som skal samarbeide innenfor bestemte sakstyper eller markeder kan gjøres innenfor norsk lovgivning, i den grad det ikke gis opplysninger som er underlagt taushetsplikt.

”Notifications” ordninger er mulig innenfor dagens regelverk. Norske myndigheter har ikke særskilte interne retningslinjer eller prosedyreregler for hvordan samarbeidet skal foregå.

”Exchange of non-confidential information” med andre staters konkurransemyndigheter er uproblematisk for norske konkurransemyndigheter.

”Exchange of confidential information with waiver” er i henhold til fvl. § 13 a) nr. 1 mulig.

”Consultations” for samordning av aktivitet er basert på frivillighet, og kan gjøres innenfor dagens regelverk.

”Negative comity” samarbeid er mulig for norske konkurransemyndigheter.

”Positive comity” samarbeid er basert på frivillighet, og i den grad det vil ivareta også nasjonale interesser vil slik samarbeid være mulig.

”Presumption of suspension” er så lenge det er basert på frivillighet trolig mulig innenfor norsk lovgivning, i alle fall iht §§ 3-10 og 3-11, men neppe i behandling av dispensasjonssøknad etter § 3-9.

”Exchange of confidential information” er ikke mulig å gjøre for norske konkurransemyndigheter innenfor dagens regelverk. Dette er imidlertid foreslått endret slik at det skal, dersom forslaget blir gjennomført, være mulig å utveksle også taushetsbelagte opplysninger med andre staters konkurransemyndigheter forutsatt at det foreligger en folkerettslig bindende samarbeidsavtale.

”Information gathering” for en annen stats konkurransemyndigheter kan gjøres i den grad informasjonen også er av interesse for norske konkurransemyndigheter i deres oppgaver etter konkurranseloven. Konkurransetilsynet kan ikke innhente informasjon alene med det formål å gi opplysningene til en annen stats myndigheter. Dette er foreslått endret slik at Konkurransetilsynet, dersom forslaget blir gjennomført, også i det sistnevnte tilfellet også skal kunne innhente informasjon med

hjemmel i krrl. § 6-1. Hvorvidt opplysningene faktisk kan overlevers til en annen stats myndigheter, se ovenfor.

”Mutual granting of extraterritorial jurisdiction” er ikke mulig for norske konkurransemyndigheter innenfor norsk lovgivning.

Muligheten til å bruke informasjon som er utlevert fra konkurransemyndighetene i en annen stat er ikke direkte lovregulert, men det er i utgangspunktet ikke noen hindringer for at informasjonen kan brukes av konkurransemyndighetene eller domstolen forutsatt at informasjonene er lovlig innhentet.

Muligheten til å unntak opplysninger som er utlevert fra konkurransemyndighetene i en annen stat fra offentligheten er hjemlet i offl. § 6 nr. 1.

5 Sverige

5.1 Nationell konkurranselagstiftning og konkurransemyndigheternas oppgifter og befogenheter i Sverige

Allmänt

Konkurrenslagen (1993:20), KL, bygger hovedsakligen på samme prinsipper som gjelder inom EG-rätten. Lagen inneholder två generella förbud, ett om konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, (6 §) och ett av missbruk av dominerande ställning, (19 §). Dessa förbudsbestämmelser har också sin motsvarighet i artiklarna 81.1 och 82 i EG-fördraget (tidigare artiklarna 85.1 och 86 i Romfördraget). KL inneholder också regler om förvärvsprövning. EG-fördragets konkurrensregler har direkt effekt och har företräde framför nationell konkurrensrätt om konflikt uppstår. Nationell rätt får inte tillämpas i strid mot gemenskapsrätten. När det gäller tillämpningen av lagen skall EG-domstolens domar vara vägledande, (prop. 1992/93:56 s 21).

Närmare om förbuden

Avtal mellan företag är förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. Särskilt allvarliga konkurrensbegränsningar anges i 6 § KL. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 81.1. Till avtal räknas bl.a. samordnade förfaranden och beslut av en sammanslutning av företag. I likhet med bestämmelsen i artikel 81.2. är avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 6 § är i sig ogiltiga redan från tidpunkten när de ingicks, (7 § KL). Företag har en möjlighet att få besked om avtalens förenlighet med KL och därmed också avtalens giltighet. Konkurrensverket får på ansökan av ett företag förklara att ett avtal eller förfarande inte omfattas av något av förbuden i 6 eller 19 § KL och att det inte finns anledning för verket att ingripa, s.k. icke-ingripandebesked. Konkurrensverket får i det särskilda fallet besluta om undantag från förbudet i 6 § för avtal som har vissa angivna positiva effekter enligt 8 § KL. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 81.3. Regeringen har beslutat om undantag från förbudet i 6 § gäller för vissa grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 8 §, s.k. gruppundantag. Missbruk av dominerande

ställning är förbjudet och vad sådant missbruk består i specificeras närmare i 19 § KL som har sin motsvarighet i artikel 82.

Åläggande och vite

Om Konkurrensverket skulle finna att ett företag bryter mot ovannämnda förbud kan Konkurrensverket ålägga företaget att upphöra med det konkurrensbegränsande förfarandet, (23 §). Åläggandet får förenas med vite, dvs. en summa pengar som måste betalas om företaget inte uppfyller åläggandet, (57 §). Om Konkurrensverket har ålagt ett företag att upphöra med ett konkurrensbegränsande förfarande vid vite och företaget inte efterkommer verkets åläggande, kan verket föra talan om utdömande av vitet vid tingsrätt, (59 §).

Konkurrensskadeavgift

Konkurrensverket kan också stämma företaget vid Stockholms tingsrätt och utkräva konkurrensskadeavgift, som kan likställas med böter, om ett företag uppsåtligt eller av oaktsamhet överträtt förbuden i 6 eller 19 § eller åsidosatt ett villkorat undantag, (26 §). Konkurrensskadeavgift får inte påföras för åtgärder som vidtagits efter det att en ansökan om icke-ingripandebesked eller anmälan för undantag för förfarandet kommit in till Konkurrensverket, såvida inte verket inom en månad från ansökan/anmälan förklarar att 6 eller 19 § är tillämplig och att undantag från 6 § inte kan komma ifråga, (29 §). Konkurrensskadeavgiften skall fastställas till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor eller till högre belopp, dock inte överstigande tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår, (27 §). Särskild hänsyn skall tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. I ringa fall påförs ingen avgift.

Förvärv

Vid företagsförvärv föreligger en skyldighet att till Konkurrensverket anmäla förvärv av företag eller rörelse om de berörda företagen tillsammans har en viss omsättning, (37 §). På talan av Konkurrensverket får Stockholms tingsrätt förbjuda ett anmälningspliktigt förvärv, eller ett förvärv som har anmälts frivilligt, om det skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det, och detta sker på ett sätt som är skadligt från allmän synpunkt (34 §). Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av ett företagsförvärv kan domstolen, i stället för att förbjuda förvärvet, ålägga förvärvaren att avyttra ett företag, en rörelse eller en del av en rörelse, eller att genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd (36 §). Åläggandet får förenas med vite, dvs. en summa pengar som måste betalas om företaget inte uppfyller åläggandet, (57 §). Om ett företag inte anmäler ett anmälningspliktigt förvärv kan Konkurrensverket förelägga vite för fullgörande av anmälningskyldigheten (58 §).

Processuella regler

De processuella reglerna för domstolarna vid tillämpning av konkurrenslagen återfinns i lagen (1996:242) om domstolsärenden och i rättegångsbalken (1942:740).

I vissa typer av mål skall ekonomisk expertis ingå i rättens sammansättning. Svenska domstolar har rätt att tillämpa EG:s konkurrensregler eftersom dessa regler har direkt effekt.

Privata subjekts möjligheter vid överträdelse av konkurrenslagen

Den subsidiära talerätten

Om Konkurrensverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande att upphöra med överträdelse av förbuden i 6 eller 19 § konkurrenslagen, får ett företag som berörs av överträdelsen föra talan i Marknadsdomstolen som kan besluta om ett sådant åläggande, (23 §, andra stycket). Detta åläggande får förenas med vite, (57 §).

Skadestånd enligt konkurrenslagen

Ett företag har också möjligheter att erhålla skadestånd. Enligt 33 § i konkurrenslagen skall företag som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbuden i 6 eller 19 § samma lag ersätta den skada som därigenom uppkommer för ett annat företag eller avtalspart. Mål om skadestånd enligt 33 § konkurrenslagen handläggs av de allmänna domstolarna enligt annan processordning (rättegångsbalken) och annan lag (skadeståndslagen). Rätt till skadestånd har bara den som omfattas av lagens skyddsintresse. Hit hör konkurrerande företag och företag i andra säljled som berörs mer direkt av förfarandet. Även den som inte anses som företag i lagens mening, men som träffat avtal med ett företag som deltar i ett förbjudet samarbete, kan ha rätt till ersättning för den skada som han drabbats av till följd av det förbjudna samarbetet. Detta gäller främst när det förbjudna samarbetet är inriktat på en enskild avtalssituation, varvid en förbjuden anbudskartell är ett tydligt exempel. Obestämda kretsar av konsumenter som indirekt berörs av ett förbjudet samarbete har inte rätt till skadestånd.

Konkurrensverkets befogenheter att inhämta uppgifter.

Komplett ansökan

En förutsättning för att en ansökan/anmälan om icke-ingripandebesked/undantag och förvärv skall tas upp till prövning är att ansökan/anmälan är komplett. Detta innebär att företagen måste ge Konkurrensverket information om avtalet, vilken marknad företagen är verksamma på, vilka konkurrenterna är, hur stora marknadsandelar företaget har m.m.

Ett företag som exempelvis anmält ett avtal för undantag och som inte lämnar tillräcklig information så att Konkurrensverket kan pröva ansökan och inte heller lämnar information efter föreläggande, riskerar att Konkurrensverket avslutar ärendet utan prövning i sak.

Åläggande och förhör

Om det behövs för att Konkurrensverket skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt KL, får Konkurrensverket ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla

uppgifter, handlingar eller annat. Konkurrensverket har möjlighet att förhöra den person som förväntas kunna lämna upplysningar. Ett åläggande får förenas med vite, (45 och 57 §§ KL).

Särskild undersökning, (dawn raid)

Stockholms tingsrätt får på ansökan av Konkurrensverket besluta att Konkurrensverket får genomföra en särskild undersökning om det finns anledning att anta att en överträdelse skett, att företaget inte rättar sig efter ett åläggande om att ge information eller att det annars finns risk att bevis undanhålls eller förvanskas och att den särskilda undersökningen står i proportion till intrånget eller till annan skada som kan uppstå på grund av intrånget. Ett beslut om undersökning får förenas med vite, (47, 48 och 57 §§). Sådan särskild undersökning får också göras hos annat företag än det som är föremål för utredning. En misstanke om att överträdelse skett måste finnas. Det måste finnas anledning att anta att bevis finns hos företaget eller personen, att det finns risk att bevis undanhålls eller förvanskas. Vid dessa särskilda undersökningar har verket rätt att granska bokföring och andra affärshandlingar, ta kopior av dessa, begära muntliga förklaringar direkt på platsen, få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen. Konkurrensverket kan ta hjälp av kronofogdemyndigheten för hjälp med tillträde till lokaler, att få tillgång till material, att kunna försegla lokaler, utrymmen etc. Information som omfattas av s.k. advokatsekretess, dvs. korrespondens mellan advokat och hans klient, har inte Konkurrensverket rätt att få tillgång till.

5.2 Nationella bestämmelser om utväxling av information

5.2.1 Uppgifter som kan sekretessbeläggas

I svensk grundlag (tryckfrihetsförordningen) stadgas att varje svensk medborgare har rätt att ta del av allmänna handlingar. Denna rätt får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn bl.a. till Sveriges förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation, myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn, det allmännas ekonomiska intresse och skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden. Begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar anges i särskild lag, sekretesslagen. (2 kap. 1-2 §§ tryckfrihetsförordningen). Det är endast s.k. *allmänna handlingar* som medborgare har en rätt att få ta del av. En allmän handling är en handling som *förvaras hos en myndighet och som är inkommen eller upprättad hos myndigheten* dvs. *färdigställd, underskriven eller expedierad*. Till handling räknas skrift eller bild och upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Handlingar som klassas som arbetsmaterial behöver inte lämnas ut. Som arbetsmaterial räknas minnesanteckningar, promemorior m.m. som endast skrivits för ärendets föredragning och beredning. Detsamma gäller utkast eller koncept till myndighets beslut eller skrivelse. En tjänstemans helt privata handlingar och korrespondens omfattas heller inte av begreppet allmän handling, (2 kap. 3, 4, 7,9 §§ tryckfrihetsförordningen).

Enskilda ekonomiska förhållanden

Vid handläggning av konkurrensärenden förekommer uppgifter om enskilda ekonomiska förhållanden. Sekretess gäller bl.a. i statlig myndighets verksamhet som består i utredning och tillsyn avseende produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt för uppgift om enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, (8 kap. 6 § p 1). Någon *absolut sekretess gäller inte* för denna typ av uppgifter. Det är myndigheten själv som gör en bedömning av sekretessen i det enskilda fallet. Bedömningskriteriet är att den enskilde kan antas lida skada om uppgiften lämnas ut. Informationen skall således vara av det slag att den typiskt sett medför skada. Enligt denna bestämmelse kan bara ekonomisk skada bedömas. Om myndigheten med stöd av denna bestämmelse inte lämnar ut uppgifter kan myndighetens beslut överprövas av förvaltningsdomstol. Regeringen kan i särskilt fall förordna om undantag från sekretess för enskilda affärs- och driftsförhållanden enligt p 1 om regeringen finner det vara av vikt att uppgiften lämnas, (8 kap. 6 § 3 st).

Sekretess föreligger också för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden för *den som trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse* med den som är föremål för myndighetens verksamhet, (8 kap. 6 § p 2). *Denna sekretess är absolut* och skyddet för dessa uppgifter är således starkare än för uppgifter under 8 kap. 6 § p 1.

Enligt 4 kap. 1 § SekrL gäller sekretess för uppgift *angående planläggning eller annan förberedelse för inspektion, revision eller annan granskning* som myndighet har att företa om det kan *antas att syftet med granskningsverksamheten motverkas om uppgiften röjs, (utredningssekretessen)*. Denna sekretess gäller under *utredningsfasen* hos en myndighet och kan avse information t.ex. om en parts ekonomiska förhållanden och andra myndigheters åtgärder mot parten.

Om riksdagen godkänt *avtal om sekretess med främmande stat* eller mellanfolklig organisation gäller sekretess hos myndighet för uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden som myndigheten förfogar över på grund av avtalet, (8 kap. 6 § 2 st). Här är fråga om att myndigheten skall respektera den sekretess som kan förekomma hos andra organ och stater och som sålunda kan komma att gälla för uppgift som man erhåller från den andra parten, även om uppgiften enligt den egna rättsordningen inte skulle omfattas av sekretess. Här råder *absolut sekretess*. En förutsättning för denna sekretess är att handlingarna eller uppgifterna erhållits eller inhämtats på grund av ett internationellt avtal som riksdagen godkänt, (prop. 1992/93:120 s 16). Som exempel kan nämnas att sekretessförordnandet i artikel 20 i förordning 17/62 hindrar att information som erhållits vid tillämpningen av denna förordning lämnas ut. Uppgifterna blir därmed sekretessbelagda enligt sekretesslagen.

Utrikessekretessen

Sekretess gäller för uppgift som angår Sveriges förbindelser med annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs, (2

kap. 1 §). Här föreligger *ingen absolut sekretess* utan bedömning sker i det enskilda fallet Uppgiftslämnarens intresse av sekretess kan ha betydelse för skadeprövningen i det enskilda fallet. Om den främmande staten eller mellanfolkliga organisationen anser att en överlämnad uppgift är hemlig kan det givetvis vara ett skäl för att anse att ett utlämnande av uppgifter stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser, (jfr. prop. 1994/95:112, s 29). Myndigheter och domstolar gör egna och självständiga bedömningar av frågan.

Sekretess i förhållande till utländska myndigheter

1 kap. 3 §

Uppgift för vilken sekretess gäller enligt sekretesslagen får *inte röjas för utländsk myndighet* eller mellanfolklig organisation annat än om särskild *föreskrift finns i lag eller förordning*. Uppgiften får lämnas ut om uppgiften i motsvarande fall skulle få *utlämnas till svensk myndighet* och att det står klart att det är *förenligt med svenska intressen* att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen.

Föreskrift i lag eller förordning

Internationella avtal som Sverige ingått måste tas in i svensk lag eller förordning för att bli gällande i Sverige. Det finns konventioner som handlar om uppgiftsutbyte som genom lag och förordning intagits i svensk rätt och omfattas av undantaget i 1 kap. 3 § sekretesslagen. Exempelvis finns särskilda förordningar om uppgiftsutbyte i tullfrågor och det finns en särskild lag (1990:313) rörande om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skattefrågor. Sverige har för närvarande inga bilaterala avtal om uppgiftsutlämnande av sekretessbelagd information på konkurrensområdet och ingen särskild lag eller förordning om ett sådant uppgiftsutlämnande. Det är offentlighetsprincipen i tryckfrihetsförordningen som är gällande med de inskränkningar som sekretesslagen föreskriver.

Utlämnade av uppgifter till svensk myndighet

Svenska myndigheter får utväxla information i bl.a. följande fall.

a. Nödvändigt uppgiftsutlämnande 1 kap. 5 §

Sekretess hindrar inte en myndighet att lämna ut uppgifter till en annan myndighet om uppgiftslämnandet är *nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sina ålagda myndighetsuppgifter*. Vid behov skall en representant för myndigheten kunna lämna ut uppgifter när myndigheten har behov av att rådgöra med en utomstående expert. Misstankar mot brott som riktar sig mot den del av den offentliga verksamheten som företräds av myndigheten får också lämnas ut med stöd av denna bestämmelse. Enligt uttalanden i förarbetena skall bestämmelsen tillämpas restriktivt. I det nordiska sammanhanget innebär detta att utlämnanden skall vara nödvändigt för att Konkurrensverket skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt lag. Enbart att effektiviteten gynnas får inte leda till att sekretessen efterges. Skulle

sekretessbelagd information lämnas ut enligt ovan blir informationen i regel också sekretessbelagd hos den mottagande myndigheten, 12 kap 1 § och 13 kap SekrL.

b. Generalklausulen 14 kap. 3 §.

Sekretessbelagda uppgifter får lämnas ut till en annan myndighet om det vid prövning hos den myndighet som har uppgiften framstår som *uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas ut har företräde framför det intresse som uppgiften skall skydda*. Utlämnandet får inte strida mot lag eller förordning. Denna klausul tillämpas t.ex. när sekretessbelagda uppgifter lämnas till polis och åklagare under förundersökning i brottmål.

Uppgiftslämnandet till utländsk myndighet skall vara förenligt med svenska intressen

En förutsättning är att uppgiftslämnandet till utländsk myndighet är förenligt med svenska intressen. Vid denna bedömning få beaktas bl.a. Sveriges intresse av internationellt samarbete med organet ifråga. I förarbetena understryks att det naturligtvis inte får förekomma att hemliga uppgifter lämnas till en utländsk myndighet, om en svensk myndighet i motsvarande läge inte skulle ha fått uppgiften med hänsyn till sekretesslagens bestämmelser. Ett annat förhållande som måste tas med i bedömningen är det intresse som sekretessen skall skydda. Bestämmelserna gäller inte bara skydd för svenska fysiska och juridiska personer utan skyddar också utländska medborgare och företag. Det kan alltså inträffa att utlämnade av vissa uppgifter till en utländsk myndighet hindras av att sekretess gäller till förmån för t.ex. ett utländskt företag. En svensk myndighet har i princip inte någon skyldighet att tillhandagå en utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation med uppgifter vare sig uppgifterna är sekretessbelagda eller inte, såvida inte en sådan skyldighet är särskilt föreskriven.

Övriga regler

Enligt 14 kap. 4 § kan den enskilde helt eller delvis efterge den sekretess som gäller till förmån för honom. Detta innebär att den enskildes samtycke till ett visst uppgiftsutlämnande bryter sekretessen, t.ex. mellan myndigheter.

Regeringen kan också enligt 14 kap. 8 § i vissa fall ge dispens från en bestämmelse om sekretess av synnerliga skäl. Det anses att denna möjlighet skall utnyttjas restriktivt, åtminstone när enskilda intressen berörs.

5.2.2 Några speciella frågor när man utreder lagliga hinder

Mottagande myndighet kan utfärda sanktioner

Om den myndighet som mottager information kan ingripa mot företagets verksamhet har det betydelse för frågan om utväxlande av information. Sekretess gäller för uppgift om enskilds affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, *om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs*, (8 kap. 6 § p 1). Om den enskilde kan bli utsatt för sanktioner och därmed drabbas

ekonomiskt är det en sådan situation som gör att informationen kan bli sekretessbelagd enligt rättspraxis. I bedömningen spelar det ingen roll om den mottagande myndigheten har lagliga krav på den enskilde. Sekretessen skall skydda den enskildes intressen.

Vidareförmedling av mottagen information

Om *internationellt avtal* finns och det i avtalet står att sekretess skall iakttas gäller absolut sekretess och inga uppgifter som man får från avtalsstat lämnas ut.

Finns *inga internationella avtal* kan den information som erhålls från annan myndighet om enskilda bli sekretessbelagd bara om den enskilde som är föremål för utredning kan antas lida skada. Annars lämnas informationen ut till den som begär att få den såvida inte ett utlämnande skulle skada Sveriges relationer med annan stat enligt utrikessekretessen. Det finns ingen absolut sekretess för utrikessekretessen. En självständig bedömning av frågan om uppgiften kan utlämnas görs av myndigheten. Däremot föreligger absolut sekretess för den som trätt i affärsförbindelse med den enskilde vars förhållanden utreds. Här kan ingen information lämnas vidare.

Parters rätt att ta del av sekretessbelagt material

Sekretess hindrar inte att parterna i ett ärende får ta del av materialet i ärendet enligt 14 kap. 5 §. Detta innebär att parterna skall få se materialet och ha möjlighet att yttra sig över detta. Denna bestämmelse bygger på principen att ingen skall dömas ohörd. Handlingarna får dock inte lämnas ut om det finns ett allmänt eller enskilt intresse som väger tyngre än parternas rätt att få försvara sig. Det skall var av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift inte röjs. Om uppgifter sekretessbeläggs enligt denna bestämmelse skall myndigheten på annat sätt lämna upplysningar om vad materialet innehåller i den mån det behövs för att han skall kunna tillvarata sin rätt och att detta kan ske utan allvarlig skada för det allmänna eller enskilda intresse som sekretessen skall skydda. Observera att denna möjlighet att sekretessbelägga uppgifter inte finns i domstolar som tillämpar rättegångsbalken.

Förbehåll om sekretess

I sekretesslagen 14 kap. 9 § finns en möjlighet att uppställa ett s.k. förbehåll om sekretess i det enskilda fallet. Finner en myndighet att risk för/eller skada som är skäl för sekretessen kan undanröjas genom förbehåll som inskränker den enskildes rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den, skall myndigheten uppställa ett sådant förbehåll.

Lagliga hinder för att använda mottagen information som bevis .

Svenska domstolar har fri bevisprövning, vilket innebär att domstolarna avgör självständigt informationens bevisvärde. Något hinder att lägga fram informationen som bevis finns inte. Ett problem är när de domstolar som tillämpar de processuella reglerna i rättegångsbalken inte har samma möjlighet som myndigheter att sekretessbelägga uppgifter. Sekretess hindrar nämligen inte en parts rätt enligt

rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för ett avgörande av mål eller ärende.

5.2.3 Påföljder vid brott mot sekretesslagen

Röjer någon uppgift, som han är skyldig att hemlighålla enligt lag eller annan författning förbehåll m.m. eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet döms han för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år enligt brottsbalken 20 kap. 3 § såvida inte brottet är straffbelagt i annan lagstiftning. Den som begår brottet av oaktsamhet döms till böter och i ringa fall döms personen inte alls.

5.3 Avslutning och sammanfattning

Utlämnande av information till utländsk myndighet

För att ett internationellt avtal skall bli gällande i Sverige krävs att avtalet införlivas i svensk rätt genom lag eller förordning. Innehåller avtalet bestämmelser om sekretess som avviker från sekretesslagen måste även sekretesslagen ändras. Finns sådana internationella avtal kan sekretessbelagda uppgifter lämnas ut i enlighet med avtalet. Finns inga internationella avtal kan sekretessbelagda uppgifter, som kan överföras mellan svenska myndigheter, överlämnas till utländsk myndighet endast om det är förenligt med svenska intressen. Sekretessen bryts om enskild samtycker och likaså om regeringen ger dispens.

Mottagande av information

Om internationellt avtal finns där det i avtalet står att sekretess skall iaktas gäller absolut sekretess och i princip kan inga uppgifter som man får från avtalsstat lämnas ut.

Finns inga internationella avtal kan den information som erhålls från annan myndighet om enskilda bli sekretessbelagd bara om den enskilde som är föremål för utredning kan antas lida skada. Annars lämnas informationen ut till den som begär att få den såvida inte ett utlämnande skulle skada Sveriges relationer med annan stat enligt utrikessekretessen. Det finns ingen absolut sekretess för utrikessekretessen. En självständig bedömning av frågan om uppgiften kan utlämnas görs av myndigheten. Däremot föreligger absolut sekretess för den som trätt i affärsförbindelse med den enskilde vars förhållanden utreds. Här kan ingen information lämnas vidare.

En svensk myndighet har i princip inte någon skyldighet att tillhandagå en utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation med uppgifter vare sig uppgifterna är sekretessbelagda eller inte, såvida inte en sådan skyldighet är särskilt föreskriven.

När möjligheten finns måste offentlighetsprincipen i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagens bestämmelser följas. Ett utlämnande av uppgifter får heller inte strida mot annan svensk lag. Möjligheten att utväxla information mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna med stöd av svensk lag får bedömas vara begränsade.